

**TEORIAOHJAAVA SISÄLLÖNANALYYSI SUOMESSA
ASUVIEN 20-29-VUOTIAIDEN NUORTEN AIKUISTEN
TURVATTOMUUSTEKIJÖISTÄ**

Emilia Finnberg
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Emilia Finnberg	
Työn nimi Teoriaohjaava sisällönanalyysi Suomessa asuvien 20–29-vuotiaiden nuorten aikuisten turvattomuustekijöistä	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 73 + liite
Ohjaaja Tiina Silvasti	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää nuorten aikuisten kokemuksia turvattomuutta tuottavista tekijöistä. Tarkoituksena on lisätä ymmärrystä inhimillisen turvallisuuden käsitteen avulla nuorten aikuisten turvattomuuden kokemuksia kohtaan ja tuottaa tietoa turvallisuuden edistämiseksi. Tutkin turvattomuuden aiheita tarkastelemalla nuorten aikuisten ilmaisemia pelkoja ja huolia, sillä niiden voidaan nähdä mittaavan turvattomuutta (Lahikainen ym. 1995). Tutkimuksessa toimii analyysimenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa turvallisuuden ja nuorten näkemysten tarkastelu tutkimuksessa tapahtuu Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden turvallisuuskehikon avulla. Tutkimuksessa käytettävä laadullinen ryhmähaastatteluaineisto on saatu E2-tutkimuksen Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeelta. Aineisto on kerätty vuoden 2021 syksyn ja vuoden 2022 kevään aikana ennen Venäjän hyökkäämistä Ukrainaan. Aineistoksi valittuja ryhmähaastatteluja on yhteensä 12 ja osallistujat ovat Helsingin, Vaasan ja Oulun seudulla asuvia nuoria (n=82). Nuoret ovat taustaltaan 20–29-vuotiaita korkeakouluopiskelijoita, ammattikouluopiskelijoita, maahanmuuttajia ja tukipalveluiden piirissä olevia nuoria.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan turvattomuustekijät koskevat laajasti elämän eri osa-alueita. Turvattomuutta tuottavat <i>terveydellisen turvallisuuden</i> näkökulmasta toimintakyvyn lasku voimavarojen puutteen vuoksi, yksin jääminen vaikeuksien kanssa sekä avunsaamisen ongelmat, <i>sosiaalisen turvallisuuden</i> kannalta menettämisen pelko, kiusaaminen, sosiaalisten suhteiden heikkeneminen digitalisaation myötä ja perheen perustamiseen liittyvät ongelmat, <i>sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuden</i> kohdalla ulkoiset taloudellista tilannetta heikentävät päätökset ja epävarmuus taloudellisesta toimeentulosta sekä työn henkinen kuormitus, työelämään siirtymisen ongelmat sekä heikolta näyttäytyvät työmarkkinanäkymät, <i>perinteisen turvallisuuden</i> näkökulmasta väkivalta ja sen uhka sekä geopolitiittiset kriisit, <i>kulttuuris-humanistisen turvallisuuden</i> kannalta eriarvoistuminen, vähemmistöihin kohdistuva syrjintä, rasismi sekä aatteellinen kiihkomielisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen ja <i>moderniin ekologiseen turvallisuuteen</i> liittyen välinpitämättömät asenteet ilmastonmuutosta kohtaan.</p>	
Asiasanat: inhimillinen turvallisuus, turvattomuus, nuoret aikuiset, teoriaohjaava sisällönanalyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muuta tietoa	

KUVIOT

KUVIO 1 Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko	11
---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Pro gradu -tutkielmaan rajattu aineisto	25
--	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS	4
	2.1 Käsitteiden määrittely	5
	2.1.1 Turvallisuus	5
	2.1.1.1 Turvallisuus yleisellä tasolla	5
	2.1.1.2 Yksilötason turvallisuus	6
	2.1.2 Turvattomuus	8
	2.2 Inhimillinen turvallisuus	9
	2.3 Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko	11
3	TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS NUORTEN ELÄMÄSSÄ.....	14
	3.1 Turvallisuus kokemuksena nuorten elämässä	15
	3.2 Nuorten erilaiset taustat voivat vaikuttaa turvallisuuden kokemukseen	16
	3.3 Nuorten turvattomuus ja turvallisuusuhat	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
	4.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys	21
	4.2 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä ja aineiston kuvaus.....	22
	4.2.1 Aineistonkeruu ryhmähaastatteluilla	22
	4.2.2 Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen laadullinen aineisto.....	24
	4.2.3 Pro gradu -tutkielmaan rajattu aineisto	24
	4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	26
	4.4 Tutkimuseettinen pohdinta	27
5	NUORTEN AIKUISTEN SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS TURVATTOMUUSTEKIJÖISTÄ.....	29
	5.1 Terveydellinen turvallisuus	29
	5.1.1 Terveystilaan ja toimintakykyyn liittyvät turvattomuustekijät 29	
	5.1.1.1 Toimintakyvyn lasku voimavarojen puutteen vuoksi	30
	5.1.1.2 Yksin jääminen vaikeuksien kanssa ja stigmatisointi.....	31
	5.1.1.3 Ongelmat avunsaamisessa.....	33
	5.2 Sosiaalinen turvallisuus	37

5.2.1	Perhe-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät turvattomuustekijät	37
5.2.1.1	Läheisen menettäminen	37
5.2.1.2	Kiusaaminen	38
5.2.1.3	Sosiaalisten suhteiden heikkeneminen digitalisaation myötä	39
5.2.1.4	Perheen perustamiseen liittyvät ongelmat.....	40
5.3	Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuus.....	42
5.3.1	Taloudelliseen toimeentuloon ja elintasoon liittyvät turvattomuustekijät	42
5.3.1.1	Ulkoiset taloudellista tilannetta heikentävät päätökset	42
5.3.1.2	Taloudellisen toimeentulon epävarmuus.....	43
5.3.2	Työelämään liittyvät turvattomuustekijät	44
5.3.2.1	Työn henkinen kuormitus	44
5.3.2.2	Työelämään siirtymisen ongelmat	45
5.3.2.3	Heikolta näyttäytyvät työmarkkinanäkymät	46
5.4	Perinteinen turvallisuus	48
5.4.1	Yksilölliseen, kansalliseen ja ulkopoliittiseen turvallisuuteen liittyvät turvattomuustekijät	48
5.4.1.1	Väkivalta ja sen uhka.....	48
5.4.1.2	Geopoliittiset kriisit	50
5.5	Kulttuurinen-humanistinen turvallisuus	51
5.5.1	Inhimillisiin arvoihin ja elämään liittyvät turvattomuustekijät	51
5.5.1.1	Eriarvoistuminen ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä	51
5.5.1.2	Rasismi.....	53
5.5.1.3	Aatteellinen kiihkomielisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen	55
5.6	Moderni ekologinen turvallisuus	56
5.6.1	Ekologiseen kestävyYTEEN liittyvät turvattomuustekijät	56
5.6.1.2	Välinpitämättömyys ilmastonmuutosta kohtaan.....	56
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	58
6.1	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet	62
	LÄHTEET	64

LIITEE

1 JOHDANTO

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa 20–29-vuotiaiden nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia asioista, jotka tuottavat turvattomuutta. Monen politiikan keskeisenä päämääränä on turvattomuuden vähentäminen sekä ihmisten selviytymismahdollisuuksien vahvistaminen riskitilanteissa ja elämänmuutoksissa (Ryynänen 2000, 53), joten näen siksi tärkeäksi tuottaa ajankohtaista tietoa nuorten aikuisten turvattomuudesta. Toisaalta aiheesta tekee lisäksi tärkeän MIELI ry:n ja Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssin toiminnanjohtajan Anna Munsterhjelman (2022, 191) huomio siitä, nuorten tuen ja turvallisuuden tarpeet osana pärjäämiskyvyn rakentamista on ohitettu yhteiskunnallisessa päätöksenteossa viimeaikaisten globaalien kriisien keskellä, ja pidetty itsestään selvänä ajatusta siitä, että nuoret sopeutuvat ja joustavat tilanteessa kuin tilanteessa.

Olenkin kiinnostunut tarkastelemaan tarkemmin nuorten aikuisten omia kokemuksia turvattomuudesta. Subjektiivisten kokemusten tutkiminen turvallisuuden kannalta on perustelua, sillä turvallisuus kiinnittyy nykyaikana yksilöiden elämämaailmaan entistä enemmän, ja se saa subjektiivisempia ja moniulotteisempia merkityksiä käsitteen postmodernisoitumisen myötä (Kainulainen 2000, 301–302). Turvallisuuden muuttuessa subjektiivisemmaksi mahdollistuu ambivalentti tilanne, jossa yksilö kokee ristiriitaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kanssa (Kainulainen 2000, 301–302.) Ristiriidan vuoksi nuorten aikuisten turvattomuus voi jäädä piiloon, tai se voidaan mitätöidä ulkoisten puitteiden näyttäessä turvalliselta.

Inhimillinen turvallisuus tarjoaa tämän tutkimuksen kannalta teoreettisen pohjan nuorten aikuisten turvallisuuden tarkasteluun, sillä sen päämääränä on paljastaa turvattomuuden lähteitä. Inhimillisen turvallisuuden näkökulma tarjoaa mahdollisuuden tutkia yksilöllisiä turvattomuuden kokemuksia ja turvattomuustekijöiden keskinäisvaikutuksia (Korhonen 2010, 17–18). Inhimillisen turvallisuuden näkökulman mukaan turvallisuuden taustalla ovat puutteesta ja pelosta vapautumisen tarpeet (Hoogensen Gjørsv 2018, 224–225). Lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien entinen pääsihteeri ja Nobelin rauhanpalkinnon saanut Kofi Annan (1938–2018) on määritellyt

turvan kokemuksen uudelleen: turva tarkoittaa muutakin kuin pelkkää väkivallattomuutta – se on mahdollisuutta toteuttaa itseään sekä ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista yhteiskunnassa.

Inhimillisen turvallisuuden näkökulma laajentaa turvallisuuden tarkastelun ihmisen elämän eri osa-alueille, siten mahdollistaa turvattomuuden aiheiden tarkastelun laajasti yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla. Tutkimuksessa on perustana ajatus, että turvattomuudella voi olla erilaisia syitä ja merkityksiä eri ikä- ja elämänvaiheissa (Niemelä, Kainulainen, Laitinen, Pääkkönen, Rusanen, Ryyänen, Widgrén, Vornanen, Väisänen & Ylinen 1997, 11). Turvattomuutta voidaan lisäksi kokea erilaisissa yhteyksissä (Lahikainen, Kraav, Kirmanen & Maijala 1995, 22), ja sen syyt voivat johtua sekä yksilötason että rakenteellisista tekijöistä (Kainulainen 2000, 288). Jäsenän siksi nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia turvattomuudesta inhimillisen elämän eri osa-alueilla. Tutkin turvattomuustekijöitä nuorten aikuisten ilmaisemien pelkojen ja huolien kautta, sillä turvattomuus voi ilmetä eri ikäisillä pelkoina ja huolen kantamisena (Lahikainen ym. 1995, 53–54).

Huomion arvoista ajankohtaisen tiedon tuottamisen kannalta on, että sukupolvien näkemykset turvallisuudesta voivat vaihdella erilaisten primaaristen lapsuudenkokemusten myötä (Puuronen 1997, 79–80). Nuorten kasvuympäristön ollessa erilainen kuin vanhemmilla sukupolvilla epävarmuuden sekä erilaisten uhkien lisääntyessä, voi nuorten kokemus turvallisuudesta poiketa perinteisestä turvallisuuskäsityksestä. Tapa, jolla vanhempi sukupolvi toimii, tuntee ja keskustelelee voi olla nuoremmann sukupolven mielissä vierasta (Puuronen 1997, 79–80.) Nuoret saattavat esimerkiksi tuntea turvattomuutta Suomen turvallisuusretoriikasta huolimatta (Limnell & Rantapelkonen 2017, 146–147), mikä on merkittävää nuorten turvallisuuden edistämisen kannalta. Nuoret aikuiset voivat kokea vanhemmista sukupolvista poikkeavia turvattomuuden aiheita, jolloin ajankohtaisen tiedon tuottamisen merkitys korostuu.

Tutkimuksen avulla on tarkoitus tuottaa tietoa, jonka avulla nuorten turvallisuutta voitaisiin edistää ja samalla parantaa selviytymiskykyä tulevien kriisien varalle. Tutkimuksen pohjalla on käsitys turvallisuuden edistämisestä tunnistamalla hyvinvointiin kohdistuvia uhkia ja riskejä sekä sanoittamalla näitä muille toimijoille, jolloin mahdollistuu kyky poistaa tai lieventää kyseisiä tekijöitä tai sopeutua niihin (Hoogen sen Gjørsv, Dale, Lvova, Bråten, González, Bazely, Christensen, Tanentzap & Bojko 2016, 186). Limnellin ja Rantapelkosen (2017, 124–125) mukaan tiedonlisäämisen myötä voidaan vaikuttaa positiivisesti erilaisiin pelkotiloihin ja epävarmuuden kokemiseen sekä oppia sietämään niitä. Turvallisuuden edistämisen ohella voidaan samalla edistää hyvinvointia, mikä on nuorten toimijuuden kannalta tärkeää. Yksilön hyvinvoinnin ja elämänlaadun kannalta onkin merkityksellistä, että turvallisuuden kokemus mahdollistaa elämisen ja muihin asioihin keskittymisen elämässä (Limnell & Rantapelkonen 2017, 26).

Olen siis kiinnostunut selvittämään mitkä asiat tuottavat turvattomuutta nuorille aikuisille, ja miten ne näyttäytyvät heidän elämässään. Tutkimuksessa käytetty laadullinen ryhmähaastatteluaineisto on saatu E2-tutkimuksen Nuorten hyvä elämä - tutkimushankkeelta. Laadullinen aineisto on kerätty vuoden 2021 syksyn ja vuoden 2022 kevään aikana ennen Venäjän hyökkäyssodan alkamista, joten sodan vaikutus ei näy nuorten aikuisten vastauksissa. Tähän tutkimukseen valittuja ryhmähaastatteluja on yhteensä 12 ja osallistujat ovat Helsingin, Vaasan ja Oulun seudulla asuvia nuoria aikuisia. Nuoria aikuisia on aineistossa yhteensä 82. Nuoret ovat taustaltaan korkeakouluopiskelijoita, ammattikouluopiskelijoita, tukipalveluiden piirissä olevia ja maa-hanmuuttajataustaisia nuoria.

Analysoin nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia turvattomuustekijöistä teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Teoriaohjaavassa sisällön analyysissä teoriapohjana toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikko. Analysoin tarkastelukehikon avulla turvattomuuden kokemuksia terveydellisen, sosiaalisen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen, perinteisen, kulttuuris-humanistisen sekä modernin ekologisen turvallisuuden ulottuvuuksissa. Tutkimuskysymykseni on ”Mitkä asiat tuottavat turvattomuutta 20–29-vuotiaille nuorille aikuisille”.

Luvussa kaksi kuvaan ensiksi turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteitä, tutkimuksen kannalta tärkeää inhimillisen turvallisuuden näkökulmaa sekä Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikkoa. Seuraavaksi tarkastelen turvallisuutta ja turvattomuutta nuorten elämässä, nuorten erilaisten taustojen vaikutusta turvallisuuden kokemukseen sekä aiempaa tutkimusta nuorten turvattomuudesta ja turvallisuusuuskista. Tutkimuksen toteutus -luvussa esittelen tutkimusasetelman ja täsmennän tutkimuskysymyksiä. Käyn lisäksi läpi tutkimuksessa käytettyä aineistoa, ryhmähaastattelua aineistonkeruumenetelmänä, teoriaohjaavaa sisällönanalyysia ja eettistä pohdintaa. Johtopäätökset ja pohdinta -luvussa esittelen tutkimustuloksia, peilaan tutkimustuloksia aiempaan turvattomuustutkimukseen ja yritän luoda johtopäätöksiä tutkimustuloksista nuorten turvallisuuden edistämisen kannalta. Lopuksi arvioin tutkimusta kokonaisuutena ja esitän ehdotuksia jatkotutkimukselle.

2 TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS

Käsitys turvallisuudesta on muuttunut ja laajentunut ajan myötä. Turvallisuuden käsitteen laajeneminen alkoi 1990-luvulta lähtien, ja muutos turvallisuusajattelussa on johtanut uusien käsitteiden syntyyn. Näkemyksen laajeneminen on Laitisen (1999, 109) mukaan ollut tärkeä käännekohta, sillä sen myötä on mahdollistunut turvallisuuden kokonaisvaltainen tarkastelu yhteisöjen ja yhteiskunnan eri tasoilla ja sektoreilla. Turvallisuusajattelun uudelleenmuotoilu on johtanut myös yksilön huomioimiseen turvallisuudessa perinteisen valtiokeskeisen ajattelun ohella (Laitinen 1999, 99), jolloin laajennettuun turvallisuuskäsitykseen vaikuttavat ihmiset ja paikallisyhteisöt sekä ruohonjuuritason turvallisuustarpeet (Limnell & Rantapelkonen 2017, 23). Valtioiden välisiä suhteita kuvaava kolmiyhteys ”valtio-, turvallisuus- ja armeija” on laajentunut materiaalisemmalle tasolle sisältäen huolen ympäristöstä, sosiaalisesta ja yksilöllisestä näkökulmasta. Turvallisuus voidaankin nähdä koskettavan maantieteellisestä kontekstista riippumattomasti identiteettiä, kulttuuria tai yhteisöä, jolloin reagointi uhkaan on ei-sotilaallista (Laitinen 1999, 99, 109.)

Tässä luvussa avaan ensiksi turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteitä. Käsitteenmäärittelyn jälkeen kerron tämän tutkimuksen kannalta tärkeästä inhimillisestä turvallisuudesta sekä näkemykseen liittyvistä tavoista edistää turvallisuutta yhteiskunnassa. Lopuksi esittelen analyysissä käytettävän laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikon (Niemelä ym. 1997) ja sen kuusi turvallisuusulottuvuutta.

2.1 Käsitteiden määrittely

2.1.1 Turvallisuus

2.1.1.1 Turvallisuus yleisellä tasolla

Turvallisuuden määrittely on kompleksista, sillä tavasta määritellä ja lähestyä turvallisuutta on olemassa toisistaan poikkeavia käsityksiä. Käsitykset muodostuvat ymmärryksen ja kielen kautta. Kieli vaikuttaa tapaamme ymmärtää, mitä turvallisuus tarkoittaa, sillä sen avulla kuvataan ja luodaan todellisuutta (Laitinen 1999, 97). Turvallisuuden käsitteellistämisenä on usein otettava huomioon erilaiset näkökulmat (Korander 2000, 177), ja turvallisuuden määritelmä sekä merkitys muotoutuukin turvallisuuden tulkitsijan, kontekstin, ajankohdan ja paikan mukaisesti (Laitinen 1999, 101). Turvallisuuden käsitteeseen sisältyy lisäksi usein tapa määritellä keitä turvallisuuden ja riskien tarkastelu koskee (Toivonen 1998, 90) sekä syyt turvaamiselle (Laitinen 1999, 101). Merkityksellistä on kiinnittää huomiota siihen, miten turvallisuudesta keskustellaan, sillä valinta käyttää erilaisia turvallisuuskäsitteitä ohjaa sitä, mitkä asiat ovat tarkastelun alaisena ja mitkä asiat liitetään turvallisuuteen (Laitinen 1999, 97).

Turvallisuus voidaan jakaa subjektiiviseen ja objektiiviseen turvallisuuteen. Subjektiivinen turvallisuus viittaa yksilön sisäiseen kokemukseen ja objektiivinen puolestaan turvallisuuden ulkoiseen tilaan (Niemelä 2000, 21.) Subjektiivisella tasolla turvallisuuden kokemus näyttäytyy usein tunnetilana (Niemelä 2000, 21), ja se vaihtelee eri maiden, kansojen ja kulttuurien välillä (Limnell & Rantapelkonen 2017, 30). Objektiivisella tasolla turvallisuus usein määrittyy perinteisen turvallisuuskäsityksen mukaisesti koskemaan kansallista turvallisuutta. Valtion tasolla turvallisuus nojaa yhteiskunnallisiin ja laajasti hyväksytyihin arvoihin, pyritään säilyttämään sekä edistämään, ja monesti valtioiden poliittiset ratkaisut nojaavat niihin. Ydinarvot sisältävät erilaisia perustavoitteita, joita ovat esimerkiksi alueellinen koskemattomuus, valtion ideologiat, taloudellinen riippumattomuus sekä poliittisten instituutioiden suojeleminen (Laitinen 1999, 116, 123, 201.) Turvallisuuden kuvaaminen objektiivisella tasolla ei ole kuitenkaan aina mahdollista (Lahikainen 2000, 70). Itä-Suomen yliopiston sosiaalityön professorin Riitta Vornasen (2000, 41) mukaan turvallisuuden käsitteen avulla voidaan kuitenkin ymmärtää ja lähestyä asioita turvallisuuden näkökulmasta, vaikka turvallisuus ja uhat eivät olisi aina objektiivisesti määritettävissä.

Turvallisuus on ilmiönä lisäksi suhteellista, sillä ei ole olemassa täysin turvallista tai turvatonta todellisuutta (Laitinen 1999, 110). Laitisen (1999, 98) mukaan turvallisuuden todellisuus rakentuu sekä yksilöllisellä että kollektiivisella tasolla jokaisen ymmärtämisen tapahtuman mukaisesti, joten turvallisuutta ei ole olemassa itsenäan eli sen luonne on kontingenttia. Turvallisuuden määrä, laatu ja olosuhteet voivatkin

muuttua ajan myötä erilaisten yhteiskunnallisten käytäntöjen, historiallisten sosiaalisten prosessien sekä rakenteiden muovatessa sitä (Laitinen 1999, 101, 111). Turvallisuus määrittäytykin usein sen historiallisen ajankohdan mukaisesti (Limnell & Rantapelkonen 2017, 30).

Turvallisuudelle on ominaista läpäistä moninaisesti elämän eri osa-alueet (Niemelä ym. 1997). Turvallisuutta voidaan tarkastella sekä yksilöiden että ihmisryhmien, erilaisten riskien ja uhkien tai turvallisuustoimijoiden ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta (Buzan & Hansen 2009, 10–13). Tärkeää on lisäksi tapa ymmärtää turvallisuuden tilallisuus sekä se, mihin tiloihin turvallisuus paikantuu. Perinteisen positivistisen tavan mukaan turvallisuus on nähty esimerkiksi tilana, joka on itsenäinen ja riippumaton luonteeltaan. Ajatustavan mukaan turvallisuus vaikuttaa sosiaaliseen todellisuuteen luomalla sille kausaalisia seurauksia (Laitinen 1999, 201.) Tuula Kekin (2014, 4) mukaan turvallisuus ja sen uhat ovat sekä yksilöiden että kulttuurin ja rakenteiden tasolla esiintyviä. Henkilökohtaista turvallisuutta heikentävät tekijät, kuten ylisukupolvinen huono-osaisuus, taloudelliset ongelmat, epätasa-arvo ja heikko koulutus, voivat lisätä häiriökäyttäytymistä ja vaikuttaa yhteisöjen turvallisuuden tason laskemiseen. Turvallisuuden tilannekohtainen tarkastelu edellyttääkin turvallisuushuolien ymmärtämistä alueellisen sirpaloitumisen sekä huolien kompleksisen ratkaisemisen näkökulmasta (Limnell & Rantapelkonen 2017, 165).

2.1.1.2 Yksilötason turvallisuus

Traditionaalista ajattelua haastavan näkökulman kohteena on valtion sijasta yksilö. Yksilön tasolla turvallisuus voidaan määritellä subjektiiviseksi kokemukseksi, jolloin ulkopuolinen taho ei voi määrätä yksilön kokemaa turvallisuutta (Limnell & Rantapelkonen 2017, 24). Yksilötasolla turvallisuuteen vaikuttavat henkilön sukupuoli, ikä, elämänvaihe, sosioekonominen asema, toimeentulo sekä lapsuuden kokemukset (Niemelä & Lahikainen 2000, 10). Turvallisuuden määrään ja sisältöön vaikuttavat lisäksi ihmisten elinpiirin yhteydet (Vornanen 2000, 25). Laitisen (1999, 192) mukaan havaintoja ja tulkintoja ohjaavat menneisyyden, nykyhetken ja tulevaisuuden käsityksen värittämät kognitiiviset prosessit. Subjektiivisella tasolla turvallisuuden havainnoimiseen ja ymmärtämiseen vaikuttavat lisäksi yhteiskunnallisesti vallitsevat normit ja käsitykset todellisuudesta sekä ymmärrys siitä, milloin on turvallista. Yksilö rakentaakin käsityksensä turvallisuudesta yhteiskunnan tarjoamien raamien varaan tehden niistä omakohtaiset käsityksensä (Laitinen 1999, 192.)

Turvallisuus koostuu subjektiivisena kokemuksena yksilön tietoisuudesta ja varmuudesta tiettyjen asioiden järjestyksen suhteen. Andersson (1986) puhuu yksilön turvallisuudesta käyttäen termiä itseturvallisuus, jolla hän viittaa yksilön sisällä olevaan tilaan, joka on samalla yhteydessä kokemukseen lapsuudessa. Itseturvallisuus

perustuu yksilön kykyyn luottaa itseensä sekä siihen, että pystyy selviytymään haasteista elämässä (Andersson 1986, Vornasen 2000, 35, 36 mukaan.) Turvallisuus linkittyy luottamuksen ohella käsitykseen itsestä sekä autonomiaan ja ne syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Lahikainen 2000, 62–63). Turvallisuuden näkeminen inhimillisenä peruspyrkimyksenä yhdistyykin jatkuvuuteen ja myönteisiin tulevaisuuskuviin ja ennakointiin elämässä (Vornanen 2000, 38). Kokemus tapahtumien ennakoitavuudesta ja luottamus omaan selviytymiskykyyn luovat puolestaan turvallisuuden tunnetta (Aaltonen 2012, 14).

Identiteettiä, persoonallisuutta ja sosiaalista kehitystä käsittelevien psykodynaamisten teorioiden mukaan ensimmäiset elinkuukaudet ja niiden turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukset määrittävät ihmisen identiteetin rakentumista sekä itsensä suhteuttamista maailmaan (Lahikainen 2000, 63). Yksilöiden tasolla turvallisuus yhdistyykin ihmisen identiteettiin kokemuksellisen maailmasuhteen kautta (Vornanen 2000, 26). Maailmasuhde voi olla turvallisuuden tai turvattomuuden värittäjä, ja siihen sisältyy lisäksi oman elämän sen hetkisen tilan, tulevaisuuden suunnan sekä erilaisten vaihtoehtoisten perspektiivien arviointia (Lahikainen 2000, 61). Luottamus sekä myönteiset lapsuuden kasvuolosuhteet muodostavat pohjan yksilön sisäisen turvallisuuden kehittymiselle ja nämä voidaan nähdä edellytyksinä turvallisuudelle (Andersson 1986, Vornasen 2000, 22 mukaan).

Turvallisuus voidaan nähdä lisäksi tarpeena. Maslow'n (1970) tarvehierakissa turvallisuuden tarve kertoo ihmisen tarpeesta jatkuvuudelle. Jatkuvuus koskee varmuutta tarpeiden tyydyttymisestä sekä odotuksien toteutumisesta. Edesmenneen Helsingin yliopistossa sosiaalipolitiikan professorina toimineen Olavi Riihisen (1979, 820) mukaan turvallisuuden tarvetta ei voi kuitenkaan laittaa hierarkkiseen järjestykseen, vaan ennemmin se on näkökulma, joka yhdistyy ihmisen erilaisiin tarvekategorioihin. Tällöin turvallisuuden tarpeessa on kyse ”halusta varmistaa terveyden ja elämän jatkuvuus ja jäsentää, hahmottaa elämäntilanne riittävällä tavalla” (Riihinen 1979, 821–822). Ihminen usein valitseekin päämääränsä turvallisuushakuisesti eli inhimillistä toimintaa voidaan usein selittää pyrkimisenä turvallisuuteen eli vapautteen vaaroista, tuskasta ja peloista (Limnell & Rantapelkonen 2017, 25; Hellsten 1992, 133).

Turvallisuus voidaan liittää lähes kaikkiin asioihin, jotka ihminen kokee uhkana oman tulevaisuutensa kannalta (Koskela 2009, 103). Turvallisuus syntyy tällöin sekä ajankohtaisista että tulevaisuuden uhkien tiedostamisesta sekä ymmärtämisestä ja niihin varautumisesta riittävästi (Limnell & Rantapelkonen 2017, 28–29). Turvallisuuden subjektiivisuus ei kuitenkaan riipu aina turvallisuuden objektiivisesta tasosta, sillä ihminen voi kokea turvallisuuden vajetta ilman todellista uhkaa (Niemelä ym. 1997, 19). Koska täydellistä turvallisuutta ei ole mahdollista saavuttaa, onkin turvallisuuden kokemuksen pohjalla olotila, jossa uhkia ja riskejä on, mutta niitä esiintyy ”hyväksyttävällä tasolla” (Limnell & Rantapelkonen 2017, 28).

2.1.2 Turvattomuus

Yleinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tapa lähestyä turvallisuutta on ollut sen tarkastelu turvallisuuden vajeiden eli turvattomuuden kautta (Niemelä & Lahikainen 2000). Turvattomuus on yksilötasolla subjektiivinen kokemus, jonka objektiivinen kuvaaminen ei ole aina mahdollista (Lahikainen 2000, 70). Turvattomuutta voidaan tarkastella uhkana hyvinvoinnille ja sen jatkuvuudelle (Niemelä ym 1997, 150). Kun turvattomuudesta puhutaan kokemuksena, tarkoitetaan yksilötason turvattomuutta. Yksilötason turvattomuuden syyt voivat johtua sekä yksilötason että yhteiskuntatason muutoksista (Kainulainen 2000, 288). Subjektiiviselle turvattomuudelle voidaan hahmottaa yhtymäkohtia yhteiskunnan järjestelmissä. Turvattomuus on kuitenkin usein yhteiskunnassa marginalisoitu koskemaan ääriryhmiä, kuten syrjäytyneitä ryhmiä, vaikka todellisuudessa ilmiö koskettaa kaikkia kansalaisia (Lahikainen 2000, 86).

Turvattomuuden näkökulmasta yksilö nähdään suhteessa ulkomaailman ylivaltaan, jolloin elämää ei ole mahdollista hallita täydellisesti (Lahikainen 1995, 52). Turvattomuus voidaan määritellä jonkin ylivoimaisen ja mielen käsitysraajat ylittävän sekä avuttomuutta, neuvottomuutta ja voimattomuutta herättävän kanssa tekemisiin joutumiseksi. Turvattomuuden kokemuksessa yksilön hallintakeinot kohtaavat ulkomaailman haasteet ja kyvyt koetaan riittämättömiksi suhteessa ulkoiseen (Lahikainen 2000, 69–70.) Turvattomuus syntyykin siitä, jos ihminen ei koe voivansa vaikuttaa tiedostamiinsa uhkiin tai vastata ympäristön vaatimukseen (Kaufmann 1970, Vornasen 2000, 36 mukaan).

Turvattomuus voi näyttäytyä ihmisen kokemuksena omasta haavoittuvuudestaan ja heijastua yksilön toimijuuden ja selviytymisen mahdollisuuksiin elämässä (Kunnaskari 2014, 21). Elämänhallinnan puutteet voivat näkyä avuttomuutena eli kyvyttömyytenä hallita elämän eri tilanteita. Avuttomuus voi johtua fyysisistä, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä. Fyysinen avuttomuus voi liittyä esimerkiksi sairauksiin, vammoihin tai vanhuuteen, psyykkiseen tunteiden kohtaamisen ja käsittelyn vaikeuksiin sekä sosiaaliseen kyvyttömyyteen sopeutua yhteisöön ja yhteiskuntaan (Niemelä ym. 1997, 17–18). Turvattomuuden kokemus voi aiheuttaa kokijassa pelkoja, huolestuneisuutta ja erilaisia psykosomaattisia oireita (Niemelä 2000, 21; Vornanen 2000, 38). Turvattomuus voi lisäksi ilmetä ”Toisen pelkona”, jolloin vieraiden ja oudoiksi miellettyjen ihmisten kokeminen uhkana voi johtaa aggression ja ennakkoluulojen yhteensulautumiseen (Koskela 2009, 105). Turvattomuus voi kuitenkin päinvastoin toimia myös voimaa antavana ja kehitystä edistävänä tekijänä elämässä, jos sitä ei koeta liian voimakkaana (Lahikainen ym. 1995, 271). Turvattomuuden tunnistaminen voi auttaa huomaamaan puutteet ja tarpeet turvallisuudessa elämän eri osa-alueilla (Vornanen 2000, 38). Tällöin turvattomuudesta muodostuu voimavara, joka edistää yksilöllistä tai yhteisöllistä hyvää, ja voi edistää yksilöllistä kehitystä (Lahikainen 2000, 75.)

2.2 Inhimillinen turvallisuus

Laaja turvallisuuskäsitys kattaa ihmisen elämän eri osa-alueita koskevan inhimillisen turvallisuuden. Inhimillisen turvallisuuden käsite on syntynyt virallisesti kehitysyhteistyön asiantuntijoiden tutkimuksen myötä ja se esiintyi ensimmäistä kertaa vuoden 1994 Yhdistyneiden Kansakuntien inhimillisen kehityksen raportissa. Käsitteen luojana pidetään kehitysohjelmassa neuvonantajan asemassa ollutta Mahbub ul Haqia (Korhonen 2010, 17–18.) Inhimillisen turvallisuuden käsitteen on nähty uudistavan turvallisuuden tutkimusta ja tehden tilaa uudentilaiselle maailmankatsomukselle. Kriittisen rauhan ja konfliktin tutkimuksen professori Hoogensen Gjørnv (2018, 221–222) näkeekin inhimillisen turvallisuuden tarjonnan ensimmäistä kertaa turvallisuustutkimuksessa mahdollisuuden tarkastella turvallisuutta perinteisestä turvallisuudesta poikkeavalla tavalla.

Inhimillisen turvallisuuden käsitteen myötä huomio kohdistuu yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuuteen (Korhonen 2010, 17–18). *Inhimillisen turvallisuuden pohjalla ovat puutteesta ja pelosta vapautumisen tarpeet* (Hoogensen Gjørnv 2018, 224–225). Inhimillisen kehityksen raportissa (2021, 41) määritelmää tarkennetaan koskemaan puutteen ja pelon lisäksi vapautta nöyryytyksestä. Raportissa korostetaan inhimillisen turvallisuuden yhteyttä ihmisen toimijuuteen, elämänhallintaan ja luottamukseen muita ihmisiä kohtaan. Inhimillinen turvattomuus on yhdistetty heikompaan yksilölliseen toimijuuteen ja luottamuksen puutteeseen muita ihmisiä kohtaan, sillä voimakas turvattomuuden kokemus voi vaikeuttaa yksilön mahdollisuuksia tehdä autonomisia päätöksiä elämässään tarvittavien resurssien puutteen, pelossa elämisen ja syrjinnän vuoksi (HDR 2021, 140).

Inhimillinen turvallisuus on luonteeltaan universaalia, mikä tarkoittaa turvallisuuden olevan ihmisoikeus niin rikkaissa kuin köyhissä valtioissa. Turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukset nähdään ympäri maailmaa samanarvoisina huolimatta ihmisten taustatekijöistä, joita voivat olla esimerkiksi sukupuoli, etnisuus, kansallisuus tai uskonto. (Korhonen 2010, 19). Korhosen (2010, 19) mukaan eri maissa asuvien ihmisten turvattomuuden kokemusten eroista huolimatta on mahdollista löytää sekä määrittää objektiivisia ja yhteisiä turvattomuustekijöitä kaikkien ihmisten joukosta. Inhimillisessä turvallisuuskäsityksessä huomio kohdistetaan juuri ihmisenä olemisen edellytyksiin, jotka ovat fyysisiä, henkisiä, sosiaalisia ja aineellisia (Heiskanen 2013, 223).

Käsitteellinen laajeneminen kohdistuu myös erilaisiin uhkiin ja niiden moninaisiin lähteisiin (Korhonen 2010, 17–18). Inhimillinen turvallisuus määriteltiin ensimmäistä kertaa YK:n Inhimillisen kehityksen raportissa seuraavasti: ”ensinnäkin turvaa sellaisia kroonisia uhkia vastaan, kuten nälänhätä, taudit ja sorto ja toiseksi se on suo-

jelua arkielämässä tapahtuvilta traumaattisilta ja yllättäviltä tapahtumilta”. Määritelmässä korostetaan ihmisten suojelemista kaikenlaisilta lyhyt- ja pitkäaikaisilta uhkilta (Korhonen 2010, 20). Ajan myötä turvallisuuden määritelmää on tarkennettu seuraavasti: se on "ihmiselämän ensisijaisten ydinarvojen turvaamista vakavilta ja laaja-alaisilta uhkilta tavalla, joka edistää ihmisten vapauksia ja inhimillisen elämän täyttymistä”. Inhimillisen turvallisuuden käsitteen avulla onkin mahdollista tarkastella uhkia laajemmin kuin perinteisen valtiokeskeisen turvallisuuden näkökulman avulla, mutta se ei kuitenkaan sulje pois valtiokeskeistä perinteistä turvallisuutta, sillä uhkat, jotka kohdistuvat valtioon, voidaan nähdä samalla uhkina inhimilliselle turvallisuudelle (Korhonen 2010).

Uhkien tarkastelu laaja-alaisesti on tärkeää, sillä ne ovat usein keskinäisriippuvaisia negatiivisesti. Inhimilliseen turvallisuuteen kohdistuvia vakavia uhkia voidaan tarkastella YK:n kehitysohjelman inhimillisen kehityksen raportin (2021) mukaan jakamalla ne osa-alueisiin. Osa-alueita on seitsemän ja ne ovat talousturvallisuuteen, ruokaturvallisuuteen, terveydelliseen turvallisuuteen, ympäristöturvallisuuteen, henkilökohtaiseen turvallisuuteen, yhteisöturvallisuuteen sekä poliittiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat (Korhonen 2010, 21–25).

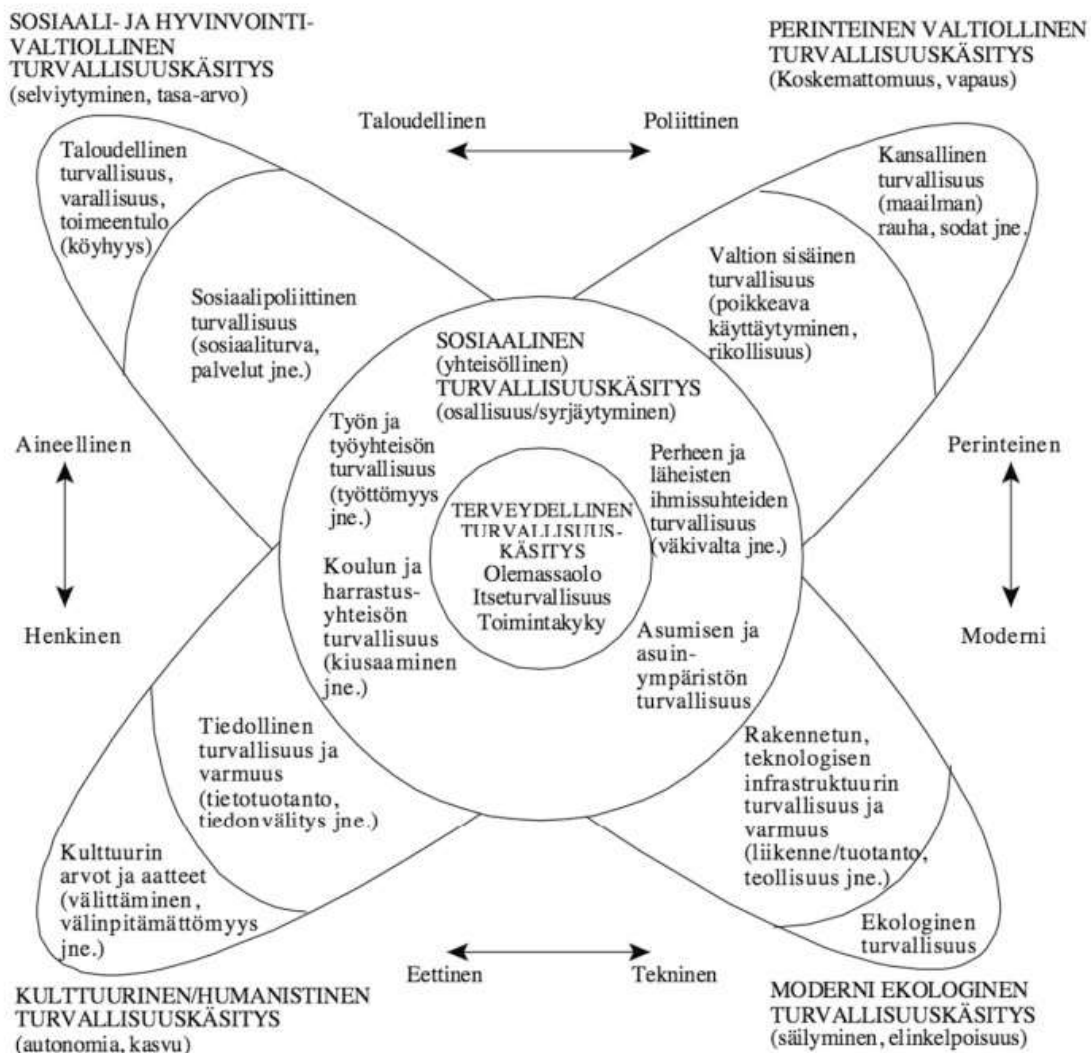
Taylor Owenin (2008, 447) mukaan inhimillisessä turvallisuudessa uhkien liioittelun sijaan tärkeää olisi tehdä näkyväksi erilaiset olemassa olevat uhkat ja niiden vaikutukset. Tärkeäksi nousee lisäksi ennaltaehkäisyyn välttämättömyys inhimillisen turvallisuuden edistämiseksi, jo ennen kuin turvattomuus lisääntyy (Owen 2008, 447). Inhimillisen turvallisuuden käsitteen avulla voidaan huomioida ja edistää paremmin ihmisten käytännön turvallisuutta (Peoples & Vaughan-Williams (2015, 155). Yksilöiden tarpeiden ja valmiuksien ymmärtäminen sekä se, kuinka he ymmärtävät ja pystyvät hallitsemaan turvallisuustarpeitaan on ratkaisevan tärkeää sekä tutkimuksen että poliittisten päätösten kannalta (Hoogensen Gjørsv 2018, 228).

Inhimillisen turvallisuuden määritelmä tarkoittaa suojelemaan kohdetta, jolloin kohteena näyttäytyy ihminen ja hänelle tärkeimmät ydinarvonsa. Ydinarvojen turvaaminen tapahtuu näkemyksen mukaan niin suojelemalla niitä erilaisilta uhkilta kuin voimavaraistamalla ihmisiä, mikä tarkoittaa omaa turvallisuutta koskevan vastuun siirtymistä osittain yksilölle itselleen (Korhonen 2010, 21). Voimavaraistaminen tarkoittaa ihmisten tietoisuuden lisäämistä koulutuksen avulla ja kannustamista edistämään omaa ja yhteisöjen turvallisuutta (Korhonen 2010, 27). Suojelemisessa on lisäksi tärkeää lainsäädännön kehittäminen, alan toimijoiden ja yhteistyön vahvistaminen valtion instituutioiden ja kansainvälisten tahojen osalta.

Inhimillisen turvallisuuden käsitteen kautta muuttuu myös turvan kokemuksen määrittely. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerinä toimineen Kofi Annan (1938–2018) mukaan turvan kokemus ei tarkoita ainoastaan vapautta väkivallasta, vaan se koostuu väkivallattomuuden ohella perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä

mahdollisuudesta tehdä valintoja ja toteuttaa itseään elämässä. Hoogensen Gjørvin ja kollegoiden (2016, 186) mukaan inhimillinen turvallisuus on mahdollista saavuttaa, kun yksilöillä tai useilla toimijoilla on mahdollista tunnistaa heidän hyvinvointiinsa ja arvoihinsa kohdistuvia uhkia ja riskejä sekä sanoittaa ja ilmaista nämä muille toimijoille. Turvan saavuttamiseen liittyy lisäksi kyky poistaa tai lieventää riskejä ja uhkia tai sopeutua niihin yksin tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa (Hoogensen Gjørv ym. 2016, 186).

2.3 Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko

KUVIO 1 Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko. Kehikko on luotu empiirisesti turvallisuuden vajeita tarkastelemalla. Tarkastelukehikko on synteesi niistä elämänalueista, joihin turvallisuuden oletetaan liittyvän. Kuvion keskiympyrä kuvaa yksilöä ja seuraava kehä sosiaalista eli perhettä ja lähiyhteisöä. Turvallisuuskehikossa puolestaan uloimmat sakarat koostuvat sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisesta, perinteisestä valtiollisesta, kulttuuris-humanistisesta sekä modernista, ekologisesta turvallisuuskäsityksestä.

Kuvion keskellä sijaitseva terveydellinen turvallisuuskäsitys sisältää ihmisen toimintakyvyn, itseturvallisuuden sekä elämän jatkuvuuden turvaamisen. Terveystilan vajeet voivat luoda epävarmuutta ja turvattomuutta ihmisen elämään. Terveydellisen turvallisuuskäsityksen mukaan turvallisuusriskejä ovat erilaiset sairaudet, sillä ne uhkaavat ihmisen olemassaoloa, vaikuttavat elämän laatuun ja luovat kipua ja kärsimystä. Sairastuminen voi vaikeuttaa ihmisen oman paikan löytämistä elämässä ja tarkoittaa siten syrjäytymistä niin yhteisöstä kuin yhteiskunnasta (Niemelä ym. 1997, 35.) Lisäksi olennaista terveysturvallisuuden kannalta on ihmisen toimintakyky, joka joutuu uhatuksi sairausuhkien myötä, sillä kyky toimia mahdollistaa elämänhallinnan (Niemelä 2000, 32).

Kuvion keskelle toiseen ympyrään sijoittuu sosiaalinen turvallisuuskäsitys. Sosiaaliseen turvallisuuteen lasketaan suhteisiin lähiyhteisön ihmissuhteet, asuinympäristö, koulu, harrastukset ja työyhteisö. Sosiaalisen turvallisuuden kannalta merkittävää on lisäksi ihmisen kokemus tarpeiden tyydyttymisestä ja tilasta omille valinnoille, toivottuna toimivana subjektina oleminen sekä yhteistoimintaan mukaan pääseminen. Turvattomuutta puolestaan luovat edellä mainittujen asioiden täyttymättömyys sekä yhteistoiminnasta syrjässä oleminen eli ulkopuoliseksi joutuminen (Lahikainen 2000, 77). Ihmissuhdeturvallisuudeksikin luonnehdittu turvallisuuskäsitys näkee turvallisuutta uhkaaviksi tekijöiksi väkivallan eri muodot, kuten perheväkivallan, koulu- ja työpaikkakiusaamisen sekä seksuaalirikokset (Niemelä 2000, 31).

Kuvion uloimmalle sakaralle sijoittuva perinteinen kapea turvallisuuskäsitys koskee turvallisuutta ulko- ja puolustuspolitiikan saralla sekä kansallisella tasolla. Ulkoturvallisuudelle uhkina nähdään maailmanrauhaa uhkaavat tekijät ja sodat. Sisäiselle turvallisuudelle puolestaan uhkina toimivat poikkeava käyttäytyminen yhteiskunnassa sekä rikollisuus. Toimijoina ovat erilaiset turvallisuuspolitiikan tekijät, kuten Yhdistyneet kansakunnat (YK), puolustusliitot ja eri valtioiden puolustusvoimat sekä poliisi ja oikeuslaitos. Turvallisuuspolitiikan tehtävänä on turvata itsenäisyys, vapaus, fyysinen koskemattomuus sekä vapaus- ja turvallisuus oikeuksien toteutuminen kansallisella tasolla sekä maailmanrauha globaalilla tasolla (Niemelä 2000, 25).

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys sijoittuu kuviossa myös uloimmalle sakaralle, ja se kattaa sosiaalisen ja aineellisen sekä emotionaalisen tai henkisen turvallisuuden. Suomessa yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi on käsitetty juuri sosiaalinen turvallisuus. Tavoitteena on tuottaa turvallisuuden tunnetta jokaiselle kansalaiselle ja turvata työtä, toimeentuloa ja työkykyä uhkaavia tekijöitä vastaan (Niemelä 2000, 28–29.) Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuden näkökulmasta voidaan puhua lisäksi työturvallisuudesta ja työsuojelusta. Työhön ja työllisyyteen liittyvässä turvallisuudessa suojellaan työntekijää työhön liittyviä riskejä kohtaan. Tavoitteena on ylläpitää työturvallisuutta ja terveyttä. Lisäksi suojellaan työntekijän työnsaantia ja työsuhteturvaa työttömyyteen liittyviä riskejä kohtaan. Tavoitteena ylläpitää työvoimaa ja estää syrjäytyminen. Sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuteen lasketaan lisäksi taloudellinen turvallisuus. Taloudellisessa turvallisuudessa tavoitteena on ylläpitää toimeentuloa, elintasoa ja hyvinvointia (Niemelä ym. 1997, 137.)

Myös kuvion uloimmalle sakaralle sijoittuva kulttuuris-humanistinen turvallisuuskäsitys liittyy inhimilliseen elämään, maailmankatsomukseen, moraaliin ja etiikkaan. Se sisältää jäsenyneet uskomus- ja arvomaailmat, omaa minää ja identiteettiä koskevat kehityspolut sekä psykologisesti henkisen turvallisuuden. Kulttuuri käsitksessä viittaa ihmisarvon ja toisen kunnioittamisen näkemiseen itseisarvona. Turvallisuus kattaa tällöin erilaisuuden hyväksymisen, toisista välittämisen sekä itsensä toteuttamisen ja henkisen kasvun eli mahdollisuuden kehittyä aidoksi itsekseen. Kulttuuris-humanistinen turvallisuus kattaa lisäksi avoimen tiedonvälityksen ja -saannin yhteiskunnassa (Niemelä 2000, 29–30.) Kulttuuris-humanistista turvallisuutta ilmentää siten aatteen-, sanan- ja liikkumisen vapauden turvaaminen kaikenlaiselta totalitarismilta. Samaten varman tiedon, tiedonsaannin ja avoimen tiedonvälityksen turvaaminen edistää kulttuurista turvallisuutta. Tavoitteena on ylläpitää inhimillisiä arvoja ja inhimillistä elämää, varmistaa tiedonsaanti ja osallisuus kollektiivisesta tietoisuudesta sekä edistää inhimillistä kasvua ja tietoisuutta (Niemelä ym. 1997, 138.)

Neljännän uloimman sakaran paikan kuviossa saava moderni ekologinen turvallisuus on muotoutunut ajan saatossa yhteiskunnan teollistumisen ja teknologian kehityksen myötä. Se viittaa yhteiskunnan kehittymisen myötä syntyneisiin uusiin turvallisuusuhkiin ja huoleen elinympäristöä uhkaavista vaaroista, kuten maapallon kestävyyskuormittavat ja luontoa saastuttavat elementit. Turvallisuus kattaa alleen erilaiset ydinvoimaloita, geeniteknologiaa, kemianteollisuutta sekä globaaleja katastrofeja koskevat tekijät. Turvallisuutta tarkastellaan ihmisen toiminnan kautta ja sen seurannaisvaikutuksina ympäristöön. Luonto nähdään välttämättömyytenä elämälle maapallolla, ja sitä pyritään suojaamaan (Niemelä 2000, 30–31.)

3 TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS NUORTEN ELÄMÄSSÄ

Nuoruus ilmiönä on suhteellisen varhainen aikamme historiassa. Nuoruuden historia on alkanut nuorisotutkijoiden mukaan vasta 1950-luvulta lähtien teollistumisen ja nuorisokulttuurien syntyminen myötä. Musiikin kulutuksen kasvu äänilevyteollisuuden kehittymisen vaikutuksesta johti nuorisokulttuureiden syntyyn ja nuoret alettiin nähdä yhteiskunnan yhtenä muista eriytyneenä ryhmänä (Puuronen 1997, 14–15; Heiskanen & Mitchell 1985, 10–15). Nykyaikaisessa nuorisotutkimuksessa pyritäänkin ymmärtämään ja tutkimaan niin empiirisesti kuin teoreettis-käsitteellisesti nuoria ja nuoruuteen liittyviä ilmiöitä. Nuoria koskeva sensitiivinen ja monipuolinen tutkimus yhdistää erilaisia tieteenaloja sekä toimijoita ja pyrkii kehittämään innovatiivisia tutkimusmenetelmiä tuottaakseen relevanttia tietoa nuorista (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 11).

Nuoruus on yksi ihmisen merkittävimpiä ajanjaksoja elämässä kehityksen ja kasvun kannalta. Nuoruusajan valinnat elämäntapojen ja koulutuspolkujen suhteen vaikuttavat tulevaisuuden hyvinvointiin sekä muovaavat elämänkulkua (Mustonen, Huurre, Kiviruusu, Berg, Aro & Marttunen 2013, 3.) Nuoruudesta elämänvaiheena on monenlaisia näkemyksiä ja nuoria koskevat diskurssit vaikuttavat nuorten arjen ja elinolojen rakentumiseen (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 24–25). Nuoruuteen liitetään ajatus huolettomuudesta, vapaudesta, yhteiskunnallisesta muutoksesta sekä uuden luomisesta. Nuoriin kohdistetaan lisäksi odotuksia, joiden mukaan nuorten elämänkulun tulisi muotoutua. Useat nuoret eivät kuitenkaan täytä yhteiskunnallisia mallitarinoita, eikä monilla ole mahdollisuutta ylittää odotuksiin erilaisten taustaresurssien vuoksi. Erilaiset taustatekijät, kuten taloudellinen tilanne, etnisyys, terveydentila ja sosioekonominen tausta voivat asettaa nuoret erilaiseen asemaan toisiinsa nähden (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 69).

Tämä luku keskittyy kuvaamaan nuorten turvallisuutta ja turvallisuuden kokemukseen vaikuttavia tekijöitä. Kerron ensiksi nuorten turvallisuuden kontekstista

sekä turvallisuuden kokemuksen rakentumisesta. Seuraavaksi lisää ymmärrystä nuorten erilaisten taustojen vaikutuksesta turvallisuuden kokemukseen ja lopuksi kuvaan aiempaa tutkimusta nuorten turvattomuudesta ja turvattomuuden vaikutuksesta nuoren elämään.

3.1 Turvallisuus kokemuksena nuorten elämässä

Turvallisuus nuoren näkökulmasta näyttäytyy usein kokemuksellisenä sekä mielikuviiin ja tunteisiin perustavana olotilana (Limnell & Rantapelkonen 2017, 147). Nuorille tyypillinen tapa hahmottaa turvallisuutta on kuvata omaa sekä lähiympäristön turvallisuutta henkilökohtaisten tunteiden ohjaamana. Nuorten vastaukset turvallisuusaiheiden parissa vaihtelevat usein henkilökohtaisten, yleisen, läheisten ja kaukaisten turvattomuuden aiheiden välillä (Myllyniemi 2016; Myllyniemi 2010.) Nuorten kohdalla turvallisuuden tutkiminen liittyykin kokemuksiin ja perustavanlaatuisiin elämänkysymyksiin (Vornanen 2000).

Nuoren turvallisuuden konteksti laajenee yksilön kasvaessa kohti aikuisuutta. Nuoren turvallisuuden konteksti on jo huomattavasti laajempi kuin lapsen, sillä nuoren elämässä alkavat näkyä yhteiskunnalliset ja globaalit tapahtumat. Laajenemisen vuoksi nuoren turvallisuus saattaa ylettyä yhtä mittavalle alueelle kuin aikuisella (Lahikainen ym. 1995). Nykyaikana erilaiset uudet ja kompleksiset uhkat voivat vaikuttaa nuoren turvallisuusympäristöön ja sen laajenemiseen (Heiskanen 2002, 213). Teknologian kehityksen ja median levittyneisyyden myötä turvallisuuspiiri kasvaa, ja informaation lisääntyminen tuo turvallisuusuhat osaksi arkipäivää (Limnell & Rantapelkonen 2017, 59). Mediaväkivallalle altistuminen voi aiheuttaa esimerkiksi nuorelle turvattoman maailmankuvan kehittymisen ja tästä seuraavan ahdistuksen (Sintonen 2002, 60–61).

Nuorten turvallisuuskäsitys koskee usein arkisia asioita, kuten läheisiä, työtä, opiskelua, toimeentuloa, terveyttä ja kotia (Limnell & Rantapelkonen 2017, 40–41). González, Casas, Figuer, Malo & Viñas (2012, 283–285) totesivat tutkimuksessaan 15–24-vuotiaiden nuorten turvallisuuden tilan koostuvan tyytyväisyydestä elämään ja saavutuksiin, elämänhallinnasta, optimismista, merkityksellisyyden tunteesta elämässä sekä huumorintajusta ja fyysisestä käsityksestä itsestään. Tulevaisuuden turvallisuuden arvioihin vaikuttivat puolestaan sen hetkinen turvallisuus, tyytyväisyys saavutuksiin elämässä, perheen arvostaminen, ihmissuhdetyytyväisyys ja kokemus ryhmään kuulumisesta tyydyttävästi, optimismi sekä sosiaalinen, akateeminen ja fyysinen käsitys omasta itsestä (emt.). Miettisen ja kollegoiden (2020, 258) tutkimuksessa nuorten turvallisuus koostui puolestaan vakaasta toimeentulosta ja työtilanteesta,

mutta myös tyytyväisyydestä ihmissuhteisiin, terveydentilasta sekä luottamuksesta omaan selviytymiskykyyn.

Nuorten turvallisuuden kannalta koetaan lisäksi tärkeiksi turvallisuus- ja pelastusviranomaisten toiminta sekä luottamus muihin ihmisiin ja yhteiskunnan turvaverkkojen toimintaan. Turvaverkkojen merkitys turvallisuudelle korostuu nuoren kohti, että ei pärjää itse (Limnell & Rantapelkonen 2017, 41). Palvelut voivat toimia nuorelle tukirakenteina arkielämässä selviytymisessä sekä ylläpitää sosiaalista turvallisuutta (Miettinen, Kekoni, Vornanen & Hämäläinen 2020, 259). Nuorten mukaan turvallisuutta yhteiskunnassa tuottavat yhdenvertainen pääsy palveluihin ympäri Suomea. Palvelut koskevat terveydenhuoltoa, koulutusjärjestelmää sekä valtion tietoturvajärjestelmiä. Lisäksi avoimuus poliittisessa päätöksenteossa ja perustellut päätökset sekä hyvät ulkopoliittiset suhteet heijastuvat nuoren turvallisuuden tunteeseen sitä parantaen (Limnell & Rantapelkonen 2017, 43–45.)

Turvallisuuden professorien Jarno Limnellin ja Jari Rantapelkosen (2017, 30) mukaan Suomen valtion tulevaisuuden turvallisuuden kannalta ratkaisevimpia tekijöitä ovat nuorten käsitys ja ymmärrys turvallisuudesta. Nuorten turvallisuutta koskeva puhe merkitsee suomalaisen turvallisuuskeskustelun muutosta ja uusia haasteita, eivätkä perinteiset turvallisuuspoliittiset selonteot vastaa nuorten todellisuutta sellaisinaan. Nuoret saattavat tuntea turvattomuutta Suomen turvallisuusretoriikasta huolimatta, sillä turvallisuuden tilannekuva saattaa erottaa järjen ja tunteen (Limnell & Rantapelkonen 2017, 146–147.) Nuorten kokemus turvallisuuden tilannekuvasta Suomessa, tapa kuvata turvallisuutta ja nuorten suhde yhteiskuntaan voi lisäksi poiketa vanhemmista sukupolvista kasvuympäristön monimuotoutumisen, monikulttuurisuuden, perinteiden vähenemisen myötä (Puuronen 1997, 87). Nuoret voivat kohdata sellaisia huolia ja turvallisuusriskejä aiheuttavia tekijöitä, joita tutkijat eivät ole osanneet ottaa huomioon (Myllyniemi 2016, 52).

3.2 Nuorten erilaiset taustat voivat vaikuttaa turvallisuuden kokemukseen

Vuosien 2018–2025 lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelma korostaa nuorten erilaisten taustojen huomioon otamista turvallisuuden tarkastelussa. Erilaiset taustatekijät, kuten nuoren sosioekonominen, kulttuurinen tai etninen tausta voivat tuottaa toisistaan poikkeavia turvallisuusriskejä nuorten elämään (Korpilahti 2018.) Nuorten ajattelutavat, toimintamallit ja arvostukset voivat vaihdella nuorisoryhmien välillä erilaisten varhaislapsuudessa tapahtuneiden primäärikokemusten sekä myöhempien elämäkokemusten myötä. Nuorilla voi olla lisäksi vaihtelevia ja

päällekkäisiä rooleja erilaisissa yhteisöissä ja nopeasti vaihtuviin identiteetteihin (Puuronen 1997, 87.) Lisäksi erilaiset alakulttuurit näyttäytyvät nuorten elämässä ja nuoret sukupolvet voivat hakea perinteiseen suomalaiseen kansallisvaltioon identifioidumisen puolesta vaikutteita muista valtioista ja erilaisista kulttuureista (Sisäministeriö 2017, 23).

Elämäntilanteet ja taustat voivat vaihdella laajasti nuorten parissa. Eroja turvallisuuden kokemuksessa voi syntyä esimerkiksi välivuotia viettävän ja jo opiskelemaan päässeen nuoren välille. Eroja voi syntyä lisäksi sen mukaan, onko nuorella lapsia. Turvattomuuden tunteet yhdistyvät esimerkiksi nuorilla äideillä erityisesti asuinpaikkaan ja sen turvallisuuteen. Nuorten käsitys asuinympäristön turvallisuudesta vaihdella lisäksi kaupunkilaisnuoren ja maaseudulla varttuneen nuoren välillä (Myllyniemi 2016, 26, 50.) Pääkaupunkiseudun turvallisuus nähdäänkin nuorten parissa heikoimpana Suomen mittakaavassa (Limnell & Rantapelkonen 2017, 241), mutta toisaalta turvallinen ja rauhallinen maaseutu voi näyttäytyä myös tylsänä nuorelle (Sotkasiira 2021, 114).

Nuoren etninen tai maahanmuuttajatausta voi vaikuttaa nuoren kokemukseen turvallisuudesta. Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvallisuuteen heijastuvat maahanmuuton syyt ja lähtömaa, maassaoloaika sekä ikä, jolloin nuori on muuttanut maahan (Korpilahti 2018, 12). Lapsiuhritutkimuksen mukaan ulkomaalaistaustaisten riski joutua väkivallan kohteeksi on korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla nuorilla. Maahanmuuttajataustaiset pojat kohtaavat väkivaltaa erityisesti julkisissa tiloissa tuntemattomien tekijöiden takia ja tytöt puolestaan kotona vanhempien tekemänä (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen ja Sariola 2014, 123). Toisaalta maahanmuuttajataustaiset nuoret voivat olla heikommassa asemassa muuhun väestöön verrattuna avun hakemisen suhteen ja heijastua turvallisuuden kokemukseen, sillä heillä ei välttämättä ole kokemusta terveyspalveluiden käyttämisestä Suomessa (Koponen, Rask, Skogberg, Castaneda, Manderbacka, Suvisaari, Kuusio, Laatikainen, Keskimäki & Koskinen 2016).

Sukupuoli tuottaa myös eroja nuorten välille turvallisuussymmetryksessä, ja se on tunnistettu Suomen kansallisessa Nuoret, rauha ja turvallisuus -päätöslauselmassa tärkeäksi tekijäksi nuorten rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi. Nuorten naisten asema otetaan esimerkiksi erityisesti huomioon päätöslauselmassa muun muassa työelämän epätasa-arvoisuuden, seksuaalisen väkivallan ja vihapuheen kannalta unohdettamatta kuitenkin nuorten miesten turvallisuushaasteita, kuten syrjäytymisriskiä ja kovuutta ihannoivia roolimalleja (Ulkoministeriö 2021, 25–26.) Sukupuolien välisiä eroja turvallisuuden kokemisessa on noussut esille myös vuoden 2016 Nuorisobarometrissa, jossa naiset tunsivat miehiä enemmän turvattomuuden tunteita henkisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Naisten turvallisuutta korostaessa täytyy huomioida

myös miesten turvattomuuden kokemukset, sillä miesten kokemat pelot ja turvattomuus ovat yleisiä arjessa (Myllyniemi 2016, 197.)

Nuoren kuuluminen yhteen tai useampaan vähemmistöryhmään voi vaikuttaa myös turvallisuuden kokemukseen. Nuoret, jotka kuuluvat seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin ovat erityisen haavoittuvassa asemassa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin (Ulkoministeriö 2021, 26). Viharikoksien tai -puheen kohteeksi joutuminen onkin yleistä sateenkaari-ihmisten joukossa (Oikeusministeriö 2021, 62). Aaltonen (2012, 93) mukaan LHBTI-nuoret kohtaavatkin usein väkivaltaa tai uhkaa väkivallasta. Sateenkaarinuorille oli tutkimuksen mukaan yleisempää kokea turvattomuutta ja kohdata loukkaavaa käytöstä sekä väkivaltaa verrattuna nuorten koko ikäryhmään (Aaltonen 2012, 74).

3.3 Nuorten turvattomuus ja turvallisuusuhat

Nuorten turvattomuuden tarkastelu on kohdistunut aiemmissä tutkimuksissa niin kvantitatiivisiin kuin kvalitatiivisiin menetelmin elämän eri osa-alueisiin, jotka liittyvät esimerkiksi nuoren hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja identiteettiin sekä laajoihin yhteiskunnallisiin aiheisiin. Nuorten turvattomuutta on tarkasteltu useissa Nuorisobarometreissa vuodesta 2004 lähtien. Vuoden 2015 ja 2016 Nuorisobarometreissa eniten epävarmuutta tuottivat omaan toimeentuloon, työllistymiseen ja tulevaisuuteen liittyvät tekijät. Turvattomuutta käsitelleissä Nuorisobarometreissa on noussut lisäksi uusia näkökulmia turvattomuuteen ja epävarmuuteen. Esimerkiksi vuoden 2022 Nuorisobarometrissa nostettiin esille lapsuuskodin ihmissuhteet, parisuhteet ja ystävyysuhteet, joiden osalta parisuhteen löytymisen epävarmuus selitti nuorten kokemaa turvattomuutta ihmissuhteissa.

Turvallisuutta heikentäviä tai turvattomuuden aiheita on myös tarkasteltu nuorten näkökulmasta myös Youngin (2019), Limnellin ja Rantapelkosen (2017) sekä Vornasen ja Miettisen (2010) tutkimuksissa. Suomessa asuvien ja suomalaisten nuorten turvallisuuden tilaa selvittäneessä raportissa nuorten turvallisuuteen vaikuttivat sitä vähentävästi häirintä, turvattomuus julkisissa tiloissa, rasismi, ääriliikkeet ja syrjintä sekä media ja uutiset (Young 2019). Suomalaisnuorten turvallisuutta tutkineiden Limnellin ja Rantapelkosen (2017) laadullisessa tutkimuksessa nousi turvattomuuden aiheiksi eriarvoistuminen, henkilökohtaiset pelot sekä globaalit ongelmat. Turvattomuuteen vaikutti lisäksi nuorten henkilökohtainen suhtautuminen uhkiin (emt, 59). Vornasen ja Miettisen (2010) tutkimuksessa puolestaan nuorten turvattomuustekijät koostuivat sekä uhriksi joutumisen riskistä että omaa ja läheisten elämää koskevista henkilökohtaisista turvattomuustekijöistä. Tutkimuksen perusteella pystyttiin hah-

mottamaan kaksi turvallisuuden kannalta perustavanlaatuista tekijää, joita olivat oikeus hyvinvointia koskeviin perusedellytyksiin ja oikeus koskemattomuuteen fyysisesti (Vornanen & Miettinen 2010, 215.)

Turvattomuutta ovat tutkineet myös Vornanen, Törrönen ja Niemelä (2009), joiden tutkimuksessa turvattomuutta selvitettiin kvantitatiivisilla menetelmillä. Nuorten määrittelemät uhkat olivat monitasoisia; henkilökohtaisia, lokaaleja ja globaaleja. Tutkimuksen mukaan turvattomuus aiheutti sosiaalisia ongelmia, kuten yksinäisyyttä, tuen puutetta, luottamuksen puutetta, ongelmia perhesuhteissa, osattomuutta ja kiusaamista. Yleisin turvattomuuden määritelmä koski pelkoa, ahdistusta, yksinäisyyttä tai tuen puutetta (emt.). Turvattomuuden aiheet jakautuivat samalla tapaa läheisiin ja kaukaisempiin turvattomuuden aiheisiin myös turvallisuus- ja turvattomuuskysymyksiä painottaneessa vuoden 2010 Nuorisobarometrissa.

Nuorten turvattomuuden ja hyvinvoinnin yhteyttä ryhmähaastattelulla tutkineet Hakala, Naskali ja Pauloff-Hannikainen (2018) totesivat näiden kahden ilmiön vaikuttavan toisiinsa opinnäytetyössään. Turvattomuutta tuottivat häiriökäyttäytyminen elinympäristössä, kiusaaminen, osattomuus sekä puute luotettavasta aikuisesta. Osattomuus yhdistyi kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen puutteeseen ja luottamuksen puute heijastui elämän eri ulottuvuuksiin. Läheisten päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat sekä fyysisen ja henkisen läheisyyden puute tuottivat lisäksi turvattomuutta. Turvattomuutta tuotti lisäksi ilman apua jääminen nuoren haettua hoitoa terveystalouksista ja leimautuminen päihde- tai mielenterveysongelmien vuoksi. Nuorilla leimautuminen näyttäytyi stigman sisäistymisenä mikä aiheutti häpeää ja vaikeutti avunhakemista (Hakala ym. 2018.)

Yleisellä tasolla nuorten turvallisuushaasteet koskettavat laajoja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Nuorten turvallisuushaasteiksi on tunnistettu edellä mainituissa tutkimuksissa esille nousseita teemoja, kuten mielenterveysongelmat, kiusaaminen, kouluväkivalta, syrjintä, seksuaalinen väkivalta, taloudelliset ongelmat sekä työttömyys ja pätkätyöt (Ulkoministeriö 2021, 26–27, 33). Lisäksi Turvataitoja nuorille -opas nostaa esille riskeiksi nuorten turvallisuudelle seurusteluväkivallan, sukupuolisen häirinnän sekä seksuaalisen väkivallan (Aaltonen 2012, 5). Raiskauksen uhreista Suomessa suurin osa onkin alle 30-vuotiaita (Ulkoministeriö 2021, 46). Toisaalta tilastot voivat paljastaa vain murto-osan väkivallan esiintymisestä, sillä harva tilanne kulkeutuu poliisin tietoon väkivallan piiloutuessa herkästi yksityisiin tiloihin ja lähisuhteisiin (Honkatukia 2000, 149).

Nuoria kuolee lisäksi vuosittain henkirikoksen tai pahoinpitelyn uhrina. Vuosina 2014–2016 kuolemaan johtaneita tapauksia alle 25-vuotiailla kyseisistä syistä oli tilastojen mukaan 20 (Korpilahti 2018, 18). Lisäksi erilaiset tapaturmat, liikuntavammat, tieliikenneonnettomuudet sekä itsensä vahingoittaminen ja itsemurhat haastavat

nuorten turvallisuutta (Korpilahti, Hakulinen, Parkkari, Koivusilta, Parkkari, Rajamäki, Heinonen, Ojanperä, Serlo & Lillsunde 2019, 848). Tapaturmista johtuvia alle 25-vuotiaiden kuolemia esiintyy vuosittain noin 107 (Korpilahti 2018, 17).

Nuorten turvallisuutta haastaa myös tilastojen kertoma totuus itsemurhien yleisyydestä nuorten parissa. Itsemurhat ovat 15–24-vuotiaiden nuorten keskuudessa keskeisimpiä kuolinsyitä Suomessa, vaikka itsemurhien määrä on laskenut vuodesta 1990 lähtien. Yleisin nuorten kuolinsyy vuosien 2016–2020 aikana oli itsemurha, jolloin 151 nuorta kuoli itsemurhaan (SVT). Ainoastaan vuoden 2020 alle 25-vuotiasta 85 nuorta oli tehnyt itsemurhan. Ikäryhmän itsemurhien osuus muihin kuolinsyihin verrattuna kattoi 26 prosenttia kaikista kuolemansyistä. Sukupuolen vaikutus näkyy itsemurhien välisissä eroissa (SVT 2021, 21). Pojilla itsemurhakuolleisuus on yleisempää, mutta tytöt yrittävät itsemurhaa poikia enemmän (Korpilahti 2018, 13).

Syrjäytyminen on lisäksi uhka nuorten turvallisuudelle. Syrjäytyminen on nähty nuorten keskuudessa kansallisena ja globaalina turvallisuushaasteena niin nuorelle itselleen kuin muille kansalaisille (Ulkoministeriö 2021, 32). Vuoden 2021 Nuorisobarometrissa (Kiilakoski 2021, 80) nousi esille nuorten syrjinnän kokemusten yleisyys. Kyseisen vuoden aikana syrjintää oli kohdannut yli puolet vastaajista ja erityisesti vähemmistöasema nousivat vaikuttaviksi tekijöiksi syrjittyjen nuorten parissa. Yhteisön sekä sen tarjoaman merkityksen ja turvallisuuden puuttuessa nuoren elämästä, voi nuori ajautua väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ääriliikkeisiin liittymiseen, sillä ääriliikkeet keskittyvät syrjäytyneiden nuorten rekrytoimiseen (Ulkoministeriö 2021, 32). Syrjäytyminen voidaan siis nähdä turvallisuusuhkana niin nuorelle itselleen kuin yhteiskunnalle.

Syrjäytymisen ohella ilmastonmuutos toimii uudenlaisena turvallisuusuhkana nuorille. Ilmastonmuutos oli vuoden 2018 Nuorisobarometrissa suurin turvattomuuden tunteen lähde. Tutkimustulosten mukaan ilmastonmuutoksen vuoksi turvattomuutta kokevien nuorten määrä on tuplaantunut viimeisen kymmenen vuoden aikana (Nuorisobarometri 2018, 76). Inhimillisen kehityksen raportin (2021, 109) mukaan vuonna 2020 syntyneet tulevatkin altistumaan nelinkertaisesti ilmastonmuutokselle verrattuna vanhempaan ryhmään. Raportissa selviää ilmastonmuutoksen aiheuttavan nuorissa ahdistusta, vihaa, surua ja pelkoa (emt. 2021, 110). Ilmastonmuutoksen ja sitä koskevan huolen ohella nuorten turvattomuuden aiheet ovat lisäksi yletyneet energian riittävyyteen (Myllyniemi 2016; Myllyniemi 2008, 99).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä luku keskittyy tutkimusasetelman, aineiston ja tutkimuksen toteutuksen kuvaamiseen. Kuvaan ensiksi tutkimusasetelmaa sekä tutkimusta ohjaavaa tutkimuskysymystä. Seuraavaksi esittelen ryhmähaastattelun aineistonkeruumenetelmänä sekä kuvailen ryhmähaastattelujen toteutusta Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeessa. Menetelmäkuvailun jälkeen kuvailen tutkimushankkeen aineistoa ja tarkemmin tähän tutkimukseen rajattua aineisto-osaa. Seuraavaksi esittelen analyysimenetelmänä toimivaa teoriaohjaavan sisällönanalyysin sekä havainnollistan tapaa, jolla analyysimenetelmää on käytetty tutkimuksessa. Lopuksi tarkastelen tutkimusta ja sen piirteitä tutkimuseettisen pohdinnan valossa.

4.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tarkastella nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä. Turvattomuuden mittarina käytetään nuorten aikuisten ilmaisemia huolia ja pelkoja, sillä ne antavat tietoa yksilöiden subjektiivisista kokemuksista. Tutkin nuorten aikuisten kokemuksia seuraavan tutkimuskysymyksen avulla:

Mitkä asiat tuottavat turvattomuutta 20–29-vuotiaille nuorille aikuisille?

Tutkimusaiheen taustaoletuksena toimii näkemys turvattomuuden vaihtelevista syistä ja merkityksistä ihmisen elämässä, joten hahmotan siksi turvattomuuden aiheita laajasti inhimillisen elämän eri osa-alueilla Niemelän (2000) turvallisuuden tarkastelukehikon avulla.

4.2 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä ja aineiston kuvaus

4.2.1 Aineistonkeruu ryhmähaastatteluilla

Tutkimuksen ryhmähaastatteluaineiston on kerännyt E2-tutkimuksen Nuorten hyvä elämä -tutkimushanke. Ryhmähaastattelussa paikalle kutsuttu ryhmä haastateltavia keskustelelee ennalta määrätyn aiheen pohjalta ja tuottaa tietoa (Valtonen 2005, 233). Keskustelunomaiset haastattelut voivat tarjota tietoa ihmisten kokemuksilleen antamista merkityksistä sekä tavasta ymmärtää elämäänsä ja maailmaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 11). Ryhmässä tehtävät haastattelut mahdollistavat ajankohtaisista aiheista ryhmän yhteisesti muodostetun kannan tarkastelemisen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61).

Aineistoa kerättiin suomen, ruotsin ja englannin kielellä. Haastatteluja tehtiin Helsingin, Vaasan ja Oulun alueella asuville 20–29-vuotiaille nuorille aikuisille. Tutkimusaineiston keräämisen suunnittelu alkoi syksyllä 2021 ja aineistonkeruu loka-kuussa 2021. Aineistonkeruu toteutettiin vuoden 2021 syksyn ja vuoden 2022 kevään välillä ryhmähaastattelujen avulla. Tutkimushankkeessa kerättiin kvalitatiivisen aineiston lisäksi aineistoa kvantitatiivisin menetelmin keväällä 2022. Tutkimusaineiston hankinta alkoi valitsemalla ja rajaamalla sopivat kohderyhmät. Kohderyhmien selkiinnyttyä tutkimusprosessi eteni haastatteluteemojen luomiseen. Tutkijat loivat haastattelulle rungon ja kysymykset aiemman nuorten hyvinvointia koskevan tutkimuksen pohjalta. Hyvä elämä määriteltiin tutkimuksessa tarkoittamaan kokonaisuutta, joka koostuu nuorten voimavaroista, huolista, tulevaisuuden toiveista sekä hyvinvoinnista (Eronen, Niskanen, Veijola & Simonen 2022, 8).

Haastattelurunkoon hahmottui neljä erilaista teemaa. Ensimmäinen teema keskittyi käsittelemään nuorten hyvää elämää. Toinen teema liittyi puolestaan arvoihin, joiden varaan Suomea tulisi tulevaisuudessa rakentaa. Kolmas teema käsitteli hyvän elämän edellytyksiä korona-ajan jälkeen. Neljäs teema painottui paikkakunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin sekä haasteisiin liittyen hyvän elämän toteutumiseen. Teemat sisälsivät laajoja aiheita tarkentavia alakysymyksiä. Haastattelujen aikana kysymykset ja runko muotoituivat jonkin verran. Lopulliset kysymykset teemahaastattelulle olivat: ”Minkälaiseksi nuoret määrittelevät hyvän elämän?”, ”Mikä on nuorten mielestä se suuri kertomus, jonka varaan he rakentavat käsitystään hyvästä elämästä, ja jonka mukaisesti he ajattelevat Suomen kehittyvän?”, ”Minkälaisia hyvän elämän edellytyksiä nuoret arvioivat koronan jälkeisen ajan tarjoavan?” sekä ”Mikä merkitys asuinpaikkakunnalla (Helsinki/Vaasa/Oulu) on nuorten näkökulmasta edellytyksille elää hyvää elämää?”

Haastattelurungon luomisen jälkeen nuoria alettiin rekrytoida tutkimukseen eri kanavien kautta. Kanavina toimivat yliopistot, ammattikorkeakoulut, työpajatoimintaa tarjoavat nuorten palvelut sekä työnhaku- ja maahanmuuttajapalvelut. Organisaatioille lähetettiin tiedoksianto tutkimushaastatteluista, jonka he välittivät nuorille eteenpäin. Tämän jälkeen haastattelusta kiinnostuneille lähetettiin tutkimushaastattelupyynnö, minkä lisäksi haastateltavilta pyydettiin alustava suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelupyynnössä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, osallistumisen ehdoista ja osallistujan oikeuksista. Tutkimukseen osallistujien oikeudet koskivat vapaaehtoisuutta osallistua tutkimukseen, ja mahdollisuutta keskeyttää tutkimus koska tahansa. Lisäksi haastateltavien oli mahdollista kysyä lisätietoa tutkimuksen toteuttajilta koko tutkimusprosessin ajan.

Riittävän osallistujamäärän tultua täyteen ryhmäkeskustelut aloitettiin Oulun, Vaasan ja Helsingin seudulla. Ryhmäkeskustelut toteutettiin kasvotusten rauhallisissa ja suljetuissa tiloissa, jotta osallistujien tietosuoja pystyttiin varmistamaan. Ryhmäkeskusteluihin osallistui viidestä kahdeksaan nuorta, ja niitä ohjasi tutkimushankkeen tutkija yhdessä tutkimusavustajan kanssa. Haastattelut nauhoitettiin kahdella ääninauhurilla. Nuorille korostettiin haastattelun aluksi, että olemassa ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Ihmisten ollessa tutkimuksen kohteena, tulee huomioida osallistujien oikeudet, kuten vapaaehtoisuusperiaate sekä riittävän tiedon saaminen tutkimuksesta (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 66–67), joten siksi tutkijat kävivät läpi viralliset suostumuslomakkeet ja tietosuojailmoitukset haastattelun alussa. Tutkittaville jaettiin ennen haastattelua tiedote tutkimuksen tarkoituksesta sekä haastatteluiden käytöstä, jotta he saisivat varmistaa halukkuutensa osallistua tutkimukseen, minkä lisäksi tutkittavat allekirjoittivat tutkimusluvan luettuaan tiedotteen. Tutkimusluvan hankkimisen merkityksellisyys korostuu tutkimuksen eettisyyttä painottaessa (Eskola & Suoranta 1998, 52–53). E2-tutkimuksen tutkijat huolehtivat itsemääräämisoikeuksien toteutumisesta ja yksityisyydestä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa.

Alkutietojen esittelemisen jälkeen haastattelijä laittoi ääninauhurin päälle ja haastattelut alkoivat. Haastattelujen kesto vaihteli puolestatoista tunnista kahteen tuntiin. Haastattelu aloitettiin nimikierröksellä, jossa haastateltavat saivat sanoa oman tai keksityn nimensä. Seuraavaksi tutkimusavustaja antoi ennalta määritetyt teemat nuorille aikuisille keskusteltaviksi. Haastateltavien on mahdollista tehdä tulkintoja kysymyksistä, täsmentää tietoa sekä tuottaa havainnollistavia esimerkkejä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36), joten haastattelun kuluessa kysymyksiä tarkennettiin lisätiedoilla, tarpeen vaatiessa tai jonkin ollessa epäselvää. Haastattelujen lopuksi nuorilta aikuisilta varmistettiin, että he olivat saaneet sanoa kaiken haluamansa. Haastatteluiden jälkeen nauhoitetut haastattelut litteroitiin eli muutettiin tekstiksi sanatarkasti jälkikäteen jättäen pois yleiset täytesanat, kuten sana ”niinku”. Aineiston hallinnasta ja tietosuojaan liittyvistä tekijöistä vastasivat tutkimushankkeen pääasialliset tutkijat.

Oma työosuuteni tutkimushankkeessa koski nuorten aikuisten rekrytoimista tutkimukseen, tutkimusaineiston hankinnan suunnittelua ja toteuttamista sekä aineiston käsittelyä. Pääsin osallistumaan tutkimusaineiston hankinnan suunnittelemiseen auttamalla muotoilemaan haastattelukysymyksiä nuorille aikuisille ymmärrettävään muotoon. Kuuluessani tutkimuksen kohderyhmään, oli minun luontevaa pohtia kysymyksiä muiden nuorten näkökulmasta ja sitä, kuinka kysymykset mahdollisesti voitaisiin ymmärtää. Pääsin lisäksi seuraamaan ryhmähaastatteluaineiston keräämistä paikan päällä ja havainnoimaan tilannetta. Haastatteluaineiston keräämisen jälkeen autoin lopuksi litteroimaan aineistoa.

4.2.2 Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen laadullinen aineisto

Tässä opinnäytetyössä aineistona toimii E2-tutkimuksen Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeelta saatu aineisto. Koko aineiston laadullinen osuus koostuu 110 nuoresta Helsingin, Oulun ja Vaasan alueelta. Aineiston nuorista aikuisista 53 on naisia, 51 miehiä ja neljä muunsukupuolista. Kaksi nuorista ei ole tuonut sukupuoltaan esiin. Haastatellut nuoret ovat taustoiltaan korkeakouluopiskelijoita, työssä käyviä ammattikoulutauksia, vammaisia, maahanmuuttajia, ruotsia sekä työelämän ulkopuolella olevia, syrjäytymisriskin uhatta olevia nuoria. Korkeakoulussa opiskelevia nuoria on aineistossa yhteensä 18, ammattikoulussa opiskelevia sekä ammattikoulusta jo valmistuneita 17, tukipalveluita käyttäviä 37, ruotsinkielisiä 17, maahanmuuttajataustaisia 10 sekä fyysisesti vammaisia ja toimintarajoitteisia 11 (Eronen ym. 2022, 13.)

4.2.3 Pro gradu -tutkielmaan rajattu aineisto

Tässä tutkimuksessa käytän Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen laadullista aineistoa ja kuvaan seuraavaksi koko aineistosta rajaamaani osuutta. Rajasin tähän opinnäytetyöhön käytettäväksi aineistosta yhteensä 12 haastattelua sen perusteella, miten haastattelujen sisällöt vastasivat tutkimuskysymykseen. Tein rajauksen etsimällä ensiksi haastatteluista tietoa erilaisten haku-sanojen avulla. Hakusanoja olivat "pelk", "uskal" ja "huol". Rajaamassani aineistossa on yhteensä 82 nuorta aikuista. Aineisto koostuu kolmesta korkeakouluryhmästä (yhteensä 18 henkilöä, 110 sivua), kolmesta ammattikouluryhmästä (yhteensä 17 henkilöä, 61 sivua), viidestä tukipalveluryhmästä (yhteensä 30 henkilöä, 135 sivua) sekä kahdesta maahanmuuttajaryhmästä (yhteensä 10 henkilöä, 73 sivua). Tässä tutkimuksessa haastatteluaineistoa on yhteenlaskettuna 379 sivua.

TAULUKKO 1 Pro gradu -tutkielmaan rajattu aineisto

Korkeakouluopiskelijaryhmät

H4 Oulu	8 henkilöä	32 sivua
H5 Helsinki	6 henkilöä	56 sivua
H10 Vaasa	4 henkilöä	22 sivua

Taulukko 2: Ammattikouluryhmät

H1 Oulu	6 henkilöä	26 sivua
H6 Helsinki	6 henkilöä	20 sivua
H11 Vaasa	5 henkilöä	15 sivua

Taulukko 3: Tukipalveluryhmät

H2 Oulu 1	5 henkilöä	20 sivua
H3 Oulu 2	5 henkilöä	24 sivua
H7 Helsinki 1	7 henkilöä	27 sivua
H8 Helsinki 2	7 henkilöä	43 sivua
H19 Vaasa 1	6 henkilöä	21 sivua

Taulukko 4: Maahanmuuttajaryhmät

H14 Helsinki 1	5 henkilöä	51 sivua
H15 Helsinki 2	5 henkilöä	22 sivua

Olen rajannut aineistosta tulkintavirheiden välttämisen ja totuudellisuuteen pyrkimisen vuoksi ruotsinkieliset haastattelut. Puhekieliset ruotsinkielisten nuorten aikuisten ilmaisut olisivat voineet aiheuttaa tulkintavirheitä ja muuttaa turvattomuuden kokemuksen ymmärtämistä. Rajasin aineistosta pois lisäksi vammaisryhmät kyseisiin ryhmiin kuuluvien nuorten aikuisten pelkojen ja huolien kohdistuessa erilaisiin asioihin kuin muilla nuorilla aikuisilla, kuten avunsaamiseen kohdistuneisiin erityistarpeisiin ja vamman vaikutukseen nuoren aikuisen elämässä.

4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä. Sen avulla on mahdollista luoda aineistosta tiivistetty ja johdonmukainen kokonaisuus. Analyysin tavoitteena on etsiä aineistosta merkityksiä ja koota tietoa informaatioksi loogisen päättelyn, kategorisoinnin ja käsitteellistämisen avulla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105–110.) Sisällönanalyysin myötä tutkijalla on mahdollisuus vapauttaa menetelmää aineiston kanssa joustavasti ja tapauskohtaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.) Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan analyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Tässä tutkimuksessa käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, joten keskityn seuraavaksi kuvaamaan kyseistä tutkimusmetodia.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi on kvalitatiivinen tutkimusanalyysimetodi, jossa tutkija tekee päättelyä aineiston ja teorian välillä, jolloin tuloksena on uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 97). Lähtökohtana teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa on vaihtelu aineiston ja teoriaan pohjautuvien valmiiden mallien välillä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99). Teoriaohjaavassa tutkimusanalyysissa tarkasteltavasta aineistosta nostetaan esille hyödynnettäviä analyysiyksiköitä ja samalla niiden käsittelemistä ohjaa taustalla valittu teoria, mutta se ei määritä analyysia täysin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

Käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia tutkimusaineiston tiivistämiseen sekä tavoittaakseni nuorille aikuisille turvattomuutta tuottavat tekijät. Analyysin taustalla toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikko, joka on muodostettu turvallisuuden vajeita eli turvattomuutta tutkimalla. Analysoin kehikon kuuden eri ulottuvuuden avulla, mitkä asiat tuottavat turvattomuutta nuorille aikuisille. Kuusi ulottuvuutta koostuu terveydellisestä, sosiaalisesta, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisesta, perinteisestä, kulttuuris-humanistisesta ja ekologisesta, modernista turvallisuudesta.

Aloitin aineiston analyysin lukemalla aineistoa useasti läpi, sillä onnistuneen analyysin ehto on, että aineisto on tullut tutuksi tutkijalle. Huolellisen aineiston lukemisen ja läpikäymisen jälkeen koodasin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä asioita. Pertti Alasuutarin (2011, 40–42) mukaan sisällönanalyysin alkuvaihe sisältääkin havaintoaineiston pelkistämisen, joten karsin tutkimuksen kannalta epäolennaisen tiedon pois. Pelkistämisessä raakahavainnot yhdistetään toisiinsa ja luodaan laajempia kokonaisuuksia. Yhdistämisen taustalla on ajatus samasta ilmiöstä löytämien esimerkkien yhdistämisestä (Alasuutari 2011, 40–42).

Käytin aineiston pelkistämisessä hyväksi tutkimushankkeen haastattelurungon kysymystä: ”Mitkä asiat teitä pelottaa tai huolestuttaa elämässä?”. Etsin turvattomuustekijöitä lisäksi sanojen ”pelk”, ”uskal” ja ”huol” avulla, sillä kyseiset sanat il-

maisevat turvattomuuden mittareina käytettäviä pelkoja ja huolia. Sanahakujen lisäksi käytin analyysin aineistona nuorten aikuisten keskusteluja puheenvuoroja, jos ne liittyivät selvästi keskusteltuun teemaan. Rajasin analyysistä pois koronaan selvästi liittyneet puheenvuorot, sillä tutkin turvattomuutta yleisemmällä tasolla. Analyysin ulkopuolelle rajasin lisäksi ymmärrettävyyden kannalta epäselvät puheenvuorot (epäselvää puhetta äänitteellä) välttääkseni tulkintavirheet. Sitaateista poistin ylimääräiset täytesanat ja aiheen kannalta ei-oleellisen tiedon merkinnällä "- -". Analyysin myötä luokittelin pelot ja huolet turvallisuuskehikon kuuden eri ulottuvuuden mukaisesti ja analysoin aiheita laajemmin ulottuvuuksien kautta.

4.4 Tutkimuseettinen pohdinta

Tutkimusprosessiin liittyvien eettisten kysymysten tarkastelu on tärkeää tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147; Eskola & Suoranta 1998, 59). Tutkimuseettinen pohdinta perustuu normeille, jotka koskevat totuudellisuutta ja luotettavan tiedon tuottamista, tutkimuksen kohteena olevien ihmisarvoa sekä tutkijoiden välisiä suhteita (Kuula 2006, 24). Tutkimuksen eettisen ihanteellisuuden mukaan tutkijan tulisi toimia tutkimuksensa jokaisessa vaiheessa ja sen päättymisen jälkeen tieteellisyyden normien ja harkinnan lisäksi yleistä ja yhteiskunnallista hyveellisyyttä edistäen (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 75).

Yksi hyvän tutkimuksen eettinen vaatimus on eettinen kestävyys, joka on yhteydessä luotettavuuteen ja tutkimuksen laatuun. Lisäksi huolellisuus tutkimusasetelman valitsemisessa ja tulosten raportoinnissa on osa eettistä kestävyyttä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Tutkimuksen luotettavuuden ja tutkijan tieteellisen pätevyyden kannalta on lisäksi tärkeää tiedostaa ja tunnistaa tutkimuksen ongelmakohdat ja kuvata ne avoimesti (Eskola & Suoranta 1998, 59). Edellä mainitun eettisen kestävyuden periaatteiden pohjalta olen kuvannut tämän tutkimuksen eri vaiheet yksityiskohtaisesti ja selkeästi sekä lisäksi olen pohtinut tutkimuksen puutteita ja rajoitteita.

Eettisyys liittyy myös vastuullisuuteen ja vastuu heijastuu tutkimusaiheen valintaan sekä syihin tutkimuksen tekemisen taustalla. Tutkijan tuleekin selkeyttää ja perustella valintansa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129.) Vastuullisuuden periaatteen täyttämiseksi olen kuvannut tutkimustehtävän, tutkimuksessa käytettävän aineiston, tutkimusmenetelmät, analyysin sekä johtopäätökset totuuden mukaisesti. Motiivini tutkimuksen taustalla liittyvät aitoon haluun lisätä ymmärrystä yhteiskunnassa nuorten aikuisten kokemuksia kohtaan sekä edistää turvallisuutta, hyvinvointia ja toimijuutta tuottamani tutkimustiedon avulla.

Luotettavuuden lisäämiseksi ja virheiden välttämiseksi tutkijan tulisi pyrkiä objektiivisuuteen ja totuudellisuuteen tutkimuksessaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134).

5 NUORTEN AIKUISTEN SUBJEKTIIVINEN KOKE- MUS TURVATTOMUUSTEKIJÖISTÄ

Tässä luvussa analysoin teoriaohjaavan analyysin avulla nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia turvattomuutta tuottavista tekijöistä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin taustalla toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikko. Hyödynnän analyysissä tarkastelukehikon kuutta eri ulottuvuutta turvallisuuteen; 1. terveydellistä, 2. sosiaalista, 3. sosiaali- ja hyvinvointivaltiollista, 4. perinteistä, 5. kulttuuris-humanistista ja 6. modernia ekologista turvallisuusnäkökulmaa.

5.1 Terveydellinen turvallisuus

Terveydellisen turvallisuuden näkökulma keskittyy ihmisen olemassaoloon, itseturvallisuuteen ja toimintakykyyn. Sairaudet ja terveyden tilan vajeet toimivat tällöin turvattomuutta ja epävarmuutta aiheuttavina tekijöinä (Niemelä ym. 1997, 35.) Sairastuminen voi vaikeuttaa ihmisen oman paikan löytämistä elämässä ja tarkoittaa siten syrjäytymistä yhteisöstä ja yhteiskunnasta (Turner 1995). Turvattomuutta tuottivat terveydellisen turvallisuuden näkökulmasta terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät tekijät.

5.1.1 Terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät turvattomuustekijät

Nuorten aikuisten terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät turvattomuustekijät koostuivat voimavarojen puutteesta ja uupumuksesta. Voimavarojen puute kohdistui toimintakykyyn laskuun ja aiheutti siten turvattomuutta. Turvattomuutta tuottivat lisäksi erilaiset avunsaamista hidastavat tai estävät tekijät. Ongelmat kumpusivat sekä yksilöihin että rakenteisiin liittyvistä tekijöistä. Avunsaamista saattoivat hidastaa tai estää itsetuntemuksen ja palvelutarjontaa koskevan tiedon puute, puhumattomuus ja

ongelmien salaaminen, pitkät hoitojonot, palveluiden lakkauttaminen, avuntarpeen kanssa torjutuksi tuleminen ja yksin jääminen. Lisäksi turvattomuutta tuottivat heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuva avun saamisen estyminen sekä nuorten aikuisten kokemusta sivuuttavat ja mitätöivät asenteet.

5.1.1.1 Toimintakyvyn lasku voimavarojen puutteen vuoksi

Turvattomuutta tuottavia tekijöitä olivat terveydellisen turvallisuuden näkökulmasta voimavarojen puute ja uupumus. Uupumus ja voimavarojen puute uhkasivat toimintakykyä. Toimintakyvyn lasku uhkasi itsensä toteuttamista sekä elämänhallintaa, ja estivät asetettujen tavoitteiden saavuttamista, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

”jaksaminen pelottaa niin paljon että ei koskaan olis välttämättä voimavaroja elää semmoista elämää kuin haluais että tarvis rahaa että pystyis toteuttaa itseänsä mutta jos yrittää hommata rahaa niin polttaa itsensä loppuun siinä hyvin herkästi kun tuntuu ainakin itellä erinäisistä syistä voimavarat ei oo ehkä ihan samanlaiset kuin kaikilla muilla ” (H8: Henkilö 3)

Toimintakyky voidaankin nähdä yhtenä tärkeimpänä tekijänä turvallisuuden kannalta, sillä sen myötä on mahdollista hallita elämäänsä ja ympäristöään (Niemelä 2000, 32). Niemelän ja kollegoiden (1997, 17–18) mukaan puutteet elämänhallinnassa voivat näyttäytyä kyvyttömyytenä hallita erilaisia tilanteita elämässä, ja tuottaa siten turvattomuutta. Turvallisuuden kannalta tärkeää olisi lisäksi kyky jäsentää elämäntilannettaan (Riihinen 1979, 820), mutta voimavarojen puutteen myötä omaa tilannettaan voi olla vaikeaa hahmottaa, mikä vaikuttaa elämän suunnitteluun.

Voimavarojen puute näyttäytyi lisäksi epävarmuutena elämässä ja vaikutti tulevaisuudenkuvaan. Tulevaisuus näyttäytyi epävarmana, kuten nuori aikuinen (H5: Henkilö 4) kuvaa: ” *En mä ainakaan nyt jaksaa, niin miten mä jaksan sit aikuisena.*” Tulevaisuus näyttäytyi lisäksi voimavarojen puutteen vuoksi pelottavana ja huolta herättävänä:

” - - mua huolettaa kans se, et miten jaksaa. Ku välil tuntuu se, et pelkkä opiskelukin on ihan tarpeeks, nii jos viel kävis töissä kaheksan tuntii päiväs viis päivää viikossa ja viel jotain lapsii siihen.” (H5: Henkilö 4)

Kokemus epävarmasta tulevaisuudesta ja epäily omasta selviytymisestä voimavarojen puutteen vuoksi on ymmärrettävää, sillä Miettisen ym. (2020, 258) mukaan nuorten tulevaisuuden turvallisuuskuvaan vaikuttavat arvio terveydentilasta sekä luottamus omaan selviytymiseen elämän haasteissa.

Uupumus ja voimavarojen puute yhdistyivät opintojen suorittamisen lisäksi uraan ja työelämään. Toimintakyvyn laskun nähtiin johtaa opintojen tai työelämän ulkopuolelle jäämiseen, ja ilmiön nähtiin yleistyneen nuorten parissa, kuten seuraava nuori aikuinen kuvailee:

”enemmän ja enemmän parikymppisiin ihmisiin jotka joutuu jäämään pois töistä tai koulusta - - kun voimavarat loppuu et ei vaan jaksakaan enää” (H8: Henkilö 5).

Turvallisuuden kannalta tärkeä tarve jatkuvuudelle ja myönteisille tulevaisuuskuville (Maslow 1970) voi häiriintyä, jos elämässä eteneminen ja ikäryhmälle tyypillisten asioiden saavuttaminen estyy uupumuksen vuoksi. Voimavarojen puutteen koettiin yhdistyvän lisäksi työstämättömiin traumoihin ja vaikeuttavan entisestään elämänhallintaa ja toimintakykyä työelämässä, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

”sitä ite pelkään että muittenkin ihmisten puolesta myös omani että miten se jaksaminen kun on niin kauan jätetty huomiotta sen pandemian aikana että miten työelämässä ihmisiä menee sinne jotka on puolikuntoisia ja niillä on jotain traumoja ja tosi paljon käsittelemättömiä ongelmia ja niin että mitä sitten sattuukaan” (H4: Henkilö 1)

Tutkimustulokset mukailevat aiempaa tutkimusta koskien uupumuksen yleisyyttä ja tulevaisuuden jaksamista koskevaa huolta nuorten parissa. Nuorten kuormittumisen ja jaksamisen ongelmia on nostettu esille vuoden 2019 Nuorisobarometrissa ja vuoden 2021 korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa. Vuoden 2019 Nuorisobarometrissa 20 prosenttia naisista ja 14 prosenttia miehistä koki jaksamisen ongelmia työelämässä. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa puolestaan jopa 40 prosenttia nuorista tunsivat olevansa psyykkisesti kuormittuneita (Parikka, Holm, Koskela, Ikonen & Kilpeläinen, 2022). Nuoret kokevat lisäksi huolta jaksamisesta tulevaisuudessa. Tulevaisuuden jaksamisesta huolissaan olivat puolestaan nuorista naisista 46 prosenttia ja miehistä 27 prosenttia (Haikkola & Myllyniemi 2019). Honkatukian, Kallion, Lähteen ja Mölkäsen (2020, 93) tutkimuksessa nousikin esille nuorten tarve saada parantaa voimavarojaan ennen työelämään siirtymistä, mikä tukee nuorten aikuisten kokemuksia koskien huolta voimavarojen riittämättömyydestä opinnoissa sekä siirtyessä työelämään.

5.1.1.2 Yksin jääminen vaikeuksien kanssa ja stigmatisointi

Terveydellisen turvallisuuden näkökulmasta nuorille aikuisille tuotti turvattomuutta voimavarojen puutteen ohella yksin jääminen vaikeuksien kanssa. Yksinäisyys ja hylätyksi tulemisen uhka liittyvätkin nuorilla usein sairastamiseen ja tuottavat turvattomuutta (Niemelä ym. 1997, 39).

Tutkimustulosten mukaan vaikeuksien kanssa yksin jäämistä lisäsi tilanne, jossa avunhakemista estivät itsearvostuksen puute ja puhumisen pelko omista ongelmista. Pelko esti hakemasta apua vain itseään varten. Vasta halu parantaa toimintakykyä lapsen vuoksi ja olla parempi vanhempi lapselleen oli saanut motivoitua nuoren aikuisen hakemaan apua:

” - - Mulla on aikasemmin ollut vähän ongelmia - - oon alkanut miettiä tota tosi paljon nyt ku mulla on - - lapsi niin se et voin hyvin itteni takia ja lapsen takia. Sen takii mä nykyään uskalla hakea apua et mä en ennen sitä uskaltanut tehdä tai ees puhua omista ongelmista

mut nykyään se on mulla sellasta et miks ei? Mää uskallan mennä psykologille puhuun ongelmista et mä voin hyvin. Mulla on tavoitteena päästä näistä sisäisistä ongelmista jotenkin eroon.” (H14: Henkilö 4)

Turvattomuutta tuotti lisäksi suhtautuminen mielenterveysongelmiin tabuna ja avoimuuden puute liittyen mielenterveyden ongelmiin. Nuoret aikuiset kokivat, että aiemmat sukupolvet eivät olleet uskaltaneet puhua omista tunteistaan tai mielenterveydestä, ja tämän vaikuttaneen suhtautumiseen mielenterveyteen tabuna. Mielenterveyteen suhtautuminen tabuna saattoi lisätä pahoinvoinnin kanssa yksin jäämistä, asioiden tiedostamattomuutta, mielenterveysongelmien syventymistä sekä asioiden kieltämistä, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

” - - ennen se oli pikkasen tabu tai jos ihmisellä on mielenterveysongelmia niin ei viittinyt puhuu siitä - - mä oon nyt tosi monesti huomannut esim. Tik Tok on yks sellanen sovellus missä ihmiset puhuu ja sit ku yks ihminen on avautunut toisille tulee semmonen mä en yksin tässä. On myös muita ihmisiä, jotka käy tällästä kamppailua mun kanssa sit on uskaltanut enemmän puhuu siitä. - - niitä on tullut ilmi ja ku on nähnyt et hei ehkä tää ei oo tabu, ehkä tää on normaali. Et ku sää näät et muut on pystynyt avautuu ku sää meet sosiiaaliseen mediaan huomaa monesti et puhutaan mielenterveydestä, puhutaan ahdistuksesta, puhutaan paniikkikohtauksista et tosi monella on ja tosi moni tuntee olevansa outo sen takii, koska ne saa paniikkikohtauksia silloin tällöin tai mielenala vaihtelee. - - niistä puhutaan ja ihmiset uskaltaa myöntää et ennen ku sää meet hakee hoitoo niin sitä ennen myöntäminen on eka askel ja sit sää voit hakee hoitoo. Mut jos sää et tiedosta mitä ongelmii sulla on niin sää et voi myös saada hoitoo niihin.” (H15: Henkilö 4)

Mielenterveyteen suhtautuminen tabuna yhdistyi stigmatisoiduksi tulemisen pelkoon. Stigma tarkoittaa ihmisen taustojen, olemuksen, käyttäytymisen tai sairauksien perusteella muodostettua ja ihmiseen liitettyä negatiivista mielikuvaa, mikä voi näyttäytyä yksilön syrjimisenä, syyllistämisenä, ennakkoluuloina tai epäoikeudenmukaisena kohteluna. Stigma voi myös sisäistyä ihmisen omaksi kokemukseksi, jolloin se heijastuu käsitykseen omasta arvosta ja oikeuksista sekä mahdollisuuksista toteuttaa itseään yhteiskunnassa. Sisäistynyt stigma aiheuttaa voimakasta häpeää ja edistää osattomuuden tunnetta (THL). Leimautuminen mielenterveysongelmien vuoksi aiheutti turvattomuutta nuorille myös Hakalan, Naskalin ja Pauloff-Hannikaisen (2018) tutkimuksessa.

Tutkimustulosten mukaan nuoret aikuiset kokivat, että ongelmien salaaminen ja vastuun ottamisen välttely omasta terveydestä voisivat lisätä yksin jäämisen ja näkyvämmättömyyden kokemusta ja siten lisätä turvattomuutta, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

”Mä en tiedä, jos se näkyy, mutta siit pitäis varmaan uskaltaa puhua avoimesti. Ei se auta se, että jos sä voit pahoin ja sä et sano mitään siitä, nii ei kukaan pysty sua auttaan millään tavalla, et siin pitäis ottaa itteensä vähän krakasta kiinni ja tehdä sialle jotain, niin, et ei kukaan tuu kristallipallon kaa eikä kato, mikä sulla on vikana, hän korjaa sen. Kyl siinä oma initiative pitää ottaa, et sen saa hoidettua.” (H11: Henkilö 3)

Puhumattomuuden ja häpeän yhteyksiä on tarkasteltu vuoden 2022 Nuorisobarometrimessa. Häpeä voi ulottua sekä vanhempia että kodin ulkopuolisia kohtaan, jolloin pettymyksen tuottaminen vanhemmille tai nolatuksi tuleminen voi estää nuorta puhumasta omista tai perheen ongelmista ulkopuolisille. Usein juuri vanhempien tai isovanhempien mielenterveys- tai päihdeongelmat ovat olleet nuorten vaikeuksien taustalla, mutta häpeä ja lojaalius perhettä kohtaan ovat estäneet nuorta puhumasta (Kivijärvi 2022, 157).

5.1.1.3 Ongelmat avunsaamisessa

Terveydelliseen turvallisuuteen liittyvät turvattomuutta tuottavat tekijät yhdistyivät lisäksi avunsaamisen ongelmiin. Ongelmat tuottivat turvattomuutta nuorille aikuisille, sillä ne joko hidastivat tai estivät avunsaamisen. Avunsaamisen saattoi estää tiedonpuute syistä oman pahoinvoinnin taustalla, minkä lisäksi tiedonpuute yhdistyi pelkoon hakea apua, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

" - - jos nuoret alkaa käyttää paljon enemmän päihteitä tai ei käy enää paljo koulua tai tällasta ja arvosanat tippuu ja kaikkee tällasta, et siinä mielessä huomaa. Tai et lopettaa työt ja tällaset. Et siit huomaa, et nuori oikeesti ei voi hyvin ja tarvii apua, mut ei uskalla kysyy apuu tai ei ite tiä mistä on kysymys. - -" (H19: Henkilö 5)

Ryynäsen (2000, 52) mukaan tunnistamaton sairaus, oireiden sekavuus ja tiedonpuute taudin kulusta voivatkin johtaa epävarmuuden lisääntymiseen ja lisätä turvattomuutta. Ymmärrys sairauden syistä ja merkityksistä sekä muilta saama apu, tuki ja hoito olisivat tärkeitä turvallisuuden kokemiseksi ja sairaudesta selviytymiseksi. Ymmärrys ja merkityksien luominen tuottavat hallinnan tunnetta ihmiselle sairauden kanssa (emt.).

Avun saantia vaikeuttava ja turvattomuutta tuottava tiedonpuute koski lisäksi palvelutarjontaa. Nuoret aikuiset kokivat vaikeaksi saada apua valmistumisensa jälkeen, sillä heillä ei ollut tietoa muista terveydenhuollonpalveluista, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa: "*valmistumisen jälkeen ei oo enää YTHS:ää - - ollu semmonen, mistä on helppo saada apua ainaki omalla kohdalla - -*" (H5: Henkilö 3). Tiedonpuute apua tarjoavista terveydenhuollon tahoista ilman opiskelijastatuksen tarjoamia terveydenhuoltopalveluita saattoi estää avun saamisen. Nuoret aikuiset kokivat vaikeaksi saada mielenterveyteen liittyvää apua ennen kuin saisi opiskelupaikan:

" - - ei halua myöntää sitä, mut se on aika raskasta joskus, ja mistä sitten vois hakea tukea ja hakea niin kun apua, se on varmasti selvä kaikille nuorille, että varmasti jos sä opiskelet on niitä ryhmiä, missä voi hakea psykologinen apua, tai sosiaaliterveys - -." (H5: Henkilö 1)

Myös Mielenterveyden keskusliiton ja Finfammin (2022) tutkimuksessa nostettiin esille nuorten puutteelliset tiedot palvelujärjestelmien toiminnasta sekä tiedonpuutteen

kielteinen vaikutus avunhakemiseen ja ongelmista puhumiseen. Tiedonpuute auttavista tahoista nousi esille myös vuoden 2022 Nuorisobarometrissa (Kivijärvi 2022, 159).

Toisaalta opiskelijastatusta ei yhdistetty kaikkien nuorten aikuisten puolesta avun saamiseen, vaan päinvastoin se saattoi toimia avun saamista vaikeuttavana tekijänä, sillä avun saaminen yhdistettiin mahdollisuuteen käyttää yksityisiä palveluita ja työterveydenhuollon palveluita:

” - - kun pääsee työelämään ja pääsee käsiksi johonkin työterveydenhuoltoon niin se voi helpottaa, koska sitten pääsee helpommin yksityiselle - -.” (H5: Henkilö 6)

Vaikeus saada apua julkisen sektorin palveluista mielenterveysongelmiin nousi esille myös vuoden 2022 Nuorisobarometrissa.

Pitkät hoitojonot ja odottaminen avun tarpeen kanssa vaikeuttivat tiedonpuutteen ohella avun saamista mielenterveyden ongelmiin ja aiheuttivat turvattomuutta. Nuoret aikuiset kokivat, että he eivät ehtineet saada apua, vaikka maksoivat vuosittaista korkeakouluopiskelijan terveydenhoitomaksua, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa *” se on hauska et silti maksetaan siitä me ei ikinä päästä sinne” (H4: Henkilö 2)*. Hoitojonot vaihtelivat kolmesta viikosta yli puoleen vuoteen, jolloin nuoret aikuiset joutuivat kärsimään henkisen pahoinvoinnin kanssa. Mielenterveysongelmien nähtiin lisäksi kasaantuvan ja syventyvän odotellessa hoitoon pääsyä. Merkittävää turvallisuuden kannalta onkin kärsimyksen, kivun ja ahdistuksen kesto ihmisen elämässä (Niemelä 2000, 32).

Turvattomuutta tuottavina tekijöinä toimi lisäksi matalan kynnyksen palveluiden puute. Avunsaannin ongelmat linkittyivät lisäksi etenemiseen palveluketjuissa ja tarpeita vastaavan tarpeeksi pitkäkestoisen avun saamiseen. Nuori aikuinen saattoi saada ajan terveyden ammattilaiselle sekä mielialalääkkeitä, mutta hoidontarve olisi ollut laajempi. Kokemus riittämättömistä mielenterveyspalveluista nousi myös esille vuoden 2021 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 30).

Terapiaan pääsy nähtiin lisäksi nuorten aikuisten kokemuksen lisäksi vaikeana tai jopa mahdottomana Kelan tarjoamasta taloudellisesta avustuksesta huolimatta. Palvelujen saamiseen liittyvä turvattomuutta tuottava tekijä oli lisäksi mielenterveyspalveluiden lakkauttaminen, mikä aiheutti nuorissa aikuisissa turvattomuutta ja äärimmäisessä tapauksessa luovuttamisen elämän suhteen, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

” - - monella muullakin saattaa tipahtaa pallo kädestä siinä vaiheessa. Silleen pelottava aatella olettaen nyt että, mä siis haluaisin luulla että ne saa hoitoa, vähintäänkin samantasosta hoitoa jatkossakin. Mutta sitä vaa voi toivoa”. (H2: Henkilö 2)

Avunsaantia estävä ja siten turvattomuutta tuottava tekijä oli lisäksi terveydenhuollon ammattilaisten vähättelevä suhtautuminen nuorten aikuisten avun tarpeeseen ja

ongelmien vakavuuteen. Nuoret aikuiset kokivat, että ammattilaisille tarpeeksi riittäviä perusteita avunsaamiselle olisivat ainoastaan vakavat itsensä vahingoittamisen syyt, jotka pahimmassa tapauksessa johtaisivat kuolemaan. Nuori aikuinen kuvaa kokemustaan muiden ihmisten suhtautumisesta avuntarpeeseen: *”oikeesti pitää tapahtua jotakin vakavaa että sut otetaan tosissaan”* (H1: Henkilö 1). Lisäksi seuraavat nuoret aikuiset tarkentavat määritelmää vakavista syistä:

” - - oon kuullu niistäkin nuorista jotka yrittää itsemurhaa et heijät otetaan vasta siinä vaiheessa ihminen voi olla jo vammautunut tai kuollut niin se on ihan liian myöhää ihan hirveetä” (H1: Henkilö 4)

”Jos et sä oo aikomassa tappaa ittees nyt heti, nii sit ne on [mielenterveyspalveluissa] vaa sillee ”soittele, jos aiot tappaa ittes”. Eikä tee asialle loppujen lopuks yhtään mitään. Et sun pitää vetää ranteet auki sen lääkärin edessä, jos sä haluat oikeesti apua. - - .” (H3: Henkilö 2)

Nuoret aikuiset kokivat, että heitä ei uskota, kuunnella tai kohdata, eikä heidän kokemuksiaan arvosteta. Jos nuori aikuinen koki elämässään myös ilon tunteita eikä näyttänyt ulospäin masentuneelta, mitätöivät asenteet omaavat kielsivät nuoren kokemusmaailman, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa: *”on mullekin monesti sanottu että ku sä oot noin iloinen ja positiivinen”* (H1: Henkilö 2). Vastaava huomio tehtiin vuoden 2022 Nuorisobarometrissa: jos nuori näytti ulkoisesti hyvin pärjäävältä ja sai hyviä arvostanoja koulussa, mielenterveysongelmien olemassaoloa ei uskottu (Kivijärvi 2022, 160–161).

Nuoret aikuiset kokivat jäävänsä ongelmiansa kanssa pimentoon ja yksin avuntarpeensa kanssa, kuten seuraava nuori aikuinen (H2: Henkilö 4) kuvaa: *” - -jotkuha ei jotenkin kiinnosta nuo asiat, ”out of mind, out of sight”. Sanoo ettei oo mitää ongelmaa.”* Nuorille onkin yleistä kokea ongelmia kuulluksi, autetuiksi tai kohdatuksi tulemisessa terveydenhuollonpalveluissa, minkä lisäksi useat kokevat vaikeaksi hakea apua ja moni ei tiedä saatavilla olevista palveluista (MLL 2017, 8–9).

Muiden ihmisten sivuuttavat ja kieltävät asenteet eivät rajoittuneet ainoastaan nuoren kokemuksen kieltämiseen. Nuori aikuinen koki, että osa ihmisistä ei ymmärtänyt masennuksen luonnetta ja sairauden hoitamiseen tarvittavia keinoja. Ulkopuoliset ihmiset saattoivat neuvoa, mitä masentuneena tulisi tehdä. Masennuksen hoito yhdistettiin ulkopuolisten mielestä miehisyyteen ja elämänmyönteiseen ajatteluun, kuten nuori aikuinen kuvaa:

” - - suurin osa ihmisiä on silleen että aa, sulla on masennus, aa, ahistaakin vielä. Ja joo ei, kyllä se siitä että miehisty pikkusen. Aattele positiivisesti. Ei se toimi tuolleen. Joillakin on tosi pahoja, on traumoja lapsuudesta ja tämmösiä mitä pitäs käsitellä ammattilaisten kanssa mutta eiku se on suihkuun ja nukkumaan ja aamulla töihin, kyllä se siitä. Haluis että ottais enemmän tosissaan. - - (H2: Henkilö 4)

Kehotukset ryhdistyä ja ”ottaa itseään niskasta kiinni” johtivat vuoden 2022 Nuoriso-barometrissa nuorten kokemukseen pakollisuudesta selvitä yksin ja vaikutti kielteisesti nuoren motivaatioon hakea tulevaisuudessa apua. Nuoret olivat lisäksi kokeneet tulleen vähätellyiksi ongelmiensa kanssa ja kokivat syyllisyyttä ongelmiensa riittävästä vakavuudesta, jos heidän avun tarpeensa veisi mahdollisuuden toiselta mahdollisesti vielä enemmän kärsivältä nuorelta saada apua ongelmiinsa (Kivijärvi 2022, 160–161).

Avun saaminen olisi tärkeää turvallisuuden kannalta, sillä kokemus tuetuksi tulemisesta sekä toimivasta sosiaalisesta tuesta toimivat turvattomuuden kokemusta vähentävänä tekijänä ja edistävät kuntoutumista. Ongelmat puolestaan avun saamisessa ja siitä kumpuavat epävarmuus sekä turvattomuus vaikuttavat kielteisesti toimimiseen ja elämänhallintaan (Niemelä ym. 1997, 40.) Ryynäsen (2000, 55) mukaan terveydellisen turvallisuuden kannalta tärkeää olisi juuri luottamus palvelujärjestelmiä, avunsaantia, huolenpitoa ja muita ihmisiä kohtaan. Lisäksi avun saamisen estymisen myötä heikoksi koettu terveydentila voi vaikuttaa negatiivisesti nuoren turvallisuuden kokemukseen (Miettinen ym. 2020, 258).

Nuorten toiveita matalan kynnyksen mielenterveyspalveluille selvittäneessä opinnäytetyössä (Nieminen 2021) nousi esille lisäksi tarve kohtaamiselle sekä nähdä hyväksytyksi tulemiselle. Nuorten avuntarpeet koskivat osallisuuden kokemusta, yksinäisyyden vähentämistä, kunnioitettavaa kohtaamista ja turvallista ilmapiiriä sekä tiedon saamista palveluista, edullisia palveluita ja yksilöllisyyden huomioimista. Kohtaamisen merkitys omana itsenään ja mahdollisuus saada olla turvallisesti omien haastavien tuntemusten kanssa sekä osallisuuden tunne nousivat merkittäväksi tekijäksi myös Iltan (2021, 68) tutkimuksessa. Pitkäsen ym. (2022) tutkimuksessa nousi myös nuoren onnistuneen kohtaamisen merkitys ja matalan kynnyksen palvelut osana nuorten mielenterveyden tukemista. Vamos-nuorten palveluiden vaikuttavuutta selvittäneessä tutkimuksessa (2021) tärkein tekijä koetussa hyvinvoinnissa ja toimijuuden vahvistumisessa oli kokemus siitä, että nuori hyväksytään, nuoresta välitetään ja nuorta kuunnellaan. Kiireetön kohtaaminen ja tarvetta vastaava tuki oli johdannut nuoren parempaan ymmärrykseen omasta hyvinvoinnistaan sekä itsearvostuksen kasvuun (Merikukka, Hartman, Ristikari, Hilli, Juutinen, Keski-Säntti & Virtanen 2021.)

5.2 Sosiaalinen turvallisuus

Sosiaalinen turvallisuus kattaa ihmisen ihmissuhteisiin ja elinympäristöön liittyvät tekijät, kuten perheen, lähiyhteisön ihmissuhteet, asuinympäristön, kouluympäristön, harrastukset ja työyhteisön. Ihmissuhdeturvallisuudeksikin luonnehdittu sosiaalinen turvallisuuskäsitys käsittää turvattomuutta tuottaviksi tekijöiksi väkivallan eri muodot, kuten perheväkivallan ja koulukiusaamisen (Niemelä 2000, 31.) Turvattomuustekijät liittyivät nuorilla aikuisilla sosiaalisen turvallisuuden näkökulmasta läheisiin ihmissuhteisiin, kuten perheeseen ja lapsiin, sekä yhteisötason ihmissuhteisiin.

5.2.1 Perhe-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät turvattomuustekijät

Sosiaalisen turvallisuuden näkökulmasta perhe-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä turvattomuutta tuottavia tekijöitä olivat läheisen menettäminen ja huoli läheisten hyvinvoinnista, kiusaaminen, kohtaamisen väheneminen digitalisaation myötä sekä perheen perustamiseen liittyvät ongelmat.

5.2.1.1 Läheisen menettäminen

Erilaiset uhkat läheisten turvallisuudelle aiheuttivat nuorissa aikuisissa turvattomuutta sosiaalisen turvallisuuden ulottuvuudessa. Läheisten turvallisuus yhdistyi nuorten aikuisten kokemuksissa menetyksen pelkoon sekä huoleen läheisten pärjäämisestä. Läheisten menettämisen pelko liittyi perheen arvostamiseen elämässä ja halun tehdä vanhemmat ylpeäksi omilla saavutuksillaan elämässä:

" - - et mää menetän tärkeen ihmisen ja se kuolema. Tää on se suurin pelko. Ja sit mulla on aina huoli siitä et oks lapsella kaikki hyvin. - -. Ja se voiks perhe hyvin. Jotenkin mää oon nykyään keskittynyt perheeseen et ehkä viis vuotta si mulla oli kaverit kaikki kaikessa mut nykyään oon alkanut arvostaa perhettä ku itellä kans on oma perhe ja lapsi - -. Sillai huoli aina niistä." (H14: Henkilö 4)

" - - mulla itelläni tää vähän liittyy siihen mut omilla vanhemmilla on vähän unelmia mun elämän kannalta et mulla olis hyvä elämä on hyvin kouluttautunut, perustanut perheen ja näin niin ehkä se mahdollisuus et omat vanhemmat ei oo näkemässä sitä sun kehitystä et oot päässyt perustamaan perheen ja sulle syntyy lapsi ja näin pois päin. - -. Niin tämmönen et vanhemmat pääsis näkemään mitä kaikkee mää oon mun elämässä saavuttanut. Se et ne ei pääse näkemään on yks pelko mikä mulla on." (H15: Henkilö 1)

Läheisen menettämistä kuvattiin myös vuoden 2022 Nuorisobarometrissa vaikeana kokemuksena, jonka oli kokenut 55 prosenttia nuorista (Kivijärvi 2022, 36), mikä kertoo pelkojen yleisyydestä nuorten keskuudessa.

Turvattomuutta tuottava tekijä oli lisäksi huoli läheisten ihmisten pahoinvoinnista, taloudellisista ongelmista, sairastumisesta ja kuolemasta. Läheisten menettämisen nähtiin uhkaavan arjenhallintaa ja siten tuottavan turvattomuutta. Vanhemmat

koettiin tärkeiksi lasten hoitamisen kannalta, jolloin heidän menettämisensä voisi tarkoittaa muun elämänhallinnan vaikeutumista:

"- - mitä jos - - läheinen sairastuu sillain että se vaikuttaa tosi vakavasti niin kun vaikka omat vanhemmat tai joku tämmönen et kuka sit hoitaa mun lapsia - -." (H4: Henkilö 7).

Pelko läheisten ihmisten menettämisestä on perusteltua, sillä eläminen yhteiskunnassa voi näyttäytyä uhkaavalta ja vaaralliselta, jos yksilöllä ei ole ympärillään ihmisiä, joille olla merkityksellinen (Lahikainen 2000, 78). Turvallisuuden kannalta merkitsevät ihmissuhteet ovat lisäksi tärkeitä, sillä ne vaikuttavat minän pysyvyyden kokemukseen sekä oman itsen jatkuvuuteen. Ihmissuhteet ja niihin kiinnittyminen ovat tärkeitä turvallisuuden kannalta, sillä ne tarkoittavat lisäksi ennakoitavuuden kasvua elämässä muiden ihmisten toimintaan luottamisen myötä ja siten lisäävät turvallisuutta (Lahikainen 2000, 76, 78.) Lisäksi liittyminen ja samaistuminen muihin ihmisiin mahdollistaa osallisuuden laajempiin yhteisöihin ja voi tarjota ihmiselle kokemuksen elämän merkityksellisyydestä ja luoda turvallisuutta elämään (Lahikainen 2000, 81).

5.2.1.2 Kiusaaminen

Sosiaalisen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuutta tuotti nuorille aikuisille lisäksi kiusaaminen. Nuoret aikuiset kokivat, että kiusaamiseen ei puututa tarpeeksi hyvin, ja puuttuminen on jäänyt vain puheen tasolle kiusaamisenesto-ohjelmista huolimatta, kuten eräs nuori aikuinen kuvaa: *"sitä kuitenkin tapahtuu ja opettajat ei tee mitään tai nuoret vaan katsoo vierestä"* (H1, Henkilö 5). Kiusaamisen nähtiin voivan alkaa jo kolmevuotiaana päiväkodissa vääränlaisten vaatteiden vuoksi, kuten seuraava nuori aikuinen (H1, Henkilö 2) kuvailee:

"neljä vuotias niin sitä kiusattiin siellä koska sillä oli ryhmähauvaatteet että pitäis olla perusvaatetta ja isojen poikien vaatteita jo siinä iässä" (H1, Henkilö 2).

Turvattomuutta tuotti mahdollisuus omien tai lähipiirin lasten joutumisesta kiusaamisen kohteeksi:

"koulukiusaamisen ja näitte yleistyminen varsinkin jos on omia lapsia ja nyt ne on menossa kouluun nii se ehkä vähän pelottaa kun se on nii paljon yleistyny ja väkivalta yleensäkin nii se vähän pelottaa että jos se koituu sitten just omille lapsille, omille sukulaisten lapsille tai näin et se on ehkä päällimmäisenä mielessä" (H1: Henkilö 2)

Kiusaamisen ollessa yleistä Suomessa, on nuorten aikuisten huoli kiusaamisen koitumisesta omien tai lähipiirin lasten kohdalle ymmärrettävää, sillä muiden ihmisten kokemukset voivat tuottaa turvattomuutta, vaikka niitä ei olisi kokenut omassa elämässään (Niemelä ym. 1997, 40).

5.2.1.3 Sosiaalisten suhteiden heikkeneminen digitalisaation myötä

Sosiaaliseen turvallisuuteen liittyen nuorille aikuisille tuotti turvattomuutta lisäksi digitalisaation kielteinen vaikutus sosiaalisiin suhteisiin. Nuoret aikuiset kokivat huolestuttavaksi tulevien sukupolvien sosiaalisen kehityksen digitalisaation vuoksi. Puhelinten ja tietokoneiden käytön nähtiin vaikuttavan negatiivisesti sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vaikeuttavan läsnäoloa ihmissuhteissa, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

” - - ku kaikki menee, tapahtuu puhelimella ja tietokoneella ja sit se, että harvoin tänä päivänä niin se on, että ihmiset on sillä puhelimella ja kaikki tapahtuu puhelimen kautta. Et emmä ees muista millon mä oisin viimeks käynny tällein keskustelua ihmisten kanssa ilman, että joku on koko ajan puhelimella.” (H7: Henkilö 7)

Nuoret aikuiset olivat lisäksi huolestuneita lasten sekä tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymisen kärsimisestä puhelinten käytön vuoksi. Nuoret aikuiset kokivat, että sosiaalistuminen on vähentynyt netin käytön myötä ja perhesuhteet heikentyneet:

” - - jotkut vanhemmat jotka eivät jaksaa, et joku lapsi on siinä huutamassa jotain, niin ne vaan antaa puhelimen ja ongelma ratkastu. Aivan kun nyt tää puhelin on niinku kolmas vanhempi. Toi kuulostaa väärältä. Se koko sosiaalisuus, sulla on heikompi suhde sun vanhempiin, sä et osaa tasapainottaa puhelimen ja fyysisen elämän tasapainoo. - -” (H7: Henkilö 5)

Huoli perheen tarjoaman sosiaalistumisen heikentymisestä voi olla perusteltua, sillä sosiaalisen kanssakäymisen malli opitaan perheissä, minkä lisäksi näkemys itsestä, ihmissuhdetaidoista sekä ympäröivästä yhteiskunnasta muodostuvat perheen sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta (Saarinen, Ruoppila, Korhonen 1991, 213–214.)

Sosiaalisen yhteisöllisyyden kannalta turvattomuutta tuotti lisäksi huoli sosiaalisen median vaikutuksesta kiusaamisen yleistymiseen. Sosiaalisen median nähtiin mahdollistavan kiusaamisen laajenemisen ja haitallisten toimintamallien oppimisen, kuten eräs nuori aikuinen kuvailee:

”Jos se joku lapsi tai teini löytää jonku Facebook-ryhmän, missä mennään dramaattiseen, se on joku kiusausryhmä, niin se teini oppii kiusaamaan ja alkaa sitä tekemään. - -” (H7: Henkilö)

Verkkokiusaamisen yleisyys nousi esille Kirvesniemen (2011) pro gradu -tutkielmassa, jossa 229 alakouluikäisistä vastaajista neljäsosa oli kokenut verkkokiusaamista. Verkkokiusaamisen nähtiin olevan yhteydessä myös koulukiusaamiseen. Nuoret kokivat sosiaalisen median luovan lisäksi tuleville sukupolville entistä enemmän ulkonäöllisiä paineita ja odotuksia millainen tulisi muiden silmissä olla ja vaikuttavan sosiaaliseen kanssakäymiseen.

5.2.1.4 Perheen perustamiseen liittyvät ongelmat

Sosiaalisen turvallisuuden kannalta turvattomuutta tuottivat erilaiset ongelmat liittyen perheen perustamiseen ja lasten hankintaan. Osa tämän tutkimuksen nuorista aikuisista toivoi saavansa lapsia, mutta lasten hankkimiseen liittyi turvattomuustekijöitä, jotka saivat siirtämään lasten hankintaa. Lapsia halutaankin nykypäivänä aiempaa vähemmän ja myöhäisemmässä iässä (Sorsa, Lehtonen & Rotkirch 2023, 9). STTK:n (2020) selvityksessä jopa yli 60 prosenttia 18–35-vuotiaista vastaajista oli siirtänyt aikomuksiaan hankkia lapsia erinäisten syiden vuoksi.

Perheen perustamiseen tai lasten hankintaan liittyviä turvattomuustekijöitä olivat huoli tulevaisuuden aluekehityksestä, kilpailu opintomenestyksestä pääkaupunkialueella, epävarma taloudellinen tilanne sekä ongelmat työn ja perheen yhdistämisessä. Asettumista pääkaupunkiseudulle esti pelko kilpailun kiihtymisestä lukiopaikkojen osalta ja suorituspainoiden koitumisesta omille lapsille. Nuorilla aikuisilla oli halu asua kaupunkialueen ulkopuolella, mutta palveluiden riittävyys ja sosiaalisten suhteiden vähyys huoletti tulevaisuuden kehityksen kannalta:

” - - et kun mä en haluais asua Helsingissä koko ikääni, mut jos mä muutan jonnekin maalle ja saan lapsii ja haluisin laittaa ne lapset kouluu, nii onks niillä luokkakavereita enemmän kun kaks, ja onks niitä palveluita, - - oonks mä ainoo siellä ainoo perheellinen, et ois kiva, jos ois muitakin.” (H5: Henkilö 4)

” - - miten pystytään tarjoamaan palveluita kaikille pienille paikkakunnille ja kuoleville paikkakunnille niin on sit oma kysymyksensä, et ois kiva, jossakin, se menee siihen suuntaan, että tulee niit tiettyjä asumiskeskuksia enemmän ja enemmän, tai ikärakenne kasvaa sitten tietyillä alueilla, että sitten on paljon tyhjää, mutta tosiaan se, että kuitenkin jossain määrin pitäis olla mahdollisuus, ettei tarte kaikkien pakkautua jättiläismäisiin kerrostaloihin, jotka on viiskyt-, viiskytkerroksisia, ja siel asuu tuhat ihmistä pienissä, pienissä kämpissä, niin sen ei tarte mennä siihen suuntaan.” (H5: Henkilö 6)

Nuorille onkin tyypillistä haluta tarjota tuleville lapsilleen vakaat ja parhaat mahdolliset lähtökohdat (Alakärppä, Sevón & Rönkä 2020, 10). Aluekehitystä koskevia tuloksia mukailevat Miettisen, Kekonin, Vornasen ja Hämäläisen (2020, 254) tutkimuksen varkautelaisten nuoret vastaukset. Tutkimuksessa nuoret kokivat turvallisen asuinalueen kannalta tärkeäksi juuri palveluiden riittävyyden. Palvelut koskivat terveydenhuoltoa, sosiaalityötä, julkista liikennettä ja harrastuksia. Nuoret olivat tutkimuksessa tämän tutkimuksen tutkimustuloksia mukailleen huolissaan ja kokivat pelkoa lähipalveluiden säilyvyydestä tulevaisuudessa.

Nuoret kokivat lisäksi epävakaa taloudellisen tilanteen tuovan turvattomuutta ja vaikuttavan perheellistymiseen, kuten seuraava nuori aikuinen kuva: ”mä uskon että monen lapsen hankintaa estää se pelko siitä omasta taloudesta” (H8: Henkilö 3). Myös Alakärppän, Sevónin ja Rönkän (2020, 13) tutkimuksessa nousi esille taloudellisten tekijöiden vaikutus perheen perustamiseen. Vuoden 2022 Perhebarometrissa taloudellinen tilanne saattoi yhtä lailla estää lasten hankkimista, jolloin heikko toimeentulo ja

tulevaisuuden toimeentulon varmistamiseen liittyvät epävarmuudet saivat siirtämään vanhemmaksi tuloa nuorilla suomalaisilla naisilla (Sorsa ym. 2023, 14.)

Nuoret aikuiset kokivat turvattomuutta tuottaviksi tekijöiksi lisäksi ongelmat rakenteellisissa tekijöissä ja yhteiskunnallisissa asenteissa lasten hankintaa kohtaan:

” - - tähetkinen keskustelu on ollu mun mielestä aika hirveetä sen ympärillä, tai tosi naisia syyttävää, tai ihmeellistä, että ehkä enemmän ne keinot vanhempainvapaiden tasa-arvoon jakamiseen ja palkkamenetykseen ja eläkkeen menetyksiin keskittyvää, niin se olis varmasti oikeampi keino. (H5: Henkilö 3)

Nuoret aikuiset toivoivat tasa-arvoisempaa mahdollisuutta työn ja perheen yhdistämiseen, ja näkivät lapsen ja isän välisen suhteen kehittymisen yhtä tärkeäksi kuin lapsen ja äidin välillä. Turvattomuutta tuottivat perheen ja työn yhdistämisen ongelmat sekä epätasa-arvoisten vanhempainvapaiden jakautumisen vaikutus tulevaisuuden varallisuuteen, kuten nuori aikuinen kuvaa:

” - - pitäis pystyä keskustelemaan silleen, et miten se kompensoidaan parisuhteessa, et onko se ok sille äidille, joka jää kotiin, et se menettää sen verran, ja sit se kumppani pystyy sijoittaan ja käymään töissä ja luomaan itselleen varallisuutta sen takia, et se äiti on jääny kotiin, et sehän mahdollistaa sen toisen varallisuuden kertymisen, ja toinen menettää koko ajan varallisuutta, ja sit jos tulee vaikka ero, nii sit toinen voi jäädä ihan varattomaks, ja toisella on sielt ne kaikki, joka on mahdollistunu sen äidin kotiin jäämisestä, vaikka yhteinen päätös on ollu, et ehkä siitä semmmosta keskustelua, että millä tavoin sitä pystyy tasottaan. - - et se olis normaalimpaa, ettei oleteta, että äiti on valmis jäämään tai menettää sen varallisuuden sen takia, että haluaa niitä lapsia, koska varmasti se kumppanikin haluaa niitä lapsia, et siis sillein, et ei raha tietenkään oo se, tärkeämpi kuin ne lapset, vaan et se ois tasa-arvonen.” (H5: Henkilö 3)

Työn ja perheen yhteensovittaminen nousi tärkeäksi teemaksi perheen perustamisen näkökulmasta myös Alakärpän ja kollegoiden (2020, 14) tutkimuksessa sekä vuoden 2022 Perhebarometrissa. Erityisesti nuorten naisten perheellistymiseen voivat vaikuttaa kielteisesti työn ja perheen yhdistämiseen liittyvät tekijät sekä muunlaiset asiat, kuten taloudelliset ongelmat, kielteinen lapsiperheisiin liittyvä keskusteluilmapiiri sekä pelko äidiksi tulemisesta ja perhe-elämän vaativuudesta (Alakärppä ym. 2020, 13–14). Vuoden 2022 Perhebarometrissa työn ja perheen sovittamisen ongelmat nousivat myös esille. Lähes joka neljäs yhden lapsen vanhemmista arvioi työn ja lastenhoidon yhteensovittamisen haasteiden vaikuttavan lasten hankkimiseen (emt.). Työn ja perheen sovittamisen ongelmista viestii myös STTK:n (2020, 108) selvityksen tulos, jossa 18–35-vuotiaat näkivät muita ikäluokkia useammin lasten saamisen vaikuttaneen negatiivisesti työuraan.

5.3 Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuus

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen tavoitteena on tuottaa turvallisuuden tunnetta jokaiselle kansalaiselle sekä turvata työtä, toimeentuloa ja työkykyä uhkaavilta tekijöiltä. Taloudellinen toimeentulo on vanhin ja yleisin hyvinvointia kuvaava indikaattori ja se yhdistyy tarpeiden tyydytykseen (Niemelä ym. 1997, 50, 137.) Raha mahdollistaa turvallisuuden sekä henkilökohtaisella että valtion tasolla ja taloudelliset ongelmat puolestaan heikentävät turvallisuutta merkittävästi (Linnéll & Rantapelkonen 2017, 60). Turvattomuutta tuottaviksi tekijöiksi lasketaan lisäksi työhön, työvoimaan ja työturvallisuuteen liittyvät riskit sekä uhkat toimeentulolle, elintasolle ja hyvinvoinnille (Niemelä ym. 1997, 137.) Nuoret aikuiset kokivat sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuteen liittyvien turvattomuustekijöiden kohdistuvan taloudelliseen toimeentuloon ja työelämään.

5.3.1 Taloudelliseen toimeentuloon ja elintason liittyvät turvattomuustekijät

Taloudelliseen toimeentuloon ja elintason liittyvät turvattomuustekijät koostuivat kielteisesti taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavista ulkoisista päätöksistä sekä taloudellisen toimeentulon epävarmuudesta.

5.3.1.1 Ulkoiset taloudellista tilannetta heikentävät päätökset

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuden näkökulmasta taloudelliseen turvallisuuteen liittyviä turvattomuustekijöitä olivat erilaiset nuorten aikuisten toimeentuloon kielteisesti vaikuttavat päätökset. Nuoret aikuiset kokivat, että taloudellinen tilanne oli jo haasteellinen opintojen aikana, joten etuuksista leikkaaminen saattaisi näkyä herkästikin nuoren aikuisen taloudellisessa tilanteessa. Toimeentulotuen leikkaaminen tai kuntoutustuen saamisen vaikeuttaminen näyttäytyi elämän merkityksellisyyttä vähentävänä ja turvattomuutta tuottavana tekijänä, kuten seuraava nuori kuvailee:

” - - mua ehkä pelottaa eniten sellaset jotenkin ulkopuoliset voimat koska mä just oon löytänyt sen sillein oman syyn herätä aamulla ja jatkaa elämistä mut joku sellanen et sit vaikka politiikassa kävis jotain että no otetaan konkreettisesti et jotenkin toimeentulotuesta viedään tai kuntoutustuelle alkaa päästä entistä vaikeammin - -.” (H8: Henkilö 1)

Turvattomuutta tuotti lisäksi vuokran äkillinen nouseminen. Pienikin lisäys elinkustannuksiin tuotti erityisesti turvattomuutta, jos taloudellinen tilanne oli nuorella aikuisella haasteellinen, kuten nuori aikuinen kertoo:

” - - jos yhtäkkiä vuokra nousee vuosikorkkoa viellä kymppillä nii se kyllä rikkoo, saattas rikkoo, tehä hyvinki paljon omaan taloudelliseen tilanteeseen tai ja sitä saa ressata aina satunnaisesti.” (H2: Henkilö 2)

Nuorten kohdalla pienituloisuus onkin yleistä. Vuosien 2007 ja 2016 välillä pienituloisten määrä nousi aiemman vuoden neljänneksestä kolmannekseen nuorten aikuisien joukossa (SVT 2016). Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa puolestaan 25 prosenttia nuorista oli vastaanottanut toimeentulotukea (Kivijärvi 2022, 38). Yleisesti ottaen taloudelliset haasteet erityisesti opiskeluaikana ovat yleisiä nuorten keskuudessa (Kivijärvi 2022, 177). Turvattomuutta tuotti lisäksi verotuksen nouseminen ja kohdistuminen rajoittavasti arjen kannalta elintärkeisiin toimintoihin. Verotuksen myötä polttoaineiden hintojen kasvu saattoi tehdä mahdottomaksi haja-asutusalueilla liikkumisen, jos auto oli ainut keino päästä kouluun tai töihin. Limnellin & Rantapelkosen (2017, 60) tutkimuksessa taloudellinen tilanne oli myös erityisessä yhteydessä turvallisuuden kokemukseen, joten erilaiset nuorten taloudellista tilannetta heikentävien päätösten vaikutus nuorten aikuisten turvattomuuden kokemuksiin on ymmärrettävää.

5.3.1.2 Taloudellisen toimeentulon epävarmuus

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuteen yhdistyivät nuorten aikuisten kokemuksissa myös taloudellisen toimeentulon vaikeudet, jotka tuottivat ongelmia nuorten aikuisten elämänhallintaan. Turvattomuutta tuotti lainan ottamisen kokeminen pakollisena heikkojen tulojen vuoksi, jotta voisi edistää opintoja. Nuori aikuinen koki epäreiluksi tilanteen, jossa joutui nostamaan pakon edessä opintolainaa:

” - - jos halua keskittyä vain opiskeluun, nii on pakko ottaa opiskelulainaa ja se on aika pelottavaa mulle - -.” (H7: Henkilö 5)

Turvattomuutta tuottavina tekijöinä taloudellisen turvallisuuden näkökulmasta koettiin lisäksi epävarmuus ja jatkuvat talousongelmat. Nuori aikuinen (H1: Henkilö 5) kuvaa taloudellisesti epävarman tilanteen kuormittavan henkisesti: ” - - yleinen epävarmuus että jos se on vaikka rahasta epävarmuus - - stressaa ja pelottaa sen kautta” Turvattomuutta tuotti lisäksi epätietoisuus taloudellisten ongelmien loppumisesta:

” - - epävarmuus että tietämättömyys tulevasta et jos vaikka tietää että talousongelmat on hetken aikaa että yks yhen kuukauden pärjää nii ei se itellä ainakaa sillee ku vaa se yhen kuukauden ehkä häiritse mutta jos tietää et se jossain vaiheessa helpottaa nii mut ku on sillee et ei näy valoo siellä tunnelin päässä nii se on ehkä pahin - -.” (H1: Henkilö 6)

Vuoden 2016 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi 2016, 50) nuoret kokivat suurimmaksi turvattomuuden aiheuttajaksi juuri toimeentuloon liittyvän epävarmuuden. Epävakaa taloudellisella tilanteella voikin olla merkittäviä haitallisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. Epävakaa tilanne voi lisätä mielenterveyden ongelmia sekä korostaa yksilön kokemusta turvattomuudesta (Koskela 2009, 120.)

5.3.2 Työelämään liittyvät turvattomuustekijät

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuden näkökulmasta työelämään liittyviä nuorten aikuisten turvattomuustekijöitä olivat työn henkinen kuormitus, erilaiset ongelmat työelämään siirtymisessä sekä heikolta näyttävät työmarkkinat.

5.3.2.1 Työn henkinen kuormitus

Työelämän näkökulmasta turvattomuutta tuotti nuorille aikuisille työn henkinen kuormitus. Henkinen kuormitus koostui suoriutumispaineista, riittämättömyyden kokemuksista ja työpaikkakiusaamisesta. Turvattomuutta tuottaneet suorituspainet heijastuivat kielteisesti nuoren aikuisen minäkuvaan, kuten nuori aikuinen kuvaa: *”joka alalla on omat, mitä sulta odotetaan ja mikä on silleen, et oot sä omasta mielest luuseri vai et”* (H5: Henkilö 2). Nuoret aikuiset kokivat lisäksi painetta suoriutua parhaalla mahdollisella tavalla työelämässä, ja painet saattoivat näyttäytyä riittämättömyyden kokemuksina:

”ite luo niitä odotuksia et kuvittelee että pitää olla niin paljon parempi kuin onkaan ja töisäkin kuitenkin sanotaan että oot tehnyt hyvää jälkee just tollasta tarvitaan ja ite on vaan että mä en oo tehnyt näitä niin ripeästi ja koen että olis voinut tehdä paljon paremmin niin semmosta suhteettomuutta painetta että kokee että on riittämätön” (H8: Henkilö 7)

”Se [huijarisyndrooma] tarkoittaa sitä et tai mitä mää ymmärsin et vaikka kuinka hyvä mää oon niin mää en ikinä nää sitä ja mää aina oon silleen... vaikka mää saan hyvää palautetta töistä niin mää mietin etten oo tarpeeks hyvä enkä tarpeeks pätevä. Mää ymmärrän et ihmiset vähän säälistä sanoo mut mää en ikinä usko sitä et mää oon hyvä tässä. - -” (H14: Henkilö 4).

Riittämättömyyden tunne nousi esille Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen raportin määrällisessä osiossa. Riittämättömyyden tunnetta, suuria paineita sekä niiden yhteyttä pahoinvointiin koki 41 prosenttia vastaajista (Eronen ym. 2022, 46.) Suoriutumispaineet heijastuivat lisäksi aloittamiseen uudessa työssä. Uudessa työssä turvattomuutta tuotti tilanne, jossa uusi työtehtävä sisälsi odotettua enemmän vastuuta ja nuori aikuinen pelkäsi epäonnistumista ja virheiden tekemistä. Liian suuri vastuu saattoi lisätä turvattomuutta, kuten nuori aikuinen kuvaa:

”- - mulle annettiin yks kaks tunnin varotusajalla suhteellisen iso vastuu, niin mua pelotti ihan hirveesti ennen sitä, et mitä täs tulee tapahtumaan. Niin sitä mä stressasin koko sen edellisen yön. En pystyny nukkumaan ollenkaan, koska mua vaan pelotti, että jos mä jotain mokaan, niin se on sitten mun käsissä. Niin tommoset mitkä tulee tapahtuu nopeasti niin ne välil pelottaa mua. Ja varsinki jos mulle sysätään vastuuta. Toki jos tiedän, että sitä vastuuta kuuluu, mut jos sitä tulee yllättäen. Totta kai se on osotus työelämässä siis luottamuksesta, mutta henkilökohtaisesti se herätti myös tietynlaisen pelon, et mitä tapahtuu jos mä oikeesti teen jotain, mitä mun ei kuuluis tehdä. - -” (H6: Henkilö 3)

Virheiden tekemisen yhteyttä turvattomuuden kokemiseen selittää psykologisen turvallisuuden käsitys, jonka mukaan virheiden tekemisen ja erehtymisen mahdollisuus olisi tärkeää turvallisen ilmapiirin kannalta (Edmondson 1999).

5.3.2.2 Työelämään siirtymisen ongelmat

Työelämän kannalta turvattomuutta tuottavia tekijöitä nuorten elämässä olivat lisäksi työelämään siirtymiseen liittyvät ongelmat. Turvattomuutta tuotti pelko lamaantumisesta ja alisuoriutumisesta. Työ toimi tapana luoda elämään merkitystä ja tulla joksikin, josta voisi olla tulevaisuudessa ylpeä. Tästä syystä paikalleen jääminen uhkaisi nuoren aikuisen toiveita saavuttaa elämässä asetettuja tavoitteita sekä merkityksellisyiden kokemista, kuten seuraavat nuoret aikuiset kuvaavat:

" - - pahin pelko olis enemmänkin se et menis jollekin alalle ja mää keskeyttäisin sen ja si mää en enää ikinä tekis jotain mitä mää haluan. Jotenki ei pääse siitä pettymyksestä yli et musta ei tullu mikään sit sää vaan oikeesti jäät siihen et susta ei tullu mitään." (H14: Henkilö 5)

" - - en sanois et mää oon mitenkään urakeskeinen mut kyl mää haluan mennä elämässä jotenkuten eteenpäin, etten mää jäis junnamaan samaan tilanteeseen tai... niin just se et ois tiettyjä tavoitteita joihin pääsis ja esimerkiks sillai et olis perhe jossain vaiheessa itellä tai koulun jälkeen saisi sen työpaikan jotain muuta tän tapasta, ettei jäis liikaa junnamaan siihen samaan tilanteeseen. Semmonen vähän pelottaa. - - ." (H15: Henkilö 2)

Turvattomuutta tuottava tekijä työelämän turvallisuuden näkökulmasta oli lisäksi työllistymisen vaikeus ja epävarmuus. Työllistymisen tärkeys nuorten aikuisten parissa on ymmärrettävää, sillä jo lyhytaikainen työttömyys voi lisätä pahoinvointia stressin sekä talous- ja terveyshuolten muodossa (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 246–247). Työttömyys voi lisäksi vaikuttaa negatiivisesti kokemukseen hyvinvoinnista ja johtaa yksilön sosiaalisten kanssakäymisen vähenemiseen (Saikku, Kestilä & Karvonen 2014, 134–135).

Nuoret aikuiset peilasivat työllistymistä uravalintoihin ja turvattomuutta tuotti epävarmuus työllistymisestä väärän valinnan myötä. Opinnot nähtiin ajan tuhlaamisena, jos niiden myötä ei saavuttaisi haluamia asioita elämässä, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

" - - et yks pelko on myös se et opiskelee pitkälle kuus vuotta, viis vuotta ja si joutuukin pettyy siihen et ei sillä tutkinnolla pääsekkään töihin ja si joutuu alottaa alusta. - - Et vähän pelottaa et mää joudun joskus opiskeleen ihan alusta jonkun uuden alan. Et paperit nyt ei mee koskaan hukkaan mut jos nyt joku oikeesti opiskelee kuus vuotta yliopistossa ja joutuu jossain kohtaa hakeutuu AMK:n niin kyl se varmasti on pettymys- - elämässä tai siis tässä vaiheessa ku opiskelee tai on valmistunut niin miettii, että saavutaks mää tällä tutkinnolla kaiken minkä mää halusin. " (H14: Henkilö 2)

Työllistymiseen liittyvä turvattomuustekijä koski lisäksi verkostojen luomisen merkitystä opiskeluaikana, sillä työllistyminen opintojen jälkeen yhdistettiin suhteiden luomiseen. Suhteiden luomisen edellytyksenä nähtiin pakollisuus *"markkinoida itseään kookoajan"* (H4: Henkilö 1). Turvattomuutta tuotti pelko kykenemättömyydestä verkostoitua opintojen aikana tarpeeksi. Suhteiden luominen koski erityisesti asiantuntija-aloja, jos nuori aikuinen halusi muuttaa pääkaupunkiseudulle töihin pienemmästä kaupungista, kuten nuoret aikuiset kuvailevat:

”mua pelottaa että tässä yliopistoaikana ei tuu luotua niin hyödyllisiä tai hyviä suhteita että niitten avulla ikinä työllistyis välttämättä siihen omaa koulutusta vastaavaan alaan varsinkin meillä humanistisella puolella” (H4: Henkilö 2)

”- - enemmän sillä tuntuu olevan painoarvoa että ketä tunnet ja mistä tunnet mikä nyt tarkoittaa tietysti meidän tilanteessa täällä oulussa sitä että meillä ei oo mitään haaveita päästä pääkaupunkiseudun pääpaikoille koska meillä ei oo sinne suhteita. Oli se realistinen pelko tai ei mutta näin asiantuntijaksi valmistuvalla ihmisellä on vähän todellinen paine” (H4: Henkilö 4)

Turvattomuutta tuotti työelämään siirtymisen näkökulmasta lisäksi huoli työpaikan menettämisestä, kuten nuori aikuinen kuvaa: ” jos mulla on nyt työ, niin kyllä se taas jossain vaiheessa loppuu, kun tulee uusi kriisi” (H6: Henkilö 3). Pelko vaikutti negatiivisesti motivaatioon hakea töitä, minkä lisäksi nuori aikuinen kuvasi tilanteen johtavan helposti masentumiseen. Turvattomuuden kokemukset työelämään siirtymisessä voi olla perusteltua, sillä nuorten työllistymiseen vaikuttavat taantumien ja taloudelliset suhdanteet muita ikäryhmiä vahvimmin (Alatalo, Mähönen & Räisänen 2017, 23–24). Työelämän siirtyminen voi kuitenkin näyttäytyä nuorille aikuisille peloista huolimatta myös innostavana, sillä vuoden 2019 Nuorisobarometrissa työelämään siirtymisen koki nuorista 89 prosenttia innostavana. Siirtymän pelottavaksi vastaajista puolesta koki 32 prosenttia.

5.3.2.3 Heikolta näyttäytyvät työmarkkinanäkymät

Työllisyysnäkyymiin liittyvät turvattomuustekijät liittyivät lisäksi nuorten aikuisten mielestä heikolta näyttäviin työmarkkinanäkymiin, jotka liittyivät työoloihin, työnuotoihin ja palkkaukseen. Turvattomuutta tuottivat pätkätyöt, keikkaluontoiset työsuhteet sekä ilmaisten harjoitteluiden tekeminen pakon edessä työelämään pääsyn varjolla. Työelämän epävarmuus ja pirstaleisuus voivat aiheuttaa turvattomuutta (Koskela 2009, 120). Nuorten työsuhteiden on todettu olevan yleisesti kestoaltaan lyhyitä, minkä lisäksi pääsy toimihenkilöasemaan on vaikeampaa kuin ennen. Lisäksi nuorten asema verrattuna vanhempiin ikäryhmiin on heikentynyt taantumien myötä (Alatalo, Mähönen & Räisänen 2017, 3). Osaamiselta vaaditaan entistä enemmän, vuokratyösuhteet ovat yleistyneet ja alustatalous vaikuttaa työelämään (Ojala, Nätti & Lipiäinen 2018).

Työllisyysnäkyymät eivät näyttäneet nuorten aikuisten mielestä turvallisilta eikä hyvän palkkatason saavuttamista koettu juuri mahdollisena, kuten seuraava nuori aikuinen kuvailee:

”- - mua huolettuu - -työllisyysnäkyymät meidän ikäisillä että näyttää siltä että pätkätyötä on ja se on ihan normaalia ja sitä pitää olla hirveen kauan kaikissa ilmaisissa tämmöissä harjoitteluissa ennen kuin voi päästä mihinkään ja silleen ei oo kovin lupaavaa et ei oo niin kuin ennen et mennään johonkin työhön ja ollaan siinä seitkyt vuotta” (H4: Henkilö 2)

Turvattomuustekijänä toimivat lisäksi matalapalkkatyöt sekä huonot työolot, joiden koettiin vievän voimia ja vaikuttavan negatiivisesti hyvinvointiin heikentäen fyysistä tai psyykkistä terveyttä. Työpaikkoja ei nähty houkuttelevina, jos työ ainoastaan vei voimia, eikä vastavuoroisesti antanut takaisin mitään. Erityisesti matalapalkkaisissa töissä työolojen koettiin olevan huonot. Työolojen heikkoutta kuvasivat muiden työ-kavereiden kiusaaminen ja elintärkeiden toimintojen kieltäminen työpaikalla, kuten nuori aikuinen kuvaa:

”ku ei välttämättä oo niitä oman alan töitä ja on näitä matalapalkkatöitä ja näistähän on nyt hirveesti puhuttu että niissä on ihan hirmu huonot palkat ja työolot ja niitä ei ees halua parantaa että ihmisillä ois ihmiset oikeesti pärjäis sillä työllä oli se sitten mitä vaan niin se on aika surullista kans että ei välttämättä edes pärjää jos oot töissä ja sit kaiken muun hyvän lisäksi vielä haukutaan ja ei tyylit päästetä vessaan ja tämmösiä” (H4: Henkilö 7)

Erityisesti hoitoalaan yhdistyneet turvattomuutta tuottavat tekijät koostuivat alan matalasta arvostuksesta, kovasta kiireestä, heikosta palkasta sekä huonosta työku-
tuurista, jotka heijastuivat kokemukseen työelämän epävarmuudesta ja aiheuttivat huolta tulevaisuuden huoltosuhteen riittävyiden kannalta. Hoitoalaa ei nähty edellä mainittujen syystä houkuttelevana, kuten nuori aikuinen kuvaa:

”se on aika paljon sitä hoitoalan kehitystä et mulla on paljon sukulaisia hoitoalalla ja mua itelläkin kiinnostais se mutta miksi sinne haluais mennä kun se arvostus on niin vähäisenä ja hirveet kiireet ja palkkakin on aivan käynen verrattuna vaikka johonkin muuhun saman alan samaan aikaan koulussa olleeseen vaikka johonkin insinööriin ja sitten tavallaan se arvostus ja se palkka ja ylipäänsä niin asiat ei kohtaa just se työelämän epävarmuus mietityttää tosi paljon” (H4: Henkilö 1)

Epävarmat työnäkymät saivat nuoren aikuisen valitsemaan alan, joka varmistaisi ta-
loudellisen toimeentulon, mutta johon ei olisi täysin tyytyväinen, kuten nuori aikuinen (H5: Henkilö 5) kuvaa: *”Oon kerran jo vaihtanu alaa sen takii, et se alkuperäinen oli sellanen, et en varmaa ikinä saa töitä”*. Varman alan valintaa voidaan selittää ihmisen turvallisuuspyrkimyksellä, jossa vaikuttavia tekijöitä ovat myönteiset tulevaisuusku-
vat, jatkuvuus sekä ennakointi ja luottamus elämässä (Vornanen 2000, 38). Epävarma ala saattaisi horjuttaa liikaa turvallisuuden tunnetta ja tuottaa turvattomuutta. Nuorille tyypillisiä ja tärkeitä turvallisuutta tuottavia tekijöitä ovatkin olleet vakaa toi-
meentulo ja vakainen työpaikka (Myllyniemi 2016, 166). Vuoden 2019 Nuorisobaromet-
rissa työn merkitys turvallisen elämän rakentamisessa korostui erityisesti ammat-
titason tutkintoa suorittavilla nuorilla (Haikkola & Myllyniemi 2019, 5). Vakituinen ja mielekäs työ sekä halu löytää paikka työelämässä nousivat esille lisäksi Honkatukian ja kollegoiden (2020, 93) tutkimuksessa.

5.4 Perinteinen turvallisuus

Perinteinen turvallisuus koostuu kansallisesta ja ulkopoliittisesta turvallisuudesta. Turvallisuuspolitiikan tehtävänä on turvata itsenäisyys, vapaus, fyysinen koskemattomuus sekä vapaus- ja turvallisuus oikeuksien toteutuminen kansallisella tasolla. Lisäksi tehtäviin kuuluu maailmanrauhan turvaaminen globaalilla tasolla. Turvattomuutta tuottaviksi nähdään perinteisen turvallisuuden näkökulmasta tekijät, jotka uhkaavat kansalaisten fyysistä turvallisuutta ja terveyttä tai heikentävät maailmanrauhaa. Kansallisella tasolla turvattomuustekijöiksi lasketaan rikollisuus ja poikkeava käyttäytyminen ja ulkoturvallisuuden kannalta puolestaan erilaiset sodat ja maailmanrauhaa uhkaavat tekijät (Niemelä 2000, 25–26.)

5.4.1 Yksilölliseen, kansalliseen ja ulkopoliittiseen turvallisuuteen liittyvät turvattomuustekijät

Perinteiseen turvallisuuteen liittyvät yksilöllistä, kansallista ja ulkopoliittista turvallisuutta koskevat turvattomuustekijät koostuivat väkivallasta, väkivallan uhkasta sekä geopoliittisista kriiseistä. Väkivallan muodoista turvattomuutta tuottivat katuväkivalta sekä seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta.

5.4.1.1 Väkivalta ja sen uhka

Perinteisen turvallisuuden näkökulmasta väkivalta ja sen uhka tuottivat turvattomuutta nuorille aikuisille. Ihmisellä on merkittävä tarve koskemattomuudelle ja psykofyysiselle eheydelle (Ryynänen 2000, 54), joka voi vaarantua väkivallan myötä. Katuväkivalta uhkasi nuorten aikuisten koskemattomuutta ja tuotti siten turvattomuutta. Kadulla tapahtuva yhtäkkinen väkivalta koettiin turvattomuutta tuottavaksi tekijäksi Suomessa, kuten nuori aikuinen kuvaa:

”- - voihan joku tulla vaikka kadulla vastaan ja puukottaa - -”. (H1: Henkilö 5).

Turvattomuuden kokemusta selittää väkivallan pelkoon yhdistyvä ihmisen kokemus haavoittuvuudesta ja kyvyttömyydestä puolustautua uhkaavissa tilanteissa. Puolustautumiskykyyn voi sitä heikentävästi vaikuttaa puute poistumiskyvystä, fyysisestä voimasta tai puolustautumiseen vaadittavista välineistä (Heiskanen 2002, 180.)

Turvattomuutta tuotti lisäksi nuoren aikuisen henkilökohtainen kokemus katuväkivallan uhriksi joutumisesta sekä mahdollisuus joutua uudelleen pahoinpidellyksi. Väkivallan kokemus vaikutti nuoren aikuisen elämään ja se oli yleistynyt koskemaan muitakin ihmisiä kuin vain väkivallan tekijöitä, kuten nuori aikuinen kuvaa:

”oliskin semmonen yhteiskunta et tuntis ittensä tai olis turvallinen olo ulkona kulkee niin varmaan olis mielessäkin mukavampaa elää ja kehossa elää kun ettei varsinkin silleen kun

on joutunut vähän yli vuoden sisään katuväkivallan uhriksi niin mä oon kärsinyt ihan hirveistä peloista ulkona silleen et käytännössä ihan mikä tahansa miesjoukko niin mä joutun taisteleen kokoajan mielessäni silleen et juu ei ne nyt sua varmaan hakkaa mut silti se on kokoajan läsnä niin” (H8: Henkilö 3)

Turvallisuuden tunteeseen positiivisesti vaikuttavat yksilön luottamus kykyynsä selviytyä vaikeista tilanteista sekä kokemus tapahtumien ennakoitavuudesta (Aaltonen 2012, 14), mutta kyseiset tekijät olivat heikentyneet tapahtuneen väkivaltakokemuksen myötä ja näyttäytyivät turvattomuutena nuoren aikuisen elämässä. Turvattomuutta tuotti lisäksi koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta uhkaava mahdollisuus joutua seksuaalisen väkivallan uhriksi julkisessa tilassa:

”tai että se vois vaikka mennä baariin juomaan yhen kaljan ilman pelkoo siitä että joku tulee siihen tuota loukkaamaan itsemääräämisoikeutta” (H8: Henkilö 2)

Yli 15 vuotiaista naisista joka kolmas onkin kohdannut seksuaalista ja/tai fyysistä väkivaltaa EU-maissa (EIGE). Nuori naishenkilö (H8: Henkilö 2) kuvasi lisäksi seksuaalista väkivaltaa kehon fyysisten rajojen rikkomisena: ”*tai kouri - -*”. Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuminen voi vaikuttaa nuoreen syvästi näyttäytyen arvottomuuden kokemuksena ja luottamuksen katoamisena ympärillä olevia ihmisiä kohtaan. Lisäksi riski joutua uudelleen hyväksikäytetyksi kasvaa ja kyky tunnistaa vaarallisia tilanteita voi heikentyä. Nuori voi oireilla vakavasti tekojen jälkiseurauksena, kuten kokea masennusta, näköalattomuutta tulevaisuutta kohtaan ja vaikeutta keskittyä asioihin. Lisäksi kokemukset voivat johtaa nuoren aggressioihin, päihteiden väärinkäyttöön ja seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen (Aaltonen 2012, 134.)

Turvattomuutta tuottavana tekijänä toimi lisäksi sukupuolittunut väkivalta. Nuori aikuinen koki sukupuolensa vaikuttavan omien rajojen rikkomiseen:

”- - et rakentaa itsellensä semmotteen turvallisen kuplan. - - Et heti kun menee sen ulkopuolelle nii siellä ehkä pelottaa, että rikotaanko omia rajoja, ja etenkin naisena pelottaa kyllä aika paljon se, että omia rajoja jatkuvasti rikotaan, ja et, ei sitä ees ymmärretä. Tai ei muuteta sitä käytöstä vaan et sit se jää niin kun naisten hartioille helposti. Puhun aika tälleleen sukupuolittain, mutta.” (H5: Henkilö 3)

Nuoren aikuisen kohdalla turvattomuuteen yhdistyi lisäksi kokemus siitä, että rajoja rikkovasta käyttäytymisestä ei olla tarpeeksi tietoisia, sen annetaan jatkua ja vastuu jää usein uhreille. Honkatukian (2000, 153) mukaan pelko väkivallasta voi toimia elämää rajoittavana tekijänä, mikä näyttäytyi myös nuoren aikuisen elämässä. Lievempiä sukupuolinen häirintä voi toimia naisia heidän haavoittuvuudestaan muistuttavana tekijänä häirinnän korostaessa miestä toimivana subjektina ja naista miesten toiminnan kohteena (Koskela 2009, 92).

Nuoret aikuiset eivät ole yksin kokemustensa kanssa, sillä vuosittain 11 000–13 000 15–29-vuotiaista nuorta joutuu pahoinpitelyn uhriksi (Tilastokeskus, rikos-

tilastot). Positiivista muutosta on kuitenkin havaittavissa, sillä Rikosuhritutkimuksessa (Näsi & Kolttola 2021) selvisi, että nuorten kohtaama väkivallalla uhkailu ja väkivallan kohteeksi joutumisen määrä on laskenut lähivuosien aikana. Lasku koski sekä lievän että vakavan väkivallan muotoja (emt. 2021, 4). Turvallisuuden kannalta luottamus poliisiin nähdään nuorten keskuudessa kuitenkin tärkeänä. Vahva luottamus poliisiin nousi esille vuoden 2022 Nuorisobarometrissa, jossa 90 prosenttia nuorista luotti poliisiin (Kivijärvi 2022, 77).

5.4.1.2 Geopoliittiset kriisit

Turvattomuutta tuotti perinteisen turvallisuuden näkökulmasta pelko erilaisista globaaleista kriiseistä. Maailmatilanne ja Suomen valtioon kohdistuvat uhkakuvat voivat tuottaa turvattomuutta (Niemelä 1997a, 66). Kokemus maailmantilanteen turvattomuudesta tai epävarmuudesta nousi esille myös vuoden 2018 Nuorisobarometrissa, jossa 42 prosenttia vastaajista koki epävarmuutta tai turvattomuutta aiheesta.

Nuorten aikuisten käsitys turvattomuuden aiheista koski myös tässä tutkimuksessa maailmantilannetta. Suomen valtion turvallisuuden ilmapiiriä verrattiin Ruotsin, jossa tilanne oli nuorten aikuisten mielestä jengirikollisuuden ja levottomuuksien vuoksi turvattomampi. Eräs nuori aikuinen (H8: Henkilö 6) kuvasi suhdettaan maailmantilanteeseen ja sen tuottamaan turvattomuuteen seuraavasti: *”maailman meno ahdistaa ja pelottaa mua ainakin tosi paljon”*. Turvattomuuden aiheita tarkasteltiin sotien ja kriisien kautta. Turvattomuutta tuottivat sodat ja kansallista turvallisuutta uhkaavat tekijät, kuten nuoret aikuiset kuvaavat:

”En toivo, että jatkos on turvatonta. Toivon, et elämä ois rauhallista ja siinä on sitä -- maailman tilanne säilyis, tai no ikinä ei oo täysin vaikka sodista vapaa tai muuta, mutta vaikka ihan, totta kai toivon että oma elinpiiri pysys vapaana näistä kriiseistä, vaikka geopolitiittisistä kriiseistä. Et niistä joutus kärsimään, semmosta en toivo.” (H10: Henkilö 4)

”Noista maailman asioista mietin vaikka, että Euroopassa on ollu poikkeuksellisen pitkä rauhan aika jo mietitään toisen maailmansodan jälkeen ihmiskunnan historiaa, niin siinä että tässä viime vuosina esimerkiks joku Ukrainan tapahtumat on näyttäne, että Suomessa, eiku Euroopassa ja voi syttyä sota ja itse koen, että vaik Venäjän vihamielisyys tai valtiona ne -, se on semmonen suuria asia, Venäjään liittyen pelkoja ja siinä alueella tapahtuvat asiat. Se on semmonen, mitä aiemmin ei oo ollu, että aiemmin Euroopassa oli semmonen yhtenäisempi olo tai oli olo yhtenäisemmästä Euroopasta.” (H10: Henkilö 4)

Turvattomuustekijät yhdistyivät ulkopoliittisiin suhteisiin, mikä näyttäytyi nuorten kokemuksessa myös Limnellin & Rantapelkosen (2017, 46) tutkimuksessa. Lisäksi pelko mahdollisista uusista koronapandemian kaltaisista globaaleista kriiseistä tulevaisuudessa tuottivat turvattomuutta nuorille aikuisille. Turvattomuus yhdistyi tiedonpuutteeseen siitä, kuinka uuden kriisin edessä tulisi toimia. Nuoret aikuiset kokiivat turvallisuutensa ja varmuuden tunteen puolesta tärkeäksi mahdollisuuden lisätä tietoa ja ennakoitavuutta tulevaisuuden kriisien varalle.

5.5 Kulttuurinen-humanistinen turvallisuus

Kulttuurinen-humanistinen turvallisuuskäsitys kohdistuu inhimillisen elämän, moraalin ja etiikan teemoihin. Turvallisuus koostuu ihmisarvon kunnioittamisesta, suvaitsevaisuudesta, toisista ihmisistä välittämisestä sekä mahdollisuudesta kehittyä aidoksi omaksi itsekseen. Turvallisuusnäkemys viittaa lisäksi aatteen-, sanan- ja liikkumisen vapauteen. Kulttuuris-humanistisen turvallisuuden mukaan turvattomuutta tuottavat välinpitämättömyys, poliittinen ja uskonnollinen kiihkomielisyys, suvaitsemattomuus sekä suoritusten perusteella mitattu ihmisarvo (Niemelä 1997, 75–77.)

5.5.1 Inhimillisiin arvoihin ja elämään liittyvät turvattomuustekijät

Kulttuuris-humanistiseen turvallisuuteen liittyvät inhimillisiä arvoja ja elämää koskevat turvattomuutta tuottavat tekijät koostuivat eriarvoistumisen lisääntymisestä, vähemmistöihin kohdistuvasta syrjinnästä ja rasismista. Turvattomuutta tuottivat nuorille aikuisille lisäksi aatteellinen kiihkomielisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen.

5.5.1.1 Eriarvoistuminen ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä

Turvattomuutta tuottivat nuorten aikuisten kokemuksissa eriarvoistumisen lisääntyminen ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä. Huoli eriarvoistumisen lisääntymisestä yhteiskunnassa aiheutti turvattomuutta, kuten nuori aikuinen kuva: *”mua huolettaa että tuo tuommonen eriarvoistuminen kiihtyy”* (H8: Henkilö 7). Turvattomuutta aiheutti lisäksi vähemmistöihin kohdistuva syrjintä ja vähemmistöjen aseman huonontuminen yhteiskunnassa. Nuori aikuinen pelkäsi vähemmistöihin kuuluvien läheistensä puolesta ja koki syrjinnän voivan johtaa läheisten menettämiseen, kuten nuori aikuinen kuvailee:

” - - eriarvoistuminen kanssa pelottaa että en haluais nähdä että syrjintä ja tämmönen lisääntyis ja varsinkin kun on paljon lähipiirissä ystävissä ja perheessä semmosia jotka kuuluu vähemmistöihin niin jotenkin heidänkin puolesta pelkään ja en halua menettää heitä tai että heille tulis jotain ongelmia tai vaikeuksia ” (H8: Henkilö 6)

Syrjintä nuorten parissa on Vuoden 2021 Nuorisobarometrin mukaan suhteellisen yleistä. Kyseisen vuoden aikana syrjintää oli kohdannut joka kymmenes vastaajista ja erityisesti sukupuoli sekä vähemmistöasema nousivat vaikuttaviksi tekijöiksi syrjittyjen nuorten parissa.

Turvattomuutta tuottavaa syrjivää kohtelua tapahtui nuorten aikuisten kokemuksissa niin yhteisöllisellä kuin rakenteellisella tasolla. Syrjintä vaikutti nuoren aikuisen luottamukseen muita ihmisiä ja rakenteiden toimivuutta kohtaan sitä heikentävästi:

” - - luottamus muihin ihmisiin kun itekin kuuluu kahteen eri vähemmistöryhmään niin miten pystyy luottaan muihin ihmisiin vieraitten ihmisten hyväntahtoisuuteen niin sekä on mä oon vaan yrittänyt vaan turruttaa muita pelkoja ja olla vaan että jos tulee joku epä-määräinen ikävä nihkee tyyppi vastaan niin sitten tulee se ei saa määritellä minun elämä-laatua mitenkään tuollaiset pelot yritän vaan ignoreata mut rakenteelliset haasteet mitä vaikka vammaisväestö joutuu kohtaamaan niin sitten välillä ite en oo joutunut kokeen noita suoraan mut mä oon havainnu miten minunkaltaiseni on joutunut suomessakin vääntään kättä tosi paljon ja olla sillein että hei minulla on kuulovamma tai minulla on joku muu vamma niin ei se määrittele minun ihmisarvoa millään lailla ne vaan tarttee ot-taa huomioon että mäkin pystyn oleen täysvaltainen yhteiskunnan jäsen” (H8: Henkilö 7)

Nuoren kuuluminen useampaan kuin yhteen vähemmistöryhmään voikin vaikuttaa syrjinnän yleisyyteen. Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa yhteen tai useampaan vä-hemmistöryhmään kuuluminen aiheutti turvattomuuden kokemuksia omasta syrjäy-tymisestä. Turvattomuutta omasta syrjäytymisestä kokivat erittäin paljon tai melko paljon 19 prosenttia vastaajista, jos nuori kuului kolmeen tai useampaan vähemmis-töryhmään (Kivijärvi 2022, 31). Myös vuoden 2021 Nuorisobarometrissa enemmän kuin yhteen vähemmistöryhmään kuuluminen nosti todennäköisyyttä syrjimiselle (Kiilakoski 2021). Syrjäytymishuolta kokevat vähemmistöryhmiin kuulumisen lisäksi useimmiten nuoret, joilla on koulukiusaamiskokemuksia, ongelmia terveyden kanssa ja vaikeuksia kiinnittyä läheisiin ihmissuhteisiin (Kivijärvi 2022, 31).

Lisäksi syrjintä normeista ja valtaväestöstä poikkeavan elämäntyyliä ja elämäntyyliä myötä tuotti turvattomuutta nuorten aikuisten elämässä, kuten seuraava nuori aiku-i-nen kuvaa:

”ennen kun mä menin korkeakouluun, koska mä en juo, nii sit mä huolehdin, tai pelkäsin sitä, et sovinks mä joukkoon ollenkaan. Et jos kaikki muut ryyppää” (H5: Henkilö 4).

Alkoholin runsas käyttäminen nähtiin hyväksyttävänä kulttuurina ja normina yli-opisto-opiskelijoiden parissa, minkä vuoksi korkeakoulun aloittaminen huolestutti yhteenkuuluvuuden ja hyväksytyksi tuleminen kannalta. Toinen nuori aikuinen kuvasi puolestaan pelkonsa toteutuneen ja joutuneen yhteisön ulkopuolelle raittiuden vuoksi:

”en oo koskaan juonu, nii sit mä pelkäsin hirveesti kun menin yliopistoon. Sit mun pelko toteutu sit, kun mä aloitin” (H5: Henkilö 5).

Turvattomuuden kokemus syrjinnästä on ymmärrettävää, sillä syrjinnällä voi olla in-himillisen kehityksen raportin (2021, 91) mukaan vakavia seurauksia, ja se voi jättää yksilölle loppuelämän pysyviä psykologisia haittoja. Syrjittyjen nuorten oireet voivat näyttäytyä muun muassa ahdistuksena, uniongelmina, masennuksena ja kokemuk-sena arvottomuudesta sekä heijastua turvattomuuden tunteiden kokemiseen kou-lussa. Syrjintä ja sen vaikutukset estävät usein myös nuoren kehittymisen täyteen po-tentiaaliinsa ja elämästä arvokasta elämää (emt. 2021, 91), mitkä taistelevat vastaan kulttuurishumanistisen ulottuvuuden näkemystä turvallisuudesta.

5.5.1.2 Rasismi

Kulttuuris-humanistiseen näkemykseen liittyvä turvattomuutta tuottava tekijä oli lisäksi rasismi. Nuoret aikuiset tunnistivat rasismin olemassaolon Suomessa ja kokivat, että Suomi ei ole turvallinen maa, jos ihmiset tai rakenteet ovat rasistisia. Rasismi näyttäytyi syrjivänä kohteluna ja heijastui nuorten aikuisten elämään rajoittaen liikkuamista ja mahdollisuuksia toteuttaa itseään Suomessa. Rasismi ilmeni nuoriin aikuisiin kohdistuvina ennakkoluuloina ja erilaisuuden hyväksymättömyytenä, mikä tuotti turvattomuutta. Nuori aikuinen näki lisäksi rasismin jakavan ihmisiä erilleen ja aiheuttavan pelkoja osallistua yhteiskuntaan ja sen kehittämiseen. Nuoret aikuiset kokivat tulevaisuutta kohdelluksi eri tavalla rasismin vuoksi:

” - - Suomessa kukaan ei tuu suoraan sun kasvoille sanoa mitään kyseenalaista tai varsinkin pääkaupunkiseudulla ne ei sano sulle mitään rasistista päin naamaa mut ne teot, sanat, käytös sää tunnet sen. Ja sit siihen on tosi vaikee Suomessa tarttua ku sää et voi sanoa mikä just sen tietyn tyyppin käytöksessä oli just sitä ongelmallista. Suomessa just tosi hanakasti jos mainitsetkin mitään rasismii kaikki on heti en minä minä mitään tarkottanut ja tosiaan kaikilla on heti kädet pystyssä ja en tietenkään missään nimessä... tosi paljon ihmiset ajattelee et en minä tarkoittanut mut se et sää et tarkottanut ei poista mun fiiliksi.” (H14: Henkilö 5)

”vaikka välillä unohtaa et on ulkomaalainen tai on tullu jostain muualta mut sit iskee se et jotenkin muistutetaan se et sää et oikeesti kuulu tähän sillee sataprosenttisesti. - - kuuluks mää oikeesti tänne ja mää en ikinä halua miettiä tällästä mut mulla tuli sellanen olo et mua syrjitään. Vaikka esitetään välillä et hei sää oot samanlainen sää et oo erilainen tai et sää kuulut tähän mut jotenki ku kuulee sellasii asioita mitä ne tavallaan peittää” (H14: Henkilö 4)

Rasismi näyttäytyykin usein mikroaggressioina. Mikroaggressiot voivat olla näennäisen harmittomia tekoja, mutta jotka tosiasiaassa ovat rasistisia, ja jotka johtavat rasististen ennakkoluulojen säilymiseen sekä toiseuttavat rasismin uhreja (Yhdenvertaisuusvaltuutettu). Mikroaggressioihin liittyy usein vastuun välttely ja uhrin kokemuksen sivuuttaminen perustelemalla teon tarkoituksien ei-aggressiivisuutta (Punainen Risti). Varhaiskasvatus- ja koulutyön yksikössä asiantuntijana työskentelevän Riikka Nurmen mukaan rasismin kieltäminen voi vahingoittaa nuoren psyykkistä hyvinvointia ja aiheuttaa ulkopuolisuuden kokemuksen myötä jopa fyysistä kipua (Nurmi 2021). Rasismin on lisäksi todettu aiheuttavan vakavia terveysongelmia, kuten henkistä kärsimystä, masennusta, ahdistusta sekä erilaisia fysiologisia sairauksia, kuten sydän- ja verisuonitauteja sekä metabolista oireyhtymää (Heard-Garris, Cale, Camaj, Hamati & Dominguez 2018).

Nuorille aikuisille turvattomuutta tuottava rasismi näyttäytyi syrjivinä asenteina ja syrjivänä kohteluna erityisesti Suomen pienemmällä paikkakunnilla, mikä sai nuoret aikuiset kokemaan turvattomuutta Suomen sisällä matkustaessa:

” - - ku olis koko Suomessa samat mahdollisuudet mitä kokee olevan myös täällä pääkaupunkiseudulla... se miten ihmiset vastaanottaa sut ja näkee sut ja ehkä se miten ihmiset

kohtelee sua se muuttuu mä sanoisin aika rankasti ku lähtee pääkaupunkiseudun ulkopuolella tai isojen kaupunkien Tampere ja Turku ja tämmösten ulkopuolelle ku mennään ja vähän pienemmille paikkakunnille - - pienemmissä paikkakunnissa se yhteisö näyttää enemmän samanlaiselta... saman näkösiä ihmisiä siellä on ja itse erottuu joukosta sit se on sen takii vaikee saada samanlaisia mahdollisuuksia mä sanoisin - -." (H15: Henkilö 1)

" - - Tällä hetkellä mä koen ehkä ittelleni hieman haasteelliseksi jos mä haluisin sanotaan vaikka maaseudulle tai jonnekin muualle asumaan et se ei välttämättä olis turvallisinta-kaan mennä tässä hetkessä... - - " (H15: Henkilö 2)

Rasismi heijastui lisäksi työelämään ja tuotti turvattomuutta nuorille aikuisille. Työhaussa rasistiset ihmiset kyseenalaistivat, oliko nuori aikuinen ammattitaitoinen, vaikka hän olisi käynyt saman koulutuksen kuin valtaväestöä edustava työnhakija, kuten nuori aikuinen kuvaa:

" - - koska me ei olla kantasuomalaisen näkösiä siinä on jo yksi syy olla jolleki ihmisille... kyllähän meillä on myös ulkonäön lisäksi ihan persoonakin et mitä normaalit ihmisetkin kokee et jonkun ääni ärsyttää tai ihan perus asioita ja sut poissuljetaan jostakin asiasta. Työelämässä se varmaan korostuu ennakkoluuloihin et ehkä kyseenalaistetaan sitä et ootko niikun ammattitaitoinen... et se on se ensimmäinen pelko osaaks tää tyyppi sitä hommaa vaikka on käynyt samat... voi olla et on käynyt täysin saman koulun ku vaikka esimies... se on varmaan se ammattitaidon kyseenalaistaminen. Mää luulen et se on ehkä se ku työelämässä kohtaa kantasuomalaisii - - niin se epäreilutilanne voi olla et jonkun naama ärsyttää ja si toinen sulkee sut pois ja sit tuntuu epäreilulta sää et oo tehny mitään ja sit sut on pois suljettu jostain asiasta " (H14: Henkilö 2)

Eriarvoinen kohtelu työelämässä näyttäytyi lisäksi epäreiluna kohteluna ja erilaisina mahdollisuuksina. Työelämässä rasismi näyttäytyykin usein vaikeasti tunnistettavana rakenteellisena rasismina, jolloin käsitteellä viitataan yhteiskunnan toiminnan, instituutioiden, lakien ja palveluiden taakse piiloutuvaan syrjintään. Rakenteellinen rasismi näyttäytyy usein juuri syrjintänä työmarkkinoilla (Yhdenvertaisuusvaltuutettu.) Eriarvoinen kohtelu ja syrjintä heijastuivat lisäksi opinto-ohjaukseen. Nuoren aikuisen tausta vaikutti siihen, millaisia mahdollisuuksia opinto-ohjaajat loivat koulutuspolulle, kuten seuraava nuori aikuinen kuvaa:

" - - ku ihmiset miettii mitä he menee opiskelemaan ja mitä he tekee peruskoulun jälkeen niin tosi moni on sanonut et opinto-ohjaaja on ohjannut heitä pois opiskelupoluista, että kannatetaan enemmän et haetaan töihin ja mee... mulla ainakin sanottiin suoraan et hei mee ammattikouluun et sit ku sää valmistut siitä sää pääset suoraan käsiks työelämään. Emmää miettinyt silloin mitkä ne vaikutukset on sitten myöhemmin - - suljetaan yks polku kokonaan pois ja ohjataan nuoria tiettyyn opiskelusuuntaan. - -." (H15: Henkilö 1)

Rasismia ja syrjintää tarkastelleessa tutkimuksessa vastaajista 67 prosenttia oli joutunut syrjityksi tai häirityksi ihonvärinsä vuoksi koulutuksen parissa (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020, 21), mikä kertoo rasismien yleisyydestä ja voi antaa samalla viitteitä rasismien takia turvattomuutta kokevien nuorten aikuisten määrästä.

5.5.1.3 Aatteellinen kiihkomieliisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen

Humanistis-kulttuuriseen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuutta tuottivat lisäksi aatteellinen kiihkomieliisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen. Kiihkomieliisyys toimi turvattomuutta tuottavana tekijänä myös Niemelän ja kollegoiden (1997) tutkimuksessa. Nuoret aikuiset kokivat, että poliittisten ääripäiden kasvu erilleen ja eriarvoistuminen vaikuttivat kansan kahtia jakautumiseen tuottaen turvattomuutta:

” - - se on nyt aika polarisoitunutta politiikassa ja yhteiskunnassa jotenkin pelottaa että se on menossa vielä enemmän jakautuneeseen suuntaan monessakin eri asiassa että vaikka rikkaat rikastuu ja köyhät köyhtyy sen tyyppiseen tuloeroissa mutta myös muutenkin ehkä jossain tasa-arvoasioissa ja vaikka ilmastoasioissa silleen että osa yrittää saada jotain läpi että tekis jotain ilmaston hyväks ja yritettä pelastaa mut sit on se toinen puoli siellä tosi vahvana - -” (H8: Henkilö 4)

Turvattomuustekijöinä toimivat lisäksi ääriliikkeet sekä tappeleminen yhteiskunnallisessa keskustelussa. Ääripäiden kasvun nähtiin vaikuttavan osan ihmisistä ulkopuolelle jäämiseen, jos ihmiset eivät kuuluneet kumpaankaan ääripäähän, kuten nuori aikuinen (H5, Henkilö 4) kuvaa: *”sit on ne muut, jotka ei halua olla siinä osallisena, ja porukka etäännytty toisistaan”*. Sosiaalisen median tarjoaman anonyymien osallistumisen keskusteluihin nähtiin mahdollistavan vihan lietsonnan leviämisen sekä edistävän ääripäiden voimistumista:

”Joo vihamieliisyys, mä huomaan et se kasvaa ryhmien välillä ja keskusteluissa. Itse koen, että esimerkiks somen kaltaset ilmiöt mahdollistaa vihamielisyyden ja ne kärjistetyimmät mielipiteet ne on pinnalla. Esimerkiks some mahdollistaa narsistiset tai egoistiset persoonat, että ne on pinnalla paremmin. Se saattaa lisätä sitä jakautuneisuutta.” (H10: Henkilö 4)

Lisäksi nuorille aikuisille tuotti turvattomuutta keskusteluilmapiirin tuomitsevuus, jolloin nuori aikuinen koki, että keskusteluun osallistuminen oli vaikeaa. Osallistuminen koettiin pelottavana, vaikka nuoret aikuiset olisivatkin halunneet auttaa ja kehittää yhteiskunnallisia asioita parempaan suuntaan:

”jostai asioist on tosi vaikeeta puhua sillee oikeesti, - - on jotenkin tosi pelottavaa, jos sanoo jotai väärin. Tai sit jostai asioita ei esimerkiks oikei voi kritisoida, et helposti ymmärretään tahallaan väärin tai jotain sellasta, et esimerkiks noi pakolaiskriisit ja tommoset, niin se olis tosi tärkeitä, että pystyis käymään oikeesti avointa keskustelua niist riskeistä ja mahdollisuuksista ja siitä, et mikä meidän vastuu on, ja mitä me voidaan tehdä, et me voidaan auttaa, ja miten me voidaan tehdä se niin, et se olis mahdollisimman hyvä lopputulos. - -” (H5: Henkilö 4).

Turvattomuustekijänä toimivat lisäksi itsekkyyt, omien asioiden ajaminen ilman toisten huomioimista sekä vastuun ottamisen välttely omasta toiminnasta ja sen seurauksista. Itsekkyyteen ja itsekeskeisyyteen liittyvä välinpitämättömyys ja kovat arvot ovat omiaan synnyttämään Niemelän (2000, 29) mukaan henkistä turvattomuutta kulttuuris-humanistisen turvallisuuden näkökulmasta.

5.6 Moderni ekologinen turvallisuus

Moderni ekologinen turvallisuus kattaa uudenlaiset teknologian kehityksen ja teollistumisen myötä syntyneet turvallisuusuhkat ja riskit. Modernin ekologisen turvallisuuden kannalta turvattomuutta tuottaviksi tekijöiksi määritellään erilaiset uhkat elinympäristölle ja maapallon kestävävyydelle (Niemelä 2000, 30–31.) Turvattomuutta tuottivat modernin ekologisen turvallisuuden näkökulmasta ilmastonmuutokseen, ekologista kestävävyyteen ja maapallon kestävävyyteen liittyvät tekijät.

5.6.1 Ekologiseen kestävävyyteen liittyvät turvattomuustekijät

Moderniin ekologiseen turvallisuuteen liittyvät ekologista kestävävyyttä koskevat turvattomuutta tuottavat tekijät koostuivat ihmisten välinpitämättömistä asenteista ilmastonmuutosta kohtaan. Asenteet näyttäytyivät ilmastonmuutoksen kieltämisenä sekä nuorten aikuisten huolien ja pelkojen vähättelynä.

5.6.1.2 Välinpitämättömyys ilmastonmuutosta kohtaan

Turvattomuutta ekologisen kestävävyyden näkökulmasta tuotti ilmastonmuutos ja sen monenlaiset seuraukset. Ilmastonmuutoksen nähtiin aiheuttavan vahinkoa niin yksilöiden ja yhteiskunnan tasolla tulevaisuudessa. Sekä tiedossa olevat että tiedostamattomat seuraukset aiheuttivat turvattomuutta nuorille aikuisille:

”ilmastonmuutos pelottaa ja mitä kaikkea siitä koska sillä on niin paljon eri seurauksia ilmastonmuutoksella että ei pelkästään meidän luontoon mutta myös ihmisiin ja politiikkaan kaikkeen mihin se vaikuttaa” (H8: Henkilö 4)

Turvattomuutta tuotti lisäksi epävarmuus elinolojen säilymisestä tuleville sukupolville. Nuori aikuinen peilasi turvattomuutta tuottavia ilmastonmuutoksen seurauksia omille lapsilleen:

”joo tuo oli se uus ilmastopaneeliraportti, se kyllä anto aika vähän aikaa että mä laskin että mun omat lapset on jotain yläasteikäisiä kun olis se yks ja puol astetta vai mikä se nyt olikaan, on se vähän silleen et aijjaa raukat kerkee ees aikuisiksi täällä mennee maailmanlopun meininki” (H4: Henkilö 7)

Nuori aikuinen ei ole yksin tulevaisuutta koskevan huolen kanssa, sillä myös vuoden 2022 Perhebarometrissa (Sorsa, Lehtonen, Rotkirch 2023, 13) nousi esille huoli ilmastonmuutoksen vaikutuksesta tulevien lasten elämään.

Nuoret kokivat ympäristöön liittyviksi ja luonnonsuojelun kannalta turvattomuutta tuottavaksi tekijäksi lisäksi muiden ihmisten välinpitämättömyyden. Ihmisten välinpitämättömyys aiheutti nuorille tunnetta yksinjämisestä ja voimattomuudesta.

Välinpitämättömyys ilmeni lisäksi totuuden kieltämisenä tai sivuttamisena. Turvattomuutta tuottivat ihmiset, jotka eivät suostuneet myöntämään ilmastonmuutoksen todellisuutta. Nuorten aikuisten pelkoa lisäsi lähipiirin negatiivinen ja asian unohtamiseen kehottava suhtautuminen koettuihin huoliin, kuten seuraavat nuoret aikuiset kuvaavat:

”mua suoraan sanottuna pelottaa enemmän ne ihmiset jotka sulkee silmänsä kaikelta ja väittää kaikkee vastaan koska ne sitten aiheuttaa kuitenkin eniten sitä haittaa” (H4: Henkilö 3)

” - - ja siinä on ehkä se voimattomuuden tunnekin kun sitten on näitä ihmisiä joita ei sitten kiinnosta ja asioita ei kuitenkaan tapahdu vaikka ihmiset on huolissaan ja sitä tietoa on ja onhan sitä tietoa ollut paljon aikaisemminkin - - että koko homma vähän menee tässä tällälailla vähän kökkeliksi niin se jotenkin ehkä se voimattomuuden tunne kun ei yksi ihminen maha että mää pihtailen haalarimerkkien ompelulangassa silleen että tämä on muovia” (H4: Henkilö 7)

Inhimillisen kehityksen raportin (2021, 109–110) mukaan erot vuonna 1960 syntyneiden ja vuonna 2020 välillä ilmastonmuutokselle altistumisessa ovat merkittävät. Raportin mukaan vuonna 2020 syntyneet tulevat altistumaan nelinkertaisesti ilmastonmuutokselle verrattuna vanhempaan ryhmään. Eroavaisuuden sukupolvien altistumisen välillä voivat selittää vanhempien sukupolvien välinpitämättömyyttä ilmastonmuutosta kohtaan. Raportissa selviää ilmastonmuutoksen aiheuttavan nuorissa ahdistusta, vihaa, surua ja pelkoa (emt. 2021, 120), mikä mukailee tämän tutkimusaineiston nuorten aikuisten kokemuksia ja viittaa modernin ekologisen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuuteen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tarkastelin tässä tutkimuksessa nuorten aikuisten subjektiivisia kokemuksia turvattomuutta tuottavista tekijöistä. Tutkin turvattomuuden kokemuksia nuorten aikuisten ilmaisemien pelkojen ja huolien kautta, sillä niiden voidaan nähdä mittaavan turvattomuutta (Lahikainen ym. 1995). Tutkimukseni keskeisenä teoreettisena viitekehystenä toimi Niemelän ja kollegoiden luoma laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikko (1997a). Nuorten aikuisten turvattomuuden aiheet jakautuivat turvallisuuskehikon kuuteen eri ulottuvuuteen eli terveydelliseen, sosiaaliseen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen, perinteiseen, kulttuuris-humanistiseen sekä moderniin ekologiseen turvallisuuteen (Niemelä & Lahikainen 2000). Turvallisuuden tarkastelukehikon kuusi ulottuvuutta jakautuivat vielä lisäksi alateemoihin, joita kuvailen seuraavaksi.

Terveydellinen turvallisuus kattaa nuorten aikuisten kokemuksissa terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät turvattomuustekijät. Turvattomuutta tuottavat toimintakyvyn lasku voimavarojen puutteen vuoksi, yksin jääminen vaikeuksien kanssa, stigmatisointi ja tiedonpuute palveluiden tarjonnasta. Kaikilla nuorilla aikuisilla ei ole myöskään tarpeeksi tietoa omasta terveydestään tai sen vajeista, ja tämä toimii myös turvattomuutta tuottavana tekijänä. Turvattomuustekijät heijastuvat nuorten aikuisten toimintakykyyn ja elämänhallintaan niitä rajoittaen. Toimintakyvyn lasku uhkaa myös tavoitteiden saavuttamista elämässä ja itsensä toteuttamista.

Terveydellisen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuutta tuottavat lisäksi terveydenhuollon palveluihin ja avunsaamiseen liittyvät ongelmat. Palveluiden tarjonnan puutteellisuuden vuoksi nuorten aikuisten tarpeet avunsaamiselle joutuvat uhatuksi ja tämä aiheuttaa turvattomuutta. Turvattomuutta tuottavat palveluiden lakkauttamiset sekä palveluiden riittämättömyys, jolloin nuorten aikuisten ei ole mahdollista saada tarpeeksi pitkäkestoista apua ongelmiinsa. Palveluiden kohdalla pitkät hoitojonot nähdään lisäksi turvattomuustekijöinä, sillä ne pakottavat nuoret aikuiset kärsimään pitkiä aikoja mielenterveysongelmien kanssa.

Terveydelliseen turvallisuuteen liittyen turvattomuutta tuottaa lisäksi nuorten aikuisten kokemusten sivuuttaminen ja mitätöinti, mikä estää nuoren tarvetta tulla kohdatuksi ja otetuksi vakavasti mielenterveysongelmien kanssa. Kokemus turvattomuudesta mukailee Vornasen, Törrösen ja Niemelän (2009) tutkimusta, jossa turvattomuus näyttäytyi omin voimin selviämään kykenemättömien nuorten yksin ja näkyttömäksi jäämisenä avuntarpeiden kanssa.

Sosiaalinen turvallisuus koostuu nuorten aikuisten kokemuksissa perhe-elämään ja sosiaaliin suhteisiin liittyvistä turvattomuustekijöistä, joita ovat läheisen menettämisen pelko, kiusaaminen, huoli sosiaalisten suhteiden heikkenemisestä digitalisaation myötä sekä perheen perustamiseen ja lastenhankintaan liittyvät ongelmat. Perheen perustamiseen liittyy turvattomuutta tuottavia ja lastenhankintaa siirtäviä tekijöitä, kuten huoli tulevaisuuden aluekehityksestä ja sen kielteisestä vaikutuksesta palveluiden tarjontaan, kilpailun lisääntyminen lukioiden välillä, taloudellisen tilanteen epävarmuus sekä työn ja perheen yhdistämiseen liittyvät vaikeudet. Perhe-elämään ja sosiaaliin suhteisiin liittyvät turvattomuustekijät uhkaavat nuorten aikuisten tarvetta yhteenkuuluvuudelle, ihmissuhteiden jatkuvuudelle sekä merkityksellisyyden kokemukselle ihmissuhteissa. Sosiaaliset suhteet yhdistyivät turvattomuuden kokemiseen myös vuoden 2022 Nuorisobarometrissa (Kivijärvi 2022, 30), mutta mielenkiintoisena tuloksena läheiset ihmissuhteet eivät juuri herättäneet nuorissa epävarmuutta tai turvattomuutta.

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuus koskee nuorten aikuisten kokemuksissa sekä taloudelliseen toimeentuloon että työelämään yhdistyviä turvattomuustekijöitä. Taloudelliseen toimeentuloon ja elintasoon liittyvät turvattomuustekijät koostuvat ulkoisista taloudellista tilannetta heikentävistä päätöksistä sekä taloudellisen toimeentulon epävarmuudesta. Taloudellista tilannetta heikentävät päätökset uhkaavat nuorten aikuisten tarvetta saada kokea merkityksellisyyttä elämässä työn avulla, toteuttaa itseään vapaasti sekä viettää vapaa-aikaa töiden ja opintojen ohella. Turvattomuutta tuottava epävarmuus taloudellisesta toimeentulosta vaikuttaa lisäksi nuorten aikuisten kokemukseen asioiden ennustettavuudesta ja jatkuvuudesta elämässä.

Työelämään liittyvät turvattomuustekijät koostuvat työn henkisestä kuormituksesta, työelämään siirtymisen ongelmista sekä heikolta näyttäytyvistä työmarkkinanäkymistä. Työelämään liittyvälle turvallisuudelle turvattomuutta tuottavia tekijöitä ovat tarkemmin eriteltynä pelko kyvyttömyydestä saavuttaa urahaaveita, suoriutumispaineet työelämässä, työllistymisen vaikeus sekä työelämän kannalta tärkeiden suhteiden luomisen haasteet. Työmarkkinanäkymiin liittyvät turvattomuustekijät koostuvat huonoista ja epäinhimillisistä työoloista, palkattomista harjoitteluista, heikosta palkkatasosta, pätkätyöstä sekä matalasta arvostuksesta tiettyjä aloja kohtaan ja työelämän epävarmuudesta. Myös vuosien 2015 ja 2016 Nuorisobarometreissa

epävarmuutta ja turvattomuutta tuottivat omaan toimeentuloon ja työllistymiseen liittyvät tekijät, mikä mukailee tutkimustulosta.

Perinteisen turvallisuuden näkökulmasta nuorille aikuisille turvattomuutta tuottavat yksilölliseen, kansalliseen ja valtiolliseen turvallisuuteen liittyvät turvattomuustekijät. Turvattomuustekijät koostuvat väkivallasta ja sen uhasta sekä geopoliittisista kriiseistä. Väkivalta tarkoittaa tarkemmin eriteltyinä katuväkivaltaa sekä seksuaalista ja sukupuolista väkivaltaa. Turvattomuustekijät uhkaavat nuorten tarvetta fyysiselle ja seksuaaliselle koskemattomuudelle sekä itsemääräämisoikeudelle. Myös Youngin (2019) selvityksessä häirinnän ja julkisten tilojen turvattomuuden nähtiin vaikuttavan kielteisesti nuorten turvallisuuteen.

Perinteiseen turvallisuuteen yhdistyneet geopoliittiset kriisit koostuvat Suomen valtion turvallisuuden ilmapiiriä heikentävistä tekijöistä, kuten levottomuuksista, sodista sekä uusista mahdollisista koronapandemian kaltaisista laajoista kriiseistä. Turvattomuustekijät uhkaavat nuorten tarvetta turvalliselle, rauhalliselle ja kriiseistä vapaalle elinympäristölle. Tulos mukailee vuoden 2019 Nuorisobarometrin (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 34–35) vastauksia globaalien turvattomuuden aiheiden parissa. Myös Vornasen & Miettisen (2010, 214–217) tutkimuksessa turvattomuus liittyi Suomen valtion turvallisuuteen ja maailmanrauhaan. Globaalien kriisien yhteys turvattomuuden kokemukseen nousi esille myös Linnélin ja Rantapelkosen (2017, 130) tutkimuksessa.

Kulttuuris-humanistisen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuustekijät liittyvät inhimillisiin arvoihin ja elämään. Nuoret aikuiset kokevat turvattomuutta tuottaviksi tekijöiksi kyseisessä ulottuvuudessa eriarvoistumisen lisääntymisen, vähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän ja rasismien. Rasismi näyttäytyy syrjivänä kohteluna ja asenteina yksilöiden, yhteisöjen ja rakenteiden tasolla. Rasismi tuotti turvattomuutta nuorille myös Youngin (2019) selvityksessä. Eriarvoistuminen ja polarisoitumiskehitys nousivat puolestaan esille lisäksi Vornasen & Miettisen (2010, 214–217) tutkimuksessa ja lisäsivät turvattomuutta.

Kulttuuris-humanistiseen turvallisuuteen liittyen turvattomuutta tuottavat lisäksi aatteellinen kiihkomielisyys ja poliittinen kahtiajakautuminen, jotka ilmenevät ääriliikkeiden radikalisoitumisena, ääripäiden tappelemisena, keskusteluilmapiirin tuomitsevuutena sekä oman edun tavoitteluna asioiden ajamisessa. Nuorten aikuisten kokema turvattomuus ääriliikkeistä mukailee myös Youngin (2019) Nuoret, rauha ja turvallisuus -selvityksen tuloksia nuorten turvattomuuden kokemuksista.

Modernin ekologisen turvallisuuden näkökulmasta turvattomuutta tuottavat ekologiseen kestävyysliikkeen liittyvät tekijät. Ekologiseen kestävyysliikkeen liittyen turvattomuustekijöitä ovat muiden ihmisten välinpitämättömyys ilmastonmuutosta kohtaan ja nuorten aikuisten ilmastonmuutosta koskevan huolen sivuuttaminen. Sivuttaminen uhkasi nuorten aikuisten tarvetta pitää huolta maapallon kestävästä ja toimivasta

ilmastonmuutosta vastaan. Ilmastonmuutos nousi merkittäväksi turvattomuuden lähteeksi myös vuoden 2019 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 34–35).

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta nuorten aikuisten turvattomuuden aiheiden koskevan laajasti elämän eri osa-alueita. Turvattomuuden aiheet liittyvät yksilöllisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen tason aiheisiin mikä mukailee myös Linnellin ja Rantapelkosen (2017) tutkimuksen tuloksia turvattomuuden aiheiden levitämisestä laajasti eri tasoille. Turvattomuuden aiheet jakautuivat samalla tapaa läheisiin ja kaukaisiin turvattomuuden aiheisiin myös turvallisuus- ja turvattomuuskysymyksiä painottaneessa vuoden 2010 Nuorisobarometrissa. Lisäksi yleisellä tasolla tarkasteltuna turvattomuutta tuottavat tekijät uhkaavat nuorten aikuisten toimijuuden ja turvallisuuden kannalta tärkeitä jatkuvuuden, varmuuden ja ennustettavuuden kokemuksia kaikissa kuudessa ulottuvuudessa.

Tutkimustuloksia voidaan tarkastella turvallisuuden edistämisen kannalta. Inhimillisessä turvallisuudessa turvan lisäämisen keinoksi nähdään voimavaraistaminen, joka tarkoittaa tietoisuuden lisäämistä turvallisuudesta yksilöiden, yhteisöjen, instituutioiden ja kansainvälisten toimijoiden välillä (Korhonen 2010, 27). Voimavaraistamisen valossa tässä tutkimuksessa tuotettu tieto voi auttaa nuoria aikuisia tunnistamaan turvallisuuteen liittyviä tarpeita, turvattomuutta tuottavien tekijöiden kompleksisuutta sekä ymmärtämään turvattomuutta ilmiönä. Tutkimus voi auttaa nuoria aikuisia ymmärtämään omia kokemuksiaan, helpottaa niiden sanoittamista ja siten lisätä turvallisuuden kokemusta (Hoogensen Gjørvi ym. 2016, 186).

Tutkimus tarjoaa lisäksi tärkeitä viitteitä asioista, joista nuoret erityisesti kaipaivat tietoa, kuten omaa terveydentilaa, terveydenhuollon palveluiden tarjontaa tai globaaleihin kriiseihin varautumiseen koskevaa tietoa. Yhteiskunnan eri tasojen toimijat voivat saada lisäksi nuorten turvallisuuden edistämisen kannalta tärkeää tietoa ongelmakohtista, joihin puuttumalla voitaisiin lisätä turvallisuutta. Lisäksi tunnistamalla erilaiset resurssit nuorten aikuisten parissa, voidaan kohdistaa apua paremmin sitä tarvitseville ja lisätä nuorten toimijuuden mahdollisuuksia. Koska kokemus oman yhteiskunnallisen aseman turvallisuudesta on todettu ennustavan empatiaa muita ihmisiä kohtaan (Kainulainen & Saari 2018, 188), voi nuorten aikuisten turvallisuuden edistäminen johtaa turvallisuuden lisääntymiseen koko yhteiskunnassa.

Turvallisuuden edistämisen kannalta nuorten rauhan ja turvallisuuden edistämiseen keskittyvässä 2250-päätöslauselmassa korostetaan nuorten tarpeiden ja näkökulmien huomioonottamisen merkityksellisyyttä YK:n jäsenvaltioissa. Turvallisuuden edistämisen kannalta nousevat lisäksi tärkeiksi teemoiksi nuorten toimijuuden vahvistaminen sekä osallisuuden edistäminen. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävä inhimillisen turvallisuuden käsite voi tarjota toimijuuden edistämiseen näkökul-

maa. Inhimillisen kehityksen raportissa (2021, 140) korostetaan turvattomuuden kielteistä vaikutusta ihmisen toimijuuteen, luottamukseen muita ihmisiä kohtaan sekä elämänhallintaan. Voimakas turvattomuuden kokeminen voikin vaikeuttaa autonomisten päätöksien tekemistä. Tässä tutkimuksessa tarkasteltujen turvattomuuden syiden ymmärtäminen voikin auttaa ymmärtämään yksilöitä, jotka kokevat toimintakyvyn laskua, elämänhallinnan puutetta elämässä ja kyvyttömyyttä osallistua yhteiskuntaan suoritusyhteiskunnan luomien odotuksien täyttävällä tavalla ja tarjota mahdollisuuksia parantaa heidän toimintakykyään ja osallisuutta.

Tämän tutkimuksen tulokset ja aiempaan tietoon peilaten voivat antaa lopuksi pohdinnan aihetta nuorten turvattomuuden edistämisen tärkeyteen. Millaiseksi nuoren aikuisen turvallisuuden kuva rakentuu, jos sen muodostumiseen vaikuttavat yhteiskunnassa vallitsevat normit ja yhteiskunnan raamit (Laitinen 1999, 192) tuottavat turvattomuutta. Jos nuoren aikuisen turvallisuuden kuvan rakentumiseen yhdistetään Kofi Annan (2000) määritelmä turvasta eli väkivallattomuudesta, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä mahdollisuudesta toteuttaa itseään elämässä, niin kuinka nuori aikuinen, jonka tarpeet ja kokemukset ohitetaan tai mitätöidään, ja jota syrjitään ja kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, voisi tuntea olonsa turvalliseksi yhteiskunnassa? Onko aika kiinnittää huomiota turvattomuutta tuottaviin asenteisiin, rakenteisiin ja käytäntöihin, ja nähdä niiden vaikutus nuorten pahoinvointiin?

6.1 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Seuraavaksi arvioin tutkimusta kokonaisuutena ja pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttivat valitut käsitteet, aineisto sekä tutkimusmenetelmät. Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen keräämä aineisto tarjosi erinomaisen aineiston tähän pro gradu -tutkielmaan, ja mahdollisti turvattomuuden tarkastelun laajasti nuorten aikuisten elämän eri osa-alueilla. Entistä täsmällisempiä vastauksia turvattomuuden tarkasteluun olisi toki voinut saada suoraan turvattomuuden aiheisiin kohdennetulla aineistonkeruulla. Toisaalta turvattomuuden aiheiden tarkastelu osana nuorten aikuisten käsityksiä hyvästä elämästä mukailee juuri näkemystä siitä, että turvallisuutta tai turvattomuutta tulisi tarkastella osana ihmisenä olemisen fyysisiä, henkisiä, sosiaalisia ja aineellisia edellytyksiä (Heiskanen 2013, 223).

Aineiston vaikutusta tuloksiin voidaan myös tarkastella. Nuoria aikuisia haastateltiin Helsingin, Vaasan ja Oulun alueelta, joten aineisto painottuu länsi- ja eteläsuomalaisiin nuoriin aikuisiin. Mielenkiintoista olisi tarkastella, miten itä- tai pohjoissuomalaisten nuorten aikuisten osallistuminen tutkimukseen vaikuttaisi tutkimustuloksiin. Lisäksi erilainen ajankohta kerätä aineistoa voisi vaikuttaa tutkimustulosten

laatuun ja näkyä turvattomuuden aiheissa, sillä kyseinen aineisto kerättiin ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan sekä energiakriisiä.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi sopi tutkimuksen toteuttamiseen hyvin, sillä se tarjosi mahdollisuuden syventää tietoa nuorten aikuisten turvattomuuden kokemuk-
sista sekä yhdistää aiempaa tutkittua tietoa uuteen. Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa on nostettu esille kvalitatiivisen tutkimuksen tarve turvattomuustutkimuksessa, joten teoriaohjaava sisällönanalyysi oli edellä mainitun tarpeen valossa oivallinen valinta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi antoi lisäksi joustavasti mahdollisuuksia tarkastella nuorten aikuisten turvattomuutta Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuden tarkastelukehikon avulla. Kehikko auttoi luomaan raamit turvattomuuden hahmottamiselle, mutta ei rajannut uusia turvattomuuden aiheita pois.

Menetelmävalinta tuotti kuitenkin joitakin rajoitteita tutkimustulosten tulkin-
taan. Menetelmän vuoksi tulokset eivät kerro siitä, kuinka voimakasta pelkoa tai huolta turvattomuustekijät aiheuttavat nuorille aikuisille. Toisaalta ei voida myöskään sanoa, tuottiko turvattomuutta enemmän esimerkiksi toimeentulon epävarmuu-
teen liittyvät tekijät vai avunsaannin estymisen ongelmat. Tulosten perusteella ei voida myöskään tehdä yleistyksiä turvattomuuden määrän kokemisesta nuorten aikuisten elämässä. Toisaalta tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa laadullista tietoa turvattomuudesta, joten edellä mainitut rajoitteet eivät merkittävästi vaikuttaneet tutkimustulosten tuottamiseen.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tarkastella turvallisuutta ja turvattomuutta entistä laajemmin nuorten aikuisten parissa. Turvattomuutta voisi tutkia nuorten ongelmakäyttäytymiseksi nähtyjen aiheiden parissa, kuten päihteiden käytön, väkivaltaisuuden tai nuorisotyöttömyyden kohdalla. Turvallisuuden edistämisen kannalta olisi tärkeää tutkia omaavatko nuoret tarpeeksi tietoa ja taitoja turvallisuuden edistämiseksi. Mielenkiintoista olisi lisäksi selvittää tunnistavatko nuoret turvattomuuden tunteita elämässään, ja mikä vaikutus turvattomuuden tunteiden tunnistamisella on nuorten toimijuuteen ja turvallisuuden kokemukseen.

Jatkotutkimusta voisi lisäksi laajentaa erilaisiin nuorisoryhmiin. Mielenkiintoista olisi tutkia turvallisuutta tai turvattomuutta erityisesti jengityyneiden nuorten tai NEET-nuorten parissa. Hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta voitaisiin tarkastella, kuinka turvallisuuden edistäminen kyseisissä nuorisoryhmissä vaikuttaisi toimijuuteen ja hyvinvoinnin kokemukseen. Turvallisuutta voisi lisäksi vertailla eri ikäisten nuorten välillä ja Suomen eri alueiden välillä. Tärkeää olisi lisäksi tuottaa tietoa vammaisten nuorten turvattomuuden kokemuksista, sillä en tarkastellut vammaisten nuorten aikuisten turvattomuutta tässä tutkimuksessa.

LÄHTEET

- Aaltonen, Jussi (2012): Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Tampere. Saatavilla <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-611-3>>, luettu 01.02.2023.
- Alakärppä, Outi, Eija Sevón ja Anna Rönkä (2020): Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänselityksessä. Yhteiskuntapolitiikka 85 2020:1.
- Alatalo, Johanna, Erno Mähönen ja Heikki Räisänen (2017): Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus. TEM-analyyseja. 76/2017. Saatavilla <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79182/nuorten%20ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4%20ja%20sen%20ulkopuolisuus%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>, luettu 14.12.2022.
- Andersson, Kerstin (1986): Patienters upplevelser av trygghet och otrygghet. Solna: Esselte Studium.
- Annan, Kofi (2000): "Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia." Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. Saatavilla <<http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000508.sgsm7382.doc.html>> 08/27/01>, luettu 5.1.2023.
- Alasuutari, Pertti (2011): Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Buzan, Barry and Lene Hansen (2009): The Evolution of International Security Studies. Cambridge University Press.
- Edmondson, Amy (1999): Psychological safety and learning behavior in work teams. Administrative Science Quarterly 44 (2), 350–383. Saatavilla <http://www.jstor.org/stable/2666999>, luettu 13.3.2023.
- Eronen, Eija, Vilma Niskanen, Roosa Veijola ja Jenni Simonen (2022): Nuorten hyvä elämä -loppuraportti. Nuorten hyvä elämä -tutkimushanke. E2-tutkimus. Saatavilla <<https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/sukupolvien-huolet-ja-voimat/nuorten-hyva-elama/raportti-nuorten-hyva-elama-hanke-e2-tutkimus-isbn.pdf>>, luettu 2.5.2023.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- European Institute for Gender Equality (EIGE). What is gender-based violence? Saatavilla <<https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>>, luettu 24.3.2023.
- Fagerlund, Monica, Marja Peltola, Juha Kääriäinen, Noora Ellonen ja Heikki Sariola (2014): Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Saatavilla <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 23.1.2023.
- González, Mònica, Ferran Casas, Cristina Figuer, Sara Malo and Ferran Viñas (2012): Satisfaction with present safety and future security as components of personal

- wellbeing among young people: relationships with other psychosocial constructs. Teoksessa: Webb, Dave and Eduardo Wills-Herrera (eds.) Subjective well-being and security, Social Indicators Research Series 46, 253–290. Saatavilla <<https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/book/10.1007/978-94-007-2278-1>>, luettu 19.4.2023.
- Hakala, Ira, Maarit Naskali & Mari Pauloff-Hannikainen. (2018): "Uskallanko koskaan olla kenellekään oma itseni?" Nuorten kokemuksia turvattomuudesta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin. Opinnäytetyö AMK. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö. Saatavilla <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/144130/Naskali_Maarit.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 3.1.2023.
- Haikkola Lotta ja Sami Myllyniemi, Sami (toim.) (2019): Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Painotalo Varteva. Helsinki: Painotalo Varteva 2020. Saatavilla <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/04/Nuorisobarometri_2019-netti.pdf>, luettu 2.5.2023.
- Heard-Garris, N. J., M. Cale, L. Camaj, M. C Hamati, T.P. and Dominguez (2018): "Transmitting Trauma: A Systematic Review of Vicarious Racism and Child Health." Social Science & Medicine 199: 230–240. Saatavilla <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953617302411>>, luettu 4.2.2023.
- Heiskanen, Markus (2013): Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Käsitemaalyysi rajaturvallisuudesta. Lapin yliopisto. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Heiskanen, Markku (2002): Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulma suomalaiseen turvallisuuteen. Tilastokeskus, Tutkimuksia 236; Hakapaino Oy, Helsinki.
- Heiskanen, Ilkka & Ritva Mitchel (1985): Lättähatuista punkkareihin. Otava, Helsinki.
- Hellsten, Katri (1992): Muuttuva yhteiskunta ja sosiaalipolitiikan arvot ja päämäärät, Teoksessa Riihin, Olavi (toim.) Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. Helsinki: WSOY, 131–168.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme (2001): Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme (2000): Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvola, Aino (2016): Turvallinen kaupunki. Näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen. Ympäristöministeriö. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75153/SY_4_2016.pdf>, luettu 9.12.2022.
- Honkatukia, Päivi, Jenni Kallio, Miia Lähde ja Jenni Mölkänen (2020): Omana itsenä osa yhteiskuntaa – Itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina. Tampereen yliopisto. Saatavilla

- <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/123861/978-952-03-1731-7.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>, luettu 8.1.2023.
- Honkatukia, Päivi (2018): Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa: Kiilakoski, Tomi ja Päivi Honkatukia (toim.). Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Vastapaino. Tampere 2018, 149–170.
- Honkatukia, Päivi (2000): Naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta turvallisuuskysymyksenä. Teoksessa Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen, (toim.): Inhimillinen turvallisuus, Vastapaino, Tampere, 149–173.
- Hoogensen Gjörv, Gunhild (2018): Human security. Teoksessa: Williams, Paul D. & Matt McDonald (toim.), Security Studies: An Introduction. Third edition. Oxon: Routledge, 221–234.
- Hoogensen Gjörv, Gunhild, Brigte Dale, Maria Lvova, Kari-Anne Bråthen, Victoria González, Dawn Bazely, Julia Christiansen, Andrew Tanentzap ja Evgeny Bojko (2016): "Human Security in the Arctic: The IPY GAPS Project" Teoksessa: From Pole to Pole: Implications and Consequences of Anthropogenic Pollution in Polar Environments. Roland Kallenborn (ed). Berlin: Springer, 181–201.
- Kainulainen, Sakari & Juho Saari (2018): Samassa veneessä: empatiakuilujen poliittinen ulottuvuus Suomessa. Poliitiikka 60 (4), 310–323.
- Kainulainen, Sakari (2000): Sosiaalinen turvallisuus ja yhteiskunnan rakenne. Teoksessa: Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (2000): Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino, Tampere, 287–304.
- Kaufmann, Franz- Xaver (1970): Sicherheit als soziologisches und sozialpolitisches Problem. Untersuchungen zu einer Wertidee hochdifferenzierter Gesellschaften. Neue Folge Nr. 31. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag.
- Kauppinen, Timo M. & Saikku, Peppi & Kokko, Riitta-Liisa (2010) Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Marja Vaarama & Pasi Moisio & Sakari Karvonen (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 234–250. Saatavilla <<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085398>>, luettu 9.3.2023.
- Kekki, Tuula (2014): Turvallisuuden monet käsitteet. Näkökulmia yhteiskunnan ja yksilön turvallisuuteen. SPEK puheenvuoroja 3. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Tammerprint Oy, Tampere 2014. Saatavilla <https://issuu.com/spek_ry/docs/spek_puheenvuoroja3_kekki_2014_web>, luettu 24.3.2023.
- Kiilakoski, Tomi (toim.) (2021): Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021. Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Hansaprint, 2022. Saatavilla <<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2022/03/nuorisobarometri-2021-web.pdf>>, luettu 05.05.2023.
- Kiilakoski, Tomi & Päivi Honkatukia (2018): Johdanto: Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Teoksessa Kiilakoski, Tomi ja Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Helsinki: Vastapaino, 8–28.
- Kiilakoski, Tomi, Päivi Honkatukia ja Rauno Huttunen (2018): Teoria nuorten ja nuorisotyön tutkimuksessa. Teoksessa Kiilakoski, Tomi ja Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Helsinki: Vastapaino, 54–74.

- Kivijärvi, Antti (toim.) (2022): Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Hansaprint 2023. Saatavilla <<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf>>, luettu 15.5.2023.
- Koponen Päivikki, Shadia Rask, Natalia Skogberg, Anu Castaneda, Kristiina Manderbacka, Jaana Suvisaari, Hannamari Kuusio, Tiina Laatikainen, Ilmo Keskimäki ja Seppo Koskinen (2016): Suomessa vakituisesti asuvat maahanmuuttajat käyttävät vaihtelevasti terveystalveta. Suomen lääkarilehti 12-13; 71, 907-914. Saatavilla <<http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2016/SLL122016-907.pdf>>, luettu 04.12.2022.
- Korander, Timo (2000): Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Teoksessa Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (toim.): Inhimillinen turvallisuus, 177-216. Vastapaino, Tampere.
- Korhonen, Senja (2010): Ajattelutavan muutoksen jäljillä - mitä inhimillinen turvallisuus on? Teoksessa: Alm, Oili ja Tapio Juntunen (toim.) Inhimillistä turvallisuutta rakentamassa - näkökulmia ja käytännön esimerkkejä. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto. Helsinki: KATU, 17-27.
- Korpilahti, Ulla, Tuovi Hakulinen, Kari Parkkari, Leena Koivusilta, Inkeri Parkkari, Inkeri, Riikka Rajamäki, Kristiina Heinonen, Ilkka Ojanperä, Willy Serlo ja Pirjo Lillsunde (2019): Lasten ja nuorten tapaturmakuolleisuus on Suomessa yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin: Tapaturmien ehkäisyä tehostettava. Duodecim, Vuosikerta. 135, Nro 9, Sivut 847-854. Saatavilla <<https://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo14909>>, luettu 19.4.2023.
- Korpilahti, Ulla (2018): Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018-2025: Osa I. THL. Helsinki: Taitotalo PrintOne. Saatavilla <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-082-2>>, luettu 3.3.2023.
- Koskela, Hille (2009): Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Gaudeamus, Helsinki University Press.
- Kunnaskari, Mia (2014): Kotitalouksien omatoimisen varautumisen tukeminen järjestöissä. (SPEK tutkii No 7.) Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Helsinki. Saatavilla <<http://www.spek.fi/loader.aspx?id=340d4cd2-be3f-402c-953b-bf11144f9141>>, luettu 20.3.2023.
- Kuula, Arja & Sanni Tiitinen (2010): Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Pirjo Nikander ja Matti Hyvärinen (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 446-449.
- Kuula, Arja (2006): Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Lahikainen, Anja Riitta (2000): Turvallisuus identiteettikysymyksenä. Teoksessa: Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (toim.): Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 61-89.

- Lahikainen Anja-Riitta, Inger Kraav, Tiina Kirmanen ja Leena Maijala (1995): Lasten turvattomuus Suomessa ja Virossa: 5–12-vuotiaiden lasten huolten ja pelkojen vertaileva tutkimus. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopisto.
- Laitinen, Kari (1999): Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: tulkintoja uusista turvallisuusista kylmän sodan jälkeen. *Studia Politica Tamperensis* 7/1999.
- Limnell, Jarno ja Jari Rantapelkonen (2017): Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jyväskylä: Docendo.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (2016): Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Saatavilla <http://www.defmin.fi/files/3338/MTS_mielipidetutkimus_15_raportti_suomeksi.pdf>, luettu 3.5.2023.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) (2017): Lasten ja nuorten puhelimen vuosiraportti 2016. Saatavilla <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/29222141/MLL_LNP_raportti_2016_www.pdf>, luettu 28.4.2023.
- Maslow, Abraham H. (1970): *Motivation and Personality*. New York.
- Merikukka, Marko, Maaria Hartman, Tiina Ristikari, Petri Hilli, Aapo Juutinen, Markus Keski-Säntti ja Petri Virtanen (2021): Vamos-nuortenpalvelun vaikuttavuustutkimus. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr. Itlan tutkimukset 2021:3. Saatavilla <<https://itla.fi/download/vamos-nuortenpalvelun-vaikuttavuustutkimus/>>, luettu 9.1.2023.
- Mielenterveyden keskusliitto & FinFami (2022): Mitä suomalaiset masennuspotilaat ja heidän omaisensa ajattelevat masennuksen hoidon nykytilasta? Saatavilla <<https://www.mtkl.fi/uploads/2022/05/fbf8242e-masennustutkimus-2022-raportti.pdf>>, luettu 11.3.2023)
- MIELI Suomen Mielenterveys ry (2022): Kolmoiskriisistä kohti nuorten hyvinvointiohjelmia. Uutinen. Saatavilla <<https://mieli.fi/uutiset/uusi-nuorten-hyvinvointiohjelma-ratkoo-nuorten-mielenterveyskriisia/>>, luettu 23.3.2023.
- Miettinen, Janissa, Taru Kekoni, Riitta Vornanen ja Juha Hämäläinen (2020): Nuorten aikuisten turvallisuuden kokemukset pikkukaupungissa teoksessa Hänninen, Vilma, Antti Kouvo ja Pekka Kuusela (toim.) 2020: *Elämää sinnittelevässä pikkukaupungissa*. Varkautelaisten arki ja hyvinvointi Tampere: Tampere University Press, 235–262. Saatavilla <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-024-3>>, luettu 19.4.2023.
- Munsterhjelm, Anna (2022): Kriisit osoittivat nuorten paikan yhteiskunnassa – eikä se ole ytimessä. Teoksessa: Kivijärvi, Antti (toim.) 2022: *Läpi kriisien*. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Hansaprint 2023. Saatavilla <<https://tietanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf>>, luettu 28.4.2023.
- Mustonen Ulla, Taina Huurre, Olli Kiviruusu, Noora Berg, Hillevi Aro ja Mauri Marttunen (2013): *Elämänkulku, mielenterveys ja hyvinvointi*. Seurantatutkimus 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32- ja 42-vuotiaina

- (TAM-projekti). Raportti 17/2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. 23–33. Saatavilla <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-962-6>>, luettu 19.3.2023.
- Myllyniemi, Sami (2016): Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Paino: Grano Oy 2017. Saatavilla <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf>, luettu 05.05.2023.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2010): Puolustus kannalla. Nuorisobarometri 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura, Valtion nuorisosiain neuvottelukunta ja tekijät, julkaisuja 107. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 43. Helsinki: Yliopistopaino Oy 2010. Saatavilla <<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/nuorisobarometri2010.pdf>>, luettu 15.2.2023.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2008): Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88, Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29. Helsinki: Yliopistopaino 2008, Saatavilla <<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri2008.pdf>>, luettu 16.2.2023.
- Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (2000): Johdanto. Teoksessa: Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 9–17.
- Niemelä, Pauli (2000): Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa: Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen 2000: Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 21–37.
- Niemelä, Pauli, Sakari Kainulainen, Hanne Laitinen, Juha Pääkkönen, Timo Rusanen, Ulla Ryyänen, Erja Widgrén, Riitta Vornanen, Riitta Väisänen, ja Satu Ylinen (1997): Suomalainen turvattomuus. Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusolollisuudet ja tyypittely – haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Niemi, Petteri ja John Pajunen (2015): Tiede. Teoksessa: Moisio, Olli-Pekka, Tiina Silvasti Ilkka Kauppinen (toim.) Polkuja yhteiskuntatieteisiin. SoPhi 128, 19–59.
- Nieminen, Oona (2021): Nuorten aikuisten toiveita mielenterveysjärjestöjen tarjoamista matalan kynnyksen palveluista. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Nurmi, Riikka (2021): Rasismi on uhka lapsen ja nuoren mielenterveydelle. Saatavilla <<https://mieli.fi/blogit/rasismi-on-uhka-lapsen-ja-nuoren-mielenterveydelle/>>, luettu 22.4.2023.
- Näsi, Matti & Ilari Kolttola (2021): Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2020 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. (Katsauksia 48/2021). Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/334787/Katsauksia_48_Nasi_Kolttola_2021pdf?sequence=1>, luettu 10.5.2023.

- Ojala, Satu & Nätti, Jouko & Lipiäinen, Liudmila (2018): Types of temporary employment: an 8-year follow-up of labour market attachment. *Social Indicators Research* 138 (1), 141–163. Saatavilla <[doi:10.1007/s11205-017-1648-7](https://doi.org/10.1007/s11205-017-1648-7)>, luettu 3.5.2023.
- Owen, Taylor (2008): "The Critique that Doesn't Bite". *Security Dialogue*, 39(4): 445–453. Saatavilla <<https://www.jstor.org/stable/26299803>>, luettu 6.4.2023.
- Pajamäki, Tatjana ja Anna-Maija Okker (2018): "Pitäis jaksaa, uskaltaa luottaa ja odottaa" – nuorten kokemuksia palveluista. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen ja Päivi Känkänen (toim.) *Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoneuvosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö, 70–81. Saatavilla <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf>, luettu 2.1.2023.
- Parikka, Suvi, Noora Holm, Timo Koskela, Jonna Ikonen ja Heikki Kilpeläinen (2022): KOTT 2021 -tutkimuksen perustulokset 2021. Saatavilla <www.terveytemme.fi/kott>, luettu 2.5.2023.
- Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams (2015): *Critical Security Studies. An introduction*. Oxon: Routledge. 2nd ed. London: Routledge. 2015.
- Pojjula, Soile (2018): *Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito*. Kirjapaja. Helsinki. Punainen Risti. Mitä rasismi on? Saatavilla <<https://www.punainenristi.fi/tyomme/rasisminvastainen-toiminta/mita-rasismi-on/>>, luettu 01.03.2023.
- Puuronen, Vesa (1997): *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Tampere: Vastapaino
- Riihinen, Olavi (1979): Henkinen turvallisuus – haaste tulevaisuuden sosiaalipolitiikalle. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkielmia nro 44. Eripainos *Sosiaaliturva* lehdessä 18/1979. Helsinki, 819–827.
- Ryynänen, Ulla (2000): *Terveys ja turvallisuus*. Teoksessa: Niemelä, Pauli ja Anja-Riitta Lahikainen (toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Vastapaino, Tallinna, 41–60.
- Saarinen, Pirkko, Isto Ruoppila ja Mikko Korkiakangas (1991): *Kasvatuspsykologian kysymyksiä*. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Saikka, Peppi, Laura Kestilä ja Sakari Karvonen (2014): *Työttömien ja työllisten koettu hyvinvointi toimintavalmiuksien viitekehityksessä*. Teoksessa: Vaarama, Marja, Sakari Karvonen, Laura Kestilä, Pasi Moisio ja Anu Muuri (2014): *Suomalaisten hyvinvointi*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 118–143.
- Sintonen, Sara (2002): *Median sylissä: kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta*. Helsinki: Finn lectura, 2002.
- Sisäministeriö (2017): *Hyvä elämä – turvallinen arki: Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017*. Saatavilla <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-138-1>>, luettu: 2.3.2023.
- Sorsa, Tiia, Noora Lehtonen ja Anna Rotkirch (2022): *Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Perhebarometri 2022*. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E57/2023. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2023/01/a0f54e56-kuka-haluaa-lapsia-2020luvulla_saavutettava_pienennetty.pdf>, luettu 8.3.2023.

- Sotkasiira, Tiina (2021): Maahanmuuttajien arjen turva ja turvattomuus Pohjois-Karjalan maaseutualueilla. Teoksessa Assmuth, Laura, Ville-Samuli Haverinen, Eeva-Kaisa Prokkola, Pirjo Pöllänen, Anni Rannikko, Anni ja Tiina Sotkasiira
Tiina (2021): Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet. Hansaprint Oy, Turenki 2021. Saatavilla <<https://doi.org/10.21435/tl.269>>, luettu 19.4.2023.
- STTK (2020): Selvitys syntyvyydestä Suomessa. Tulosesitys 25.2.2020. Saatavilla <https://www.sttk.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/02/Tulosesitys_Kysely-syntyvyydest%C3%A4_20200225.pdf>, luettu 3.5.2023.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020): Itsemurhia aiempaa vähemmän. Kuolemansyyt [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-5051. 2020, 7. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <http://www.stat.fi/til/ksyyt/2020/ksyyt_2020_2021-12-10_kat_007_fi.html>, luettu 2.5.2023.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolemansyyt [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-5051. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <<http://www.stat.fi/til/ksyyt/index.html>>, luettu 3.5.2023.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkójulkaisu]. ISSN=1795-8121. Pienituloisuus 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <http://www.stat.fi/til/tjt/2016/01/tjt_2016_01_2018-03-02_tie_001_fi.html>, luettu 18.4.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2022): Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2020. Tilastoraportti 21/2022. Saatavilla <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144513/TR_21_2022_Lasten%20ja%20nuorten%20mielenterveysperusteiset%20k%C3%A4ynnit%202020.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 2.5.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL): Mielenterveys. Stigma ja syrjintä. Saatavilla <<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/stigma-ja-syrjinta>>, luettu 15.4.2023.
- Toivonen, Aaro (1998): Ruhtinaan uudet vaatteet. Tutkielma turvallisuuden käsitteestä. Helsinki: KATU.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2018): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2011): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2002): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012): Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Saatavilla <https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>, luettu 5.4.2023.

- Turner, Bryan S. (1995): *Medical Power and Social Knowledge*. Second edition. Bristol: Sage Publications. Saatavilla <<https://ereader.perlego.com/1/book/861668/0>>, luettu 5.5.2023.
- Ulkoministeriö (2021): *Nuoret, rauha ja turvallisuus*. Suomen kansallinen toimintaohjelma 2021–2024. Ulkoministeriön julkaisuja 2021:3. Paino: PunaMusta Oy, 2021. Helsinki 2021. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163332/UM_2021_03.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 3.3.2023.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2022): *Human Development Report 2021-22: Uncertain Times, Unsettled Lives: Shaping our Future in a Transforming World*. New York.
- United Nations Development Programme (UNDP). (1994): *Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security*. New York. Saatavilla <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf>, luettu 5.5.2023.
- United Nations Security Council. 2015b. "Resolution 2250 on Youth, Peace and Security." S/Res/2250 (2015). Saatavilla <<http://unoy.org/wp-content/uploads/SCR-2250.pdf>>, luettu 2.2.2023.
- Valtonen, Anu (2005): Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa Ruusu vuori, Johanna ja Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere, 223–241.
- Vornanen, Riitta ja Janissa Miettinen (2010): Nuorten turvattomuus ja epävarmuus vuonna 2010. Teoksessa: Myllyniemi, Sami (toim.) 2010: Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 107. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 43. Helsinki: Yliopistopaino Oy 2010. Saatavilla <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf>, luettu 05.05.2023.
- Vornanen, Riitta, Maritta Törrönen ja Pauli Niemelä (2009): Insecurity of young people: The meaning of insecurity as defined by 13–17-year-old Finns. *YOUNG*, 17(4), 399–419. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/110330880901700404>>, luettu 2.12.2022.
- Vornanen, Riitta (2000): Turvallisuus elämän kysymyksenä. 13–17-vuotiaiden nuorten turvallisuus ja turvattomuuden aiheet. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2020): *Selvitys afrikkalaistaustaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä*. Helsinki: YVV. Saatavilla <<https://syrjinta.fi/documents/25249352/0/Selvitys+afrikkalaistaustaisten+henkiloiden+kokemasta+syrjinnasta+%28PDF%2C+2204+kt%29.pdf/26f9e7b9-1dca-a3b6-4022467340922da0/Selvitys+afrikkalaistaustaisten+henkiloiden+kokemasta+syrjinnasta+%28PDF%2C+2204+kt%29>>, luettu 3.3.2023.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. *Rasismi*. Saatavilla <<https://syrjinta.fi/rasismi>>, luettu 01.03.2023.

Young, Lumi (2019): Suomalaisten ja Suomessa asuvien nuorten näkemyksiä ja kokemuksia rauhasta ja turvallisuudesta. Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry. Saatavilla <<https://www.2250finland.fi/wp-content/uploads/2019/05/2250-konsultaatio-raportti-Final.pdf>>, luettu 10.5.2023.

LIITE

Nuorten hyvä elämä -tutkimushankkeen haastattelurunko

Teema 1: HYVÄN ELÄMÄN MÄÄRITTELY

Mikä teidän mielestänne tuottaa elämässä iloa ja antaa voimaa? Mikä pelottaa ja ahdistaa?

Mikä tekee elämästä elämisen arvoista?

Mitä pidätte yleisesti ottaen elämässä tavoittelemisen arvoisena?

Millaista on huono elämä? /Millaista elämää ette toivo?

Miten arvioitte elämäänne tällä hetkellä? Koetteko, että elämästänne puuttuu jotain? Mitä?

Keskustellaan seuraavaksi vähän unelmista ja tulevaisuuden odotuksista.

Mistä te unelmoitte ja mitä toivotte tulevaisuudelta?

Mitä olette saavuttaneet kun olette eläkeiässä? / Mitä haluaisitte saavuttaa ennen eläkeikää?

Teema 2: HYVÄ ELÄMÄ JA TULEVAISUUDEN SUOMI

Keskustellaan seuraavaksi siitä, mitä teidän ikäryhmänne ajattelee siitä, mihin suuntaan Suomi on menossa ja millaisten arvojen varaan Suomea pitäisi nuoria sukupolvia ajatellen rakentaa.

Ajatelkaa nyt laajemmin teidän ikäryhmäänne, eli 20–30-vuotiaita. Millainen Suomi on teidän ikäryhmään kuuluvien mielestä tavoittelemisen arvoinen?

Millaisten arvojen varaan Suomea pitäisi rakentaa, jotta se mahdollistaa hyvän elämän myös teidän sukupolvelle?

Onko teidän sukupolven/ikäluokan tärkeinä pitämät asiat samoja kuin teidän vanhempien sukupolven?

Onko teidän ikäluokallenne "Suomi" samanlainen kuin teidän vanhempienne tai isovanhempienne Suomi?

Teema 3: HYVÄ ELÄMÄ JA KORONA

Keskustellaan hetki koronasta ja koronan jälkeisestä ajasta.

Millaisia rajoituksia korona on tuonut teidän ikäryhmän osalta hyvän elämän(?) toteutumiselle? Mitä mahdollisuuksia se on tuonut?

Mitä päättäjiltä on jäänyt huomaamatta ajatellen nuorten hyvinvointia koronan pahimman vaiheen jälkeen, mihin päättäjien pitäisi kiinnittää huomiota?

Minkälaisia hyvän elämän edellytyksiä nuoret arvioivat koronan jälkeisen ajan tarjoavan?

Onko korona-aika muuttanut käsitystä hyvästä elämästä?

Teema 4: HYVÄ ELÄMÄ JA ASUINPAIKKAKUNTA

Keskustellaan lopuksi siitä, miten paikkakunta ja paikkakunnan seutu mahdollistavat hyvän elämän toteutumisen.

Mikä merkitys paikkakunnalla ja paikkakunnan seudulla on teidän ikäisten mielestä edellytyksille elää hyvää elämää?

Millaisia rajoituksia ja mahdollisuuksia paikkakunnan seutu tarjoaa hyvän elämän toteutumiselle?

Mitkä tekijät täällä paikkakunnalla ja paikkakunnan seudulla kiinnittävät teidän ikäisiä, eli alle 30-vuotiaita paikkakuntaan?

Mitkä tekijät teidän mielestä tekevät paikkakunnasta ja paikkakunnan seudusta vetovoimaisen paikkakunnan teidän ikäluokalle?

Mitkä tekijät saavat/saisivat teidät jäämään paikkakunnan seudulle myös tulevaisuudessa?

Lopuksi: Jäikö meiltä jotain kysymättä, mitä vielä haluaisitte tuoda esiin ajatellen tätä keskustelun aihetta?